

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ANABİLİM DALI**

HÜDÂYÎ'NİN BEGZÂD İLE EBÛ SEYF HİKÂYESİ (METİN-İNCELEME)

Yüksek Lisans Tezi

Büşra AZGUN

**Danışman
Doç. Dr. Yakup POYRAZ**

Samsun, 2019

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ANA BİLİM DALI**

**HÜDÂYÎ'NİN BEGZÂD İLE EBÛ SEYF HİKÂYESİ
(METİN-İNCELEME)**

Yüksek Lisans Tezi

Büşra AZGUN

Danışman

Doç. Dr. Yakup POYRAZ

Samsun, 2019

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

03 /07 / 2019

Büşra AZGUN

TEZ KABUL VE ONAYI

Büşra AZGUN tarafından hazırlanan HÜDÂYÎ'NİN BEGZÂD İLE EBÛ SEYF HİKÂYESİ (METİN-İNCELEME) başlıklı bu çalışma, (03/07/2019) tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle/~~oy çokluğuyla~~ başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan : Doç. Dr. Cafer ÖZDEMİR

Üye : Doç. Dr. Yakup POYRAZ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Servet GÜNDOĞDU

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

___/___/___

Enstitü Müdürü (*İmza ve Mühür*)

ÖZET

HÜDÂYÎ'NİN BEGZÂD İLE EBÛ SEYF HİKÂYESİ (METİN-İNCELEME)

Büşra AZGUN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Temmuz/2019

Danışman: Doç. Dr. Yakup POYRAZ

Türk edebiyatında manzum ve mensur olarak binlerce eser yazılmıştır. Bunlardan bir kısmı gün yüzüne çıkarken bir kısmı da hâlen araştırılmayı beklemektedir. Üzerinde çalışılması gereken ve bu alanda eksikliği ziyadesiyle hissedilen konuların biri de mensur hikâyelerdir. Fakat Klasik edebiyatta manzum eserlerin mensur eserlere göre daha çok ilgi görmesi bu konu üzerine gereği kadar durulmamasına neden olmuştur.

Bu çalışmamızda, Hüdâyî'nin *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi* adlı eseri incelenmiştir. Hikâye, Türk Edebiyatı nesrinin en önemli özelliklerinden biri sayılan manzum-mensur bir yapıda oluşturulmuştur; mensur metnin içerisinde pek çok şiir bulunmaktadır. Hikâyenin konusu Şekâyî ile Selvi Hân arasındaki beşerî aşka dayanmaktadır. Eserin elimizdeki nüshası İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde bulunmaktadır. Mensur hikâyeler alanındaki çalışmaların azlığı ve bu boşluğun bir nebze de olsa doldurulması amacıyla bahsi geçen eser üzerinde bir inceleme yapılmış ardından da hikâyenin transkripsiyonlu metni sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Hüdâyî, Begzâd ile Ebû Seyf, Selvi Hân ile Şekâyî, mensur hikâye.

ABSTRACT

HÜDÂYÎ'S STORY OF BEGZÂD AND EBÛ SEYF (TEXT-ANALYSIS)

Büşra AZGUN

Ondokuz Mayıs University, Institute of Social Sciences

Department of Turkish Language and Literature, M.A, July/ 2019

Supervisor: Assoc. Yakup POYRAZ

Thousands of works have been written in verse and prose in Turkish literature. While some of them are exposed to the day, some are still waiting to be investigated. One of the most important issues that need to be studied and which is felt in this field is prose stories. The fact that verse works in our literature attracted more attention than prose works led to the lack of emphasis on this subject.

In this study, Hüdayî's written story with Begzad and Ebu Seyf was examined. The story, which was one of the most important features of Turkish folk literature, prose is formed in a structure of verse and prose; there are many prose poems in the text. The subject of the story, is based on the love story between Şekayi and Selvi Han. This work is available in the Istanbul University Rare Books Library. Our research shows that this story has not been the subject of any scientific studies so far. In order to fill this gap, a study was carried out on the aforementioned work, and then the transcribed text of the story was presented.

Keywords: Hüdayî, Begzad and Ebu Seyf, Selvi Han and Şekayi, prose story.

ÖN SÖZ

Edebiyat tarihimizde geçmişten bugüne kadar binlerce eser kaleme alınmıştır. Geçmiş dönemlerde bu eserler yazılırken en çok manzum şekiller tercih edilmiştir. Bir şairin veya yazarın sanat becerisi yazmış olduğu şiirler ile ölçülür. Bu sebeple şair ve yazarlar manzum şekillerle daha çok meşgul olup mensur eserleri ikinci plana atmışlardır. Fakat Türk edebiyatında nazım ve nesir birbirini tamamlar nitelikte bir bütündür. Mensur eserler de en az manzum eserler kadar incelemeye değer niteliktedir. Mensur metinler içerisinde en az ilgi görenlerden biri de hikâyelerdir. Oysaki hikâyenin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Hemen her devirde anlatan ve dinleyenlerin ya da yazan ve okuyanların varlığı kesindir. Türk edebiyatında hikâyecilik İslâmiyetten önceki dönemlere kadar uzanmaktadır.

Kaynağına göre te'lif hikâyeler; konusuna göre ise aşk hikâyeleri kategorisine giren *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi* nazım-nesir karışık olarak kaleme alınmıştır. Çalışmamızın konusunu, hikâyede başkahramanlar (başkarakter) olan Şekâyî ve Selvi Hân'ın aşk maceraları oluşturmaktadır. Hikâyenin nerede ve ne zaman yazıldığı bilinmemektedir. Ancak 19. yüzyılda yazıya geçirildiği tahmin edilmektedir. Yalnızca metinde son varakta “Hüdâyî” mahlası geçmektedir. Yazar hakkında gerek biyografik eserlerde gerekse tezkirelerde ve daha pek çok kaynak eserde bilgi bulunmamaktadır. Bahsedilen kaynak eserlerde Hüdâyî adlı birkaç şair ve yazar vardır. Fakat bunların bizim üzerine çalışma yaptığımız müellif olduğuna dair elle tutulur net bir kanıt yoktur.

Çalışmamızın amacı Klasik Türk hikâyeciliğinin güzel bir örneği olan ve mensur-manzum olarak yazılmış bulunan “Hüdâyî”nin *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi* adlı eserin incelenmesi, transkripsiyonlu metnin ortaya konulması ve edebiyat dünyasına kazandırılmasıdır.

Çalışma giriş bölümü ile başlamaktadır. Bu bölümünde tezin konusu, gerekçesi, amacı, araştırma probleminin niteliği, kuramsal çerçevesi, yöntemi sunulmuş, temel kaynaklara ilişkin bir değerlendirme yapılmıştır. Genel olarak hikâye kavramı ve mensur hikâye hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde ise *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi* hakkında genel bilgiler verilip eser incelenmiştir. Bu bölüm sekiz ana başlıktan oluşmaktadır. İlk olarak hikâye tanıtılmış daha sonra epizot yapısı üzerinde durulmuştur. Metin tahkiye (öyküleme) metoduna göre vak'a

örgüsü, şahıs kadrosu, zaman, mekân, tasvir ve benzetmeler yönüyle ele alınmıştır. Hikâyenin yapısını oluşturan çeşitli unsurlar; motifler, deyimler, atasözleri, dil, imla ve üslup da bu bölümde incelenmiştir. İkinci bölümde nüsha tavsifi, çeviride izlenen yol ve transkripsiyonlu metin bulunmaktadır.

Sonuç bölümünde ise *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi* ile ilgili yapılan tespitler ve varılan sonuçlar ifade edilmiştir. Ekler kısmında da orijinal metinden örnek sayfalar verilmiştir.

Büşra AZGUN

Samsun, 2019

TEŞEKKÜR

Bana her zaman vakit ayırıp yol gösteren değerli bilgi birikimini benimle paylaşan kıymetli danışmanım Doç. Dr. Yakup POYRAZ'a, daima yanımda olan ve bir insanın istedikten sonra yapamayacağı hiçbir şeyin olmadığını öğreten kıymetli aileme, babam Avni AZGÜN ve annem Fatma AZGÜN'a, beni her zaman yüreklendiren arkadaşlarıma ve üzerimde emeği olan bütün hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Büşra AZGÜN

Samsun, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	vi
TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix

GİRİŞ

1. Genel Olarak Hikâye Kavramı.....	1
2. Klasik Türk Edebiyatında Mensur Hikâyenin Yeri.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM

BEGZÂD İLE EBÛ SEYF HİKÂYESİ'NİN İNCELENMESİ

1.1. Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi'ne Genel Bir Bakış.....	8
1.2. Epizot Yapısı.....	13
1.3. Olay Örgüsü.....	17
1.4. Hikâyede Tahkiye Unsurları	
1.4.1. Şahıs Kadrosu (Kahramanlar).....	25
1.4.1.1. Ana Kahramanlar.....	26
1.4.1.2. Yardımcı Kahramanlar.....	29
1.4.1.3. Hikâyede İşlevi Az Olanlar.....	35
1.4.2. Zaman.....	38
1.4.2.1. Zamanın İnsanlar Üzerindeki Etkisi.....	41
1.4.3. Mekân.....	42
1.4.3.1. Mekânın İnsanlar Üzerindeki Etkisi.....	45
1.5. Hikâyedeki Bazı Motifler.....	46
1.6. Hikâyede Dil, İmlâ ve Üslûp Özellikleri.....	57
1.6.1. Dil ve İmlâ Hususiyetleri.....	57
1.6.2. Atasözleri.....	61
1.6.3. Deyimler.....	62
1.7. Hikâyede Yer Alan Tasvir ve Benzetmeler.....	69

1.8.	Hikâyedeki Nazım Şekilleri.....	70
------	---------------------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

2.1.	Nüsha Tavsifi.....	75
2.2.	Metnin Hazırlanışında İzlenilen Yol.....	76
2.3.	Transkripsiyonlu Metin.....	78

SONUÇ.....	133
------------	-----

KAYNAKÇA	135
----------------	-----

EKLER.....	138
------------	-----

ÖZ GEÇMİŞ.....	142
----------------	-----

TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

ا, ء	a, e, ʾ	ص	ş
آ	ā, a	ض	ž, đ
ب	b	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	ṯ	غ	ġ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k
خ	ḫ	گ	g, ŋ, k
د	d	ل	l
ذ	ẓ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v (o,ö,u,ü)
ژ	j	ه	h (a,e)
س	s	لا	lā
ش	ş	ي	y (ı,i,î)

KISALTMALAR

A.g.e	: Adı geçen eser
Ans.	: Ansiklopedi
C.	: Cilt
M.E.B	: Milli Eğitim Bakanlığı
mtn.	: Metinde
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
S.	: Sayı
s.	: Sayfa Sayısı
V.	: Varak Numarası
vb.	: Ve benzeri
yy.	: Yüzyıl
Yay.	: Yayınları

GİRİŞ

Edebiyat mahsulleri genel olarak nazım ve nesir şeklinde ikiye ayrılır. Bununla beraber nazım ve nesir karışık yazılmış eserler de vardır. Nazımın sözlük anlamı “dizme, tertip etme, sıraya koyma, sıra, dizi”; nesrin anlamı ise “saçmak, dağıtmak”tır. “Bu münâsebetle manzûm olmaksızın derli toplu söz söylemeye ve tabîî konuşma tarzındaki söze nesir denilmektedir.”¹ Türk edebiyatında sanatkârane nesir yazıcılığı, sırf edebî eserlere mahsus kalmamış, tarih, siyaset vb. türdeki eserleri de içine almıştır.² Klasik Türk Edebiyatında esas türün nazım olduğu ve sanat göstermek, hüner sergilemek için en uygun alanın manzum eserler olduğu düşüncesi hâkimdir. Ancak Türk edebiyatında mensur eserler de en az manzum eserler kadar araştırılmaya değer niteliktedir. Mehmet Kaplan, bu noktaya işaret ederek şunları kaydetmektedir: “Eski Türk edebiyatı divanlardan ibaret değildir. (...) Eski edebiyat, (...) en kültürlü milletlerin edebiyat tarihlerinde yer alacak çapta nesir ustaları yetiştirmiştir. Bugün biz bu geniş edebiyatı pek az biliyor ve anlıyoruz. Türk kültür tarihinin geniş deposunda el değmedik nice yazmalar, hazineler vardır.”³

Geçmiş kültürel değerlerimiz ve toplumsal hayatımızın aynası olan Osmanlıca yazma eserler Türk kültürü için önemli kaynaklardır. Eski edebî metinler; klasik Türk şiiri ve nesri, dil bilgisi, edebiyat tarihi, edebiyat bilgi ve teorileri gibi konularda önemli bilgiler içermektedir. Bu eserlerin günümüz harflerine aktararak bilim dünyasına kazandırılması kültür ve edebiyat açısından büyük bir kazanç olmaktadır. Gün ışığına çıkarılan her eser dönemin sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik, dini, sanatsal, vb. yaşantısını yansıtarak kültürel zenginliğimizi tanımamıza yardımcı olmaktadır.

Tezimizin konusu olan *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi* manzum-mensur karışık olarak yazılmış aşk hikâyesidir. Konu bakımından özel bir yelpazeye sahip olan bu nazım şeklinin çalışma konusu olarak ele alınması, edebî zenginliğimizi geliştirme amacına dayanmaktadır. Eserin incelediğimiz nüshası İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi’nde *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi* adıyla kayıtlıdır.

¹ *Tâhirü'l-Mevlevî*, Edebiyat Lügatı, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1984, s. 116.

² Sait Okumuş, *Klasik Türk Edebiyatında XV. ve XVI. Yüzyıl Nesir ve Nâsirlerine Nakış*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 4, S. 18, 2011, s. 86.

³ Seyit Kemal Karaalioglu, *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi I-II*, İstanbul 1980, s.738.

Çalışmamızın giriş bölümünde hikâye kavramı ve mensur hikâye hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde ise *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi* hakkında genel bilgiler verilip eser incelenmiştir. Bu bölüm sekiz ana başlıktan oluşmaktadır. İlk olarak hikâye tanıtılmış daha sonra epizot yapısı üzerinde durulmuştur. Metin tahkiye-öyküleme metoduna göre vak'a örgüsü, şahıs kadrosu, zaman, mekân, tasvir ve benzetmeler yönüyle ele alınmıştır. Hikâyenin içeriğini oluşturan çeşitli unsurlar; motifler, deyimler, atasözleri, dil, imla ve üslup da bu bölümde incelenmiştir. İkinci bölümde: nüsha tavsifi, çeviride izlenen yol ve transkripsiyonlu metin bulunmaktadır.

1. Genel Olarak Hikâye Kavramı

Edebî ürünlerimiz arasında önemli bir yere sahip olan hikâyenin çeşitli kaynaklarda farklı şekillerde tanımları yapılmıştır:

Arapçadan dilimize geçen “hikâye” kelimesinin Arap edebiyatında ilk zamanlarda, genel olarak “bir olayın anlatımı”ndan ziyade “taklid” manasında kullanıldığı, daha sonraları “nakil ve tekrar” anlamıyla yaygınlaşarak bugünkü ifadesiyle yerleştiği kaynaklarda belirtilmektedir.⁴

Şemsettin Sami, *Kâmus-ı Türkî*'de “1- Nakl etme, bir vak'a ve sergüzeşti sırasıyla anlatma, rivâyet; 2- hakikî veya uydurma ve ekseriya hisse yapmaya mahsus sergüzeşt ve vukûat, kıssa, mesel(masal)...; 3- Fr. Roman denilen uzun sergüzeşt ki esasen ahlaka hizmet etmek şartıyla envâi vardır.”⁵ diyerek konuyu biraz daha genişletmektedir.

Ferit Devellioğlu hikâyeyi. “1- anlatma, 2-roman 3- masal, 4-olmuş bir hadise”⁶ olarak tarif etmektedir.

TDK tarafından hazırlanan sözlükte ise hikâye için “1. Az çok ayrıntıları verilerek anlatılan olay, 2. Baştan geçen bir olayı anlatma, 3. Belli bir zaman ve yerde az sayıda kişinin başından geçen, gerçeğe uygun bir takım olaylar anlatan, ya

⁴ D.B. Macdonald, *Hikâye mad.* İslam Ans. C. V, F. 44, s. 447; F. Abdullah Tansel, *Hikâye mad.* Türk Ans. C.XIX, F. 148, s. 231

⁵ Şemsettin Sami, *Kâmus-ı Türkî*, Dersaadet, 1317, s.554

⁶ Ferid Devellioğlu, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara 1970, s.440

da birkaç kişinin karakteri çizilen roman türünden kısa yapıt, öykü, 4. Aslı olmayan söz, olay, ...”⁷ gibi tanımlar yapılmaktadır.

Hikâyenin tarihi insanlığın tarihi kadar eskidir. Türk Edebiyatında ise hikâyecilik İslâmiyet öncesine kadar uzanmaktadır. İslamiyet’ten sonra gelişen Türk edebiyatında ise hikâye türünün ilk kaynağı Kur’an’daki kıssalar, dervişler arasında yayılmaya başlayan enbiyâ ve evliyâ menkıbeleri, din ulularının efsaneleştirilmiş kişilikleri çerçevesinde beliren anlatılardır.⁸

Türk edebiyatına hikâye için çeşitli tanımlar yapılmıştır. Pertev Naili Boratav ise hikâyeyi, eskiden destanların gördükleri vazifeleri üzerine almış yeni ve orijinal bir nev’in mahsulleri olarak tanımlamıştır. Boratav, *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*⁹ adlı eserinde halk hikâyelerini bir tür konusu olarak yaklaşıp ve halk hikâyelerinin yeni ve orijinal bir nev’i karakteri olarak meydana geldiğini ve yerini tuttuğu destanın birçok vasıflarını hala taşıdığını fakat bunların halk hikâyelerinin asıl karakterini verenler olmadığını süratle yeni bir nev’e gidiş vakı’ası karşısında bulunduğumuzu belirterek destanî an’nenin gittikçe zayıfladığını iddia eder ve bunun sebebi olarak da destanın eski karakterini tayin eden sosyal şartların gittikçe ortadan kaybolduğunu vurgular.

Genel anlamda tahkiyeli ifade türüne giren bütün eserler için kullanılan “hikâye” terimi 19. yüzyıldan itibaren bir anlam daralmasına uğramıştır. Çağdaş hikâye birtakım özellikleri olan edebî tür olarak gelişmiştir. Anlam daralmasıyla hikâyenin kazandığı en önemli özellik şüphesiz “olabilir, gerçeğe uygun” olayları konu olarak almasıdır.¹⁰

2. Klasik Türk Edebiyatında Mensur Hikâyenin Yeri

Dünyada yer alan tüm edebiyat sahalarında hikâye, en geniş ifadesiyle “bir olayın anlatımı” şeklinde düşünülmüştür. Klasik Türk Edebiyatında da ister manzum ister mensur olsun bir olayı anlatan tarih, masal, efsane, latife, destan, menkıbe, vs. gibi tahkiye esasına dayanan bütün eserler genel olarak “hikâye” olarak adlandırılmıştır. Aynı zamanda hikâye türünden bir eserin de destan, kıssa, efsane, menkıbe, latife,

⁷ Türkçe Sözlük, TDK. Yay. (6. Baskı), Ankara 1974, s.380

⁸ Agah Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yay. Ankara 1998, s.122-123.

⁹ Pertev Naili Boratav, *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, Tarih Vakfı Yay., Ankara 2014, s. 70.

¹⁰ Hasan Kavruk, *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler*, MEB Yay., İstanbul 1998, s.2

tarih, nevâdir vs. gibi isimlerle de adlandırıldığı görülmektedir. Bunun yanında bir hikâye değişik terimlerle de ifade edilebilmektedir.¹¹

Bilindiği üzere Türklerin geçmişi çok eskilere dayanmaktadır ve bu bağlamda hikâyecilik geleneğinin İslâmiyet öncesi dönemde de mevcut olduğu bilinmektedir.¹² Hikâyelerin ilk örnekleri Uygur Türklerinde görülmüştür. *Dîvânü Lügati't-Türk*'te "ötkünç, ötükünç" *Dede Korkut'ta ve Karahanlı Dönemi eserlerinde* "sav" gibi kelimeler hikâye yerine kullanılan kelimelerdendir.

Klasik Türk edebiyatının mahsullerinden olan hikâye, genel olarak nazım ve nesir şeklinde ikiye ayrılır. Bununla beraber nazım ve nesir hâlinde karışık yazılmış eserler de vardır. Uzun bir olay örgüsüne sahip olan manzum hikâyeler için genelde "mesnevî" nazım şekli tercih edilmiştir. Mensur hikâyeler ise bu edebiyatta sade, orta ve süslü nesir olarak ortaya konulmuştur.

Eski Türk Edebiyatında esas olan nazım yani şiirdir. Sanat göstermek isteyen kişinin sanatını en iyi şekilde manzum eserlerde gösterebileceği görüşü nesre ilgiyi azaltmıştır. Fakat bu duruma rağmen Türk edebiyatında nesir, nazım kadar olmasa da gelişimini sürdürmüş tarih, seyahat-nâme, hikâye, menâkıb-nâme, tefsir, hadis, fıkıh, siyer vb. alanlarda pek çok kıymetli eserler kaleme alınmıştır. Bu eserler içerisinde en az ilgiyi de dilinin ve konusunun sade, açık ve anlaşılır olması sebebiyle hikâye türü almıştır. Türk edebiyatının en önemli kaynaklarından olan tezkirelerde şairlerin mensur eserlerinden söz edilmiş, ancak şair olmayan nesir yazarlarından ve eserlerinden bir takım eser ve yazar dışında hemen hemen hiç bahsedilmemiştir. Hatta hikâye yazmak veya tercüme etmek bazı tezkirelerde alay konusu bile edilmiştir. Bundan dolayıdır ki bu tür eser yazarların büyük bir kısmı eserlerine imzalarını atmaktan çekinmiştir.¹³ Buna rağmen Türk edebiyatında hikâyecilik gelişmiş, bu türde pek çok eser kaleme alınmıştır. Hatta Cinânî, Vahdî, Veysî, Nergisî gibi devrin meşhur şairleri yüzyıllarca unutulmayacak mensur hikâye kitapları telif etmişlerdir.

Mustafa Nihat, hikâyeyi bir bütün olarak ele almış ve sınıflandırmıştır. Klasik Türk edebiyatında hikâyeleri; mensur hikâyeler, halk arasında yazılı olarak okunan

¹¹ Kavruk, a.g.e., s. 2

¹² Hasibe Mazioğlu, *Divan Edebiyatında Hikâye*, Doğumunun Yüzücü Yılında Ömer Seyfettin, AKM Yay. Ankara 1985, s.19

¹³ Kavruk, a.g.e., s. 6

hikâyeler, halk arasında ağızdan ağza aktarılan hikâyeler ve zümrelerin kendi amaçlarına uygun şekillere soktukları hikâyeler olmak üzere beş gruba ayırmıştır.¹⁴

Başlangıçta Arapça, Farsça ve diğer dillerden çeviri yoluyla meydana getirilen hikâyelerin konusunu zamanla yerli motifler almıştır. “Eski Türk Edebiyatında hikâye şiir gibi amaç değil, bir araç, okuyucuyu eğitmek, ona belli bir mesaj vermek için bir vasıta olarak kullanılmıştır. Hikâyeler “kıssadan hisse” çıkartılacak tarzda kaleme alınmıştır. Her hikâyeden okuyanın mutlaka bir pay çıkarması hedeflenmiş, bazı hikâyelerde başta ve sonda yazar tarafından bu “hisse” açıkça belirtilmiştir. Hikâyelerinin en büyük gayesi okuyucuyu eğlendirirken onlara belli konularda bilgi vermek; onları, dinî, ahlakî yönden eğitmek, olgun birer insan olmalarını sağlamaktır.”¹⁵

Hikâyeler konusunda şekil ve muhteva bakımından çeşitli tasnifler yapılmıştır. Hasan Kavruk *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler*¹⁶ adlı kitabında şu şekilde bir tasnif yapmıştır:

Eski Türk Edebiyatı mensur hikâyeleri şekil olarak:

- a. Müstakil, büyük hikâyeler: Hikâye-i Anabacı, Binbirdirek Batakhaneşi, Hikâye-i Tayyar-zâde vb.
- b. Çerçeve hikâyeler: Elfû'l-leyle ve'l-leyle, Hikâye-i Subh u Mesâ, Bahtiyanâme, Hikâye-i U'cube ve Mahcûbe vb.
- c. Belli konularda derlenip gruplandırılmış müstakil hikâyeler: Cevâmi'ü'l-hikâyât, Acâibü'l-meâsir ve garâibü'nevâdir, İbret-nümâ
- d. Hiçbir tasnife tabi tutulmadan rastgele derlenmiş hikâyeler olmak üzere kısaca dört grupta toplanmaktadır.

Eski Türk Edebiyatı mensur hikâyeleri kaynakları bakımından:

- a. Te'lif eserler
- b. Çeviri hikâyeler (Arapçadan, Farsçadan ve diğer dillerden)
- c. Adaptasyon hikâyeler olmak üzere gruplandırılabilir.

¹⁴ Mustafa Nihat Özön, *Türkçede Roman*, İletişim Yay., İstanbul 2017.

¹⁵ Kavruk, a.g.e., s.8

¹⁶ Bu ve devamındaki tasniflerin hazırlanmasında Hasan Kavruk'un adı geçen eserinden faydalanılmıştır.

Agâh Sırrı Levend¹⁷ ise Eski Türk edebiyatı hikâyelerini değişik yönleriyle ele alarak birkaç tasnif yapmıştır

Konularına ve niteliklerine göre:

- a. Dini konular
- b. Aşk hikâyeleri
- c. Kahramanları tarihten alınmış hikâyeler
- d. Temsili hikâyeler
- e. Tasavvufi hikâyeler
- f. Serüven hikâyeleri
- g. Sergüzeşt-nâme ve hasbihâl yollu hikâyeler

Kaynaklarına göre:

- a. Konuları kutsal kitaplardan veya Arap ve Fars edebiyatından alınmış anonim hikâyeler
- b. Konuları ulusal hayatımızdan alınmış yerli hikâyeler olmak üzere önce iki grupta ayırmış sonra da bunların “manzum olanlar” ve “mensur olanlar” diye alt gruplarını belirtmiştir.

Eski Türk Edebiyatı hikâyelerinin tasnifini yapan bir başka araştırmacı Hasibe Mazioğlu¹⁸,nun tasnifi ise şöyledir:

Şekillerine göre:

- a. Manzum olanlar
- b. Mensur olanlar
- c. Manzum-mensur karışık olanlar

Kaynağı bakımından:

- a. Yerli hikâyeler
- b. Yabancı kaynaklı hikâyeler

¹⁷ Agah Sırrı Lenevd, *Divan Edebiyatında Hikâyeler*, TDAY. Belleten, Ankara 1968 s.72-73

¹⁸ Mazioğlu, a.g.e., s. 19-20

Sonuç olarak, bir milletin kültürel ve sanatsal kodlarının örneklerini çok rahat görebileceğimiz türlerden olan; müellifi bilinen veya bilinmeyen birçok “mensur hikye” olduğunu belirtmemiz gerekir. Bu eserlerin yazarı veya dönemin belirsizliği metinlerin edeb değerini hiçbir şekilde düşürmemektedir. Aksine bu eserler üzerine çalışmalar yapılarak hem kültür dünyamıza hem edebiyat dünyamıza önemli katkılarda bulunulacağı kanaatindeyiz. Mensur hikyeler, klasik edebiyatın da sade ve anlaşılır diliyle halktan tamamıyla kopuk olmadığının kanıtı mahiyetindedir. Çünkü değişik dönemlerde yazılmış hikyeler bir milletin hayatını, detlerini, yaşam tarzını ve bakış açılarını yansıtabilmektedir. Bu nedenle hikyelerin incelenmesi önemli olup gerekli çalışmalar ve araştırmalar ile bu eserlerin değeri ortaya konulmaktadır. Bu bağlamda mensur klasik hikyelerin bir rneği olan Hdy’nin *Begzd ile Eb Seyf Hikyesi* tarafımızdan seçilmiş ve üzerine incelemeler yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BEGZÂD İLE EBÛ SEFY HİKÂYESİ'NİN İNCELENMESİ

1.1. Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi'ne Genel Bir Bakış:

Çalışmamızın konusu olan *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi*'nin müellifi *Hüdâyî*'dir. *Hüdâyî* ilk bakışta *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi*'ni kaleme almış biri gibi görünmektedir. Ancak bizim kanaatimiz var olan ve halk arasında anlatılan bir hikâyeyi kendi yorum ve üslubuyla yazıya geçirdiği şeklindedir. Yazarın hayatı hakkında gerek biyografik eserlerde gerekse tezkirelerde ve daha pek çok kaynak eserinde doğrudan bilgi bulunmamaktadır. Bahsedilen kaynak eserlerde *Hüdâyî* adlı birkaç şair ve yazar vardır. Ancak bunların bizim tezimize konu olan müellif olduğuna dair kesin bir kanıt yoktur. *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi*'nin eldeki nüshasının katalog bilgilerinde de yazarla ilgili malumat yetersizdir. İncelediğimiz metnin “temmet” bölümünden sonra yer alan şiirde *Hüdâyî* mahlası geçmektedir. Bu da eserin *Hüdâyî*'ye ait olduğunu göstermektedir.

“Ey *Hüdâyî* hâşıl oldu her kelâm
Ahfûdan beyâne çıkardık bir nâm
Hoş getürdiñ vezin eyledim temâm
Şekâyi de Selvi Hâna kavışdı” (77b)

Klasik hikâyeler arasında karşımıza çıkan bu hikâyenin ne zaman, nerede ve nasıl yazıldığı bilinmemektedir. Ancak dil ve üslup özelliklerinde eserin 19. yüzyılda yazıya geçirildiği düşünülmektedir. Yazar ve eser hakkında bilgi sahibi olamayışımızın en büyük sebebi ise Klasik edebiyatta nesre karşı bilhassa hikâye türüne karşı önyargı ve küçümseyiş olması sebebiyle yazarların büyük bir kısmı eserlerine imzalarını atmaktan çekinmeleri, böylece tenkit edilmekten ve alaya

alınmaktan kendilerini kurtarmak istemeleridir.¹⁹ Eserin bilinen tek nüshası İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde yer almaktadır.

Kaynağı hakkında bilgi sahibi olmadığımız *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi*'nin konusu beşerî aşka dayanmaktadır. Eser klasik nesrin en önemli özelliklerinden biri olan manzum-mensur karışık bir yapıda oluşturulmuştur. Genellikle hikâyenin anlatım ve olay kısmı mensur, duygu ve heyecanı ifade eden bölümleri ise manzum olarak söylenmiştir. Manzum kısımlardaki şiirler bazen âşıkâne bir üslupta olup nesirdeki ifadeleri pekiştirir niteliktedir. Bu şiirler parçadan çıkarıldıkları zaman olay örgüsü bağlamında metinde hiçbir anlam kaybına yol açmazlar. Bazen de şiirler bir olay anlatarak nesri tamamlayıcı konumdadır ve parçadan çıkarılmaları hâlinde metinde anlam eksikliğe neden olabilmektedirler. Genel muhteva olarak şiirler kahramanların duygu, heyecan ve düşüncelerini anlatır niteliktedir.

Şiirler, başkahramanlar olan Şekâyî ve Selvi Hân'ın ağzından söylenmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu şiirler ya iki âşığın birbirlerine karşılıklı şiir söylemesi şeklinde ya da kahramanların yaşadıkları olaylar sonucunda hissettikleri duyguların yoğunluğunu anlatması şeklindedir. Hikâyede mensur kısımdan manzum kısma geçilirken genellikle; “*aldı oğlan, aldı kız, görelüm ne söyledi, bakalım ne yazmış, bakalım ne söyledi...*” şeklinde kalıplaşmış ifadeler kullanılır.

“*Aldı oğlan:*

Gizli derdim size birbir söyleyem

‘*Aceb biñde biri beyân olur mı*

Başıma geleni ifâde iyilesem

Doğrı sözden bilmem ziyân olur mı” (75a)

“*Bakalım orada ne söyledi:*

Diyâr-ı gurbete yolu uğrarsa

Neden perişân olur hâli garîb

Tiğ-ı mihnetle bağrın doğrarsa

Bükülür ol zamân beli garîbiñ” (51a)

¹⁹ Kavruk, a.g.e., s. 6

Eser genel olarak aşk kategorisinde bir konuya sahipken bu hikâyenin başlığı, geleneğin dışına çıkarak başkahramanların adlarını taşımamaktadır. Bu bakımdan hikâyenin başlığı, hikâye boyunca aşk ve maceraları anlatılan Şekâyî ve Selvi Hân değil bu kahramanların babalarının isimleri olan *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi* olarak adlandırılmıştır. Begzâd, Selvi Hân'ı Ebû Seyf ise Şekâyî'nin babasıdır. Sade, açık ve anlaşılır; halk diline yakın bir dil ile yazılan bu metin,

“Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesidür” (1b)

üst başlığıyla başlayıp

“Nişâbûr Şâhı bunlar içün düğün yapdırup birbirlerine evlendirüp muradlarına nâ’il eyledi. Mevlâ-yı müte‘âl hazretleri cümle dinleyenleri murâdına kavışdıra âmîn. Oğuyarı yazanı rahmetinle yarlıgâgıl yâ Ğanî.” (75a)

şeklinde bir dua ile bitmektedir.

Hikâyede dua bölümünden sonra bir de dokuz dörtlükten oluşan bir şiir bulunmaktadır. Yazar bu şiirde edebiyattaki aşk hikâyelerine konu olan Leyla ile Mecnun, Şirin ile Ferhat, Aslı ile Kerem, Tahir ile Zühre, Arzu ile Kamber... gibi birçok âşk hikâyesi kahramanını yâd ettikten sonra Şekâyî'nin de Selvi Hân'a kavuştuğunu ve o âşıklar zümresine ulaştığını söylemektedir.

Hikâyede vak'a tipi tek bir zincir hâlinde ilerlememektedir. Metinde iki başkahraman üzerinden işlenen aşk hikâyesinin yanı sıra macera, gurbet, dostluk, zenginlik, yoksulluk ve kahramanlık öğeleri de yer almaktadır. Hikâyede her olayın merkezinde Şekâyî ile Selvi Hân ve aşkları yer almaktadır.

Hikâye metninin içerisinde dua, beddua, deyim, atasözü vb. örneklerine rastlanmaktadır. Ayrıca yazarın yaşadığı bölge ve dönemle ilgili örf ve âdetlere, kültürel özelliklere rastlanmaktadır.

Hikâyede olağanüstü unsurlar bulunmaktadır. Kahramanlar ailenin tek çocuğu olup bir dua veya bir simge vesilesiyle dünyaya gelmektedirler. Bu durum hikâyenin sonuna kadar değişik şekilde devam etmektedir. Hikâyede kahramanlara en çok yardımcı olan karakterler Hızır, Nişabur Şahı ve Şah Behvâc'dır.

Hikâye ilk olarak Begzâd ile Ebû Seyf'in tanıtılması ve aralarında geçen hadiselerin aktarılması ile başlamaktadır. Daha sonrasında hikâye ilerlerken olay

akışı Begzâd ile Ebû Seyf'in bir dervişin duası vesilesiyle çocuklarının doğması ve bu çocukların sekiz-dokuz yaşlarında başlayan karşılıklı aşk maceralarının anlatılması olarak devam etmektedir. Asıl tema bu ikilinin başından geçen hadiselerle ilgilidir.

Olaylar araya başka karakterlerin girmesi ile canlılık kazanmaktadır. Bu canlılık, dil ve anlatım teknikleriyle dışa yansıtılarak hissettirilmektedir. Bu da okuyucuda ilgi uyandırmaktadır. Hikâyede ana olay örgüsüne bakıldığında diğer vak'a zincirlerinin halkalarıyla bir bütünlük arz ettiği görülmektedir. Bu durum anlatımda bir ahenk sağlayarak dikkati toplu tutmaya yaramakta ve metne bir akıcılık vermektedir.

Metin boyunca mücadele unsuru çok belirgindir. Şekâyî'nin Selvi Hân'a kavuşmak için girdiği mücadele hem maddî hem de manevîdir. Maddî kısmı kendisinden istenilen malların temin edilmesi noktasında çektiği zorluklarla açıklanabilmektedir. Manevî kısmı ise bu uğurda katlandığı gurbetlik ile ailesine, memleketine, sevdiğine duyduğu özlem ve ayrılık acısıyla açıklanabilmektedir. Şekâyî, engeller ve tehlikelerle dolu olan yolculuğunda bazen kendine yardımcı olan tiplerle bazen de kendine engel olan tiplerle karşılaşmaktadır. Bu yardımların ve engellerin haricinde o, büyük bir azim ve cesaret göstererek bütün zorlukları atlatabilmektedir. Selvi Hân'ın da benzer süreçlerden geçtiği gözlemlenmektedir. Onun da anne ve babasına karşı verdiği mücadele dikkat çekmektedir. Hikâyenin baş kadın kahramanı olan Selvi Hân'ın son derece cesur, vefakâr, sabırlı ve fedakâr olduğunu söylemek mümkündür. O, aşkı uğruna yurdundan, babasından ve zenginliğinden vazgeçecek kadar korkusuz bir karakterdir. Uzun süre sevdiğinden haber almamasına rağmen ümidini hiç kesmeden onun dönmesini bekleyen bir âşık olarak hikâyede yer almaktadır.

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi'nde olayların nakledilmesi ve aktarılması bir anlatıcı tarafından sağlanmaktadır. Bu anlatıcı, hâkim bakış açılı üçüncü tekil anlatıcıdır. Yaşanmış, yaşanan ve yaşanacak olan her şeyi bilip, görüp, duymaktadır ve kahramanların gönlünden geçenleri okumaktadır. Olayların dışında olmasına rağmen kahramanlardan daha çok bilir. Her olaya hâkim olmakla birlikte kendi dilediği gibi kahramanları konuşturur ve onları istediği gibi hareket ettirir. Anlatıcı, meydana gelen olayların akışına da zaman zaman müdahalelerde bulunmaktadır. Kendi görüş, düşünce ve bilgilerini okuyucuya istediği yerde ve istediği şekilde aktarmaktadır. Anlatıcı metinde “*görelüm ne söyledi, bakalım ne yazmış, bakalım ne*

söyledi, hâsılı sözi uzatdık, geelim hikâyenin evvelinde...” gibi ifadeler kullanarak direkt okuyucuya hitap etmektedir. Nitekim bu ifadelerin hikâye boyunca kullanılan birer kalıp ifade olduğunu da söylemek gerekir.

Anlatıcı, hikâyeyi anlatırken bir hadisenin mekânını veya zamanını belirterek ara sıra hikâyenin akışını durdurup başkahramanların diliyle onların duygularını, acılarını ve çektiği zorluklardan şikâyetlerini aktarmaktadır. Hikâyede bu çoğu zaman şiir (manzume) şeklinde kendini gösterir. Tüm bunların yanı sıra anlatıcı uygun bulduğu yerlerde okuyucuya bilgi vermeyi açıklayıcı ibarelerle anlatımını desteklemeyi de bir yöntem olarak kullanılmıştır.

Bu tarz hikâyelerin temel özelliklerinden biri de eserde zaman ve mekân kavramının genel ve belirsiz olmasıdır. Olayların geçtiği yerlerin ve zamanın çoğu, hayal ürünü ya da bilinmeyen mekân ve zamandır. Hikâyenin bünyesini teşkil eden motifler oldukça klasik ve umumi unsurlar içermektedir. *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi*’nde çocuğu olmayan şah, elma, ilk görüşte âşık olma, hayvanlarla konuşma, zindana atılma, cansız varlıklarla konuşma, mektuplaşma gibi pek çok motif bulunmaktadır. Klasik eserlerde sıklıkla karşılaşılan ve çoğu mazmunlaşmış olan bu motifler, çalışmamızın motif inceleme kısmında değerlendirilmiştir.

Hikâyedeki olaylar kahramanın memleketi olan Nişabur’da başlayıp ve orada bitmektedir. Nitekim hikâyede belirgin olarak verilen tek mekân Nişabur’dur. Nişabur İran’da bir şehirdir. Bugün hâlen varlığını sürdürmektedir. Hikâyenin sonunda yaşanan türlü maceradan sonra kahraman kendi memleketine geri dönmektedir. Âşıklar birbirine kavuşmaktadır. Böylece hikâye mutlu bir sonla bitmektedir.

Genel itibarıyla hikâye, klasik mensur hikâyelerinin yaygın özelliklerini taşımakla birlikte oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Ayrıca hikâyede sosyal ve kültürel hayatın etkileri de bariz bir şekilde kendini göstermektedir. Bunun yanı sıra dini unsurlara, gelenek, görenek ve âdetlere de sıklıkla rastlanmaktadır.

1.2. Epizot Yapısı

Vak’a, anlatım esasına bağlı türlerin temel unsurudur. Anlatıdaki zaman, mekân, şahıs kadrosu gibi diğer unsurlar vak’anın oluşumuna hizmet ederler. Anlatım esaslı edebî metinler, vak’a örgüsünden yani metin halkalarından meydana gelirler. *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi*’nin asıl çekirdeğini “Dervişin Begzâd ile Ebû Seyf’e bir elma verip çocuklarının olmasına vesile olması” fikri oluşturmaktadır. Bu motif ile başlayan hikâye iki sevgilinin kavuşma çabaları, ayrılıkları, mücadeleleriyle gelişen olay örgüsü, ayrılığın bitmesi ve sevenlerin kavuşmasıyla çözümlenmektedir.

Bir roman, öykü ya da hikâyede olay örgüsü içinde başlı başına konusal bir bütünlük taşıyan ikinci derecedeki eylem ya da eylemler için “epizot” (dizi) tabiri kullanılır. Epizot veya epizotlar bütünün içindeki bağımsız, kendi içinde bütünlüğü olan kesitler hâlinde de olabilirler. Örneğin; aşk konulu mensur hikâyelerde ana olaya bağlı olan, her biri bir hikâye sayılabilecek bölümlerin her biri birer epizottur.

Bir eserin epizotları uzun bir vak’anın içinde geçen her biri bir hikâye olabilecek kesitler olabileceği gibi bir kahramanın başından geçen ayrı ayrı zincirleme hikâyelerin her biri şeklinde de olabilir. Veya çerçeve bir hikâyenin içinde birçok yarı hikâye de anlatılabilir. Örneğin; Bin bir gece masalları tarzında anlatılan eserlerde iç içe farklı birçok masal veya hikâye vardır.

Mensur hikâyeleri değişik metotlar ve bakış açılarıyla incelemek mümkündür. Biz bu metinde Ali Berat Alptekin’in “Halk Hikâyelerinin motif yapısı”²⁰ adlı kitabında uyguladığı epizot tahlilini esas alarak metnimizi aşağıdaki epizotlara göre inceledik:

1. Kahramanın ailesi
2. Kahramanın doğumu
3. Kahramanlara ad verilmesi
4. Kahramanın eğitimi
5. Kahramanın âşık olması
6. Kahramanın sevgili ile karşılaşması
7. Kahramanın gurbete çıkması

²⁰ Ali Berat Alptekin, *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005, s.92-94

8. Sevgilinin bir başkası ile evlendirilmek istenmesi ve kahramanın bundan haberdar olması
9. Kahramanın memleketine dönüşü
10. Sonuç

Kahramanın Ailesi

Nişabur şehrinde yaşayan Begzâd ile Ebû Seyf'in yaşlanmalarına rağmen çocuğu olmaz. Bu duruma çok üzürlüler. Bir gün dervişin gelip elma vermesi ve dua etmesi ile çocukları olur. Şekâyî ve Selvi Hân tek çocuktur. Begzâd zengin, Ebû Seyf ise fakir biridir. Begzâd mala, mülke ve şöhrete önem veren baskın bir karakterdir. Hikâye boyunca Şekâyî ve Selvi Hân'ı ayırmak için uğraş verir. Begzâd ve karısı kızlarını zengin biri ile evlendirmek isterler. Ebû Seyf ise mazlum ve etkisiz bir karakterdir. Ebû Seyf ve karısı oğullarını çok severler. Hikâye boyunca Şekâyî'ye destek olmaya çalışırlar.

Kahramanın Doğumu

Bir gün Begzâd evinde davet verir. Ebû Seyf de bu davete katılır. Ancak hem fakir hem de çocuğu olmadığı için Ebû Seyf'e hiç hürmet gösterilmez. Ebû Seyf bu duruma üzülüp hemen evine döner. Evinde karısı ile konuşurken içeri derviş girer. Koynundan bir elma çıkarıp verir ve karısı ile bir araya gelmesini söyler. Ardından Begzâd'ın yanına giderek ona da elma verir ve aynı şeyleri tenbihler. Dervişin dediğini yapan Begzâd'ın bir kızı, Ebû Seyf'in de bir oğlu olur.

Kahramanlara Ad Verilmesi

Derviş, Ebû Seyf'e Allah'ın izniyle bir erkek çocuğu olursa ismini Şekâyî koymasını söyler. Begzâd'a ise bir kız çocuğu olursa ismini Selvi Hân koymasını söyleyerek gözden kaybolur. Ebu Seyf de Begzâd da dervişin tembihini yerine getirirler. Bir süre sonra vakti saati tamam olunca Begzâd'ın bir kızı ve Ebû Seyf'in bir oğlu dünyaya gelir. İsimlerini dervişin söylediği gibi verirler.

Kahramanın Eğitimi

Selvi Hân sekiz-dokuz yaşına geldiğinde Begzâd onu bol armağan ile okuması için hocaya gönderir. Selvi Hân tez vakitte okumayı öğrenir. Şekâyî ise fakir bir ailenin çocuğu olduğu için okula gidemez. Daha sonra kız ile karşılaşınca Selvi Hân'ın ısrar ve yardımıyla aynı hocaya okumaya gider, beraber eğitim alırlar.

Kahramanın Âşık Olması

Selvi Hân bir gün mektebe giderken yolda Şekâyî'yi görür. Selvi Hân ve Şekâyî ilk görüşte birbirlerine âşık olurlar. Fakat oğlan, fakir bir ailenin çocuğu olduğu için çok utanır ve bir şey söyleyemez. Kız aşkının şiddetine dayanamayıp cesaret göstererek sevdiğini söyler. Şekâyî'nin de aşkına karşılık vermesini diler. Bunun üzerine Şekâyî de, Selvi Hân'a aşkını itiraf eder. İki başkahraman da aşklarına sadıktırlar. Yaşanan engellerle mücadele içindedirler. Âşıklar her fırsatta birbirlerinden haber alıp konuşurlar. Hikâye boyunca Selvi Hân ve Şekâyî'nin aşk maceraları anlatılır. Yaşanan türlü zorluklardan sonra iki sevgili birbirine kavuşur ve evlenirler.

Kahramanın Sevgili ile Karşılaşması

Hikâyede ilk karşılaşma Selvi Hân'ın mektebe giderken yol üzerinde Şekâyî'yi görmesi ve birbirlerine âşık olması hadisesidir. Bunun devamında Selvi Hân Şekâyî ile beraber mektebe gitmek ister ve ona başındaki altınları vererek yardım eder. Mektepte beraber okularlar. Kız birgün babasından izin alıp özellikle Şekâyî'yi görmek için mektep arkadaşlarını evlerinin bahçesine davet eder. Burada şiirler söyleyip, sohbet ederler.

Hikâye boyunca Selvi Hân ve Şekâyî dört defa karşılaşır. Bunların birincisi, yol üzerinde ilk kez karşılaşp âşık oldukları zaman, ikincisi; Selvi Hân'ın bahçelerinde verdiği ziyafette, üçüncüsü; Şekâyî gurbete çıkarken vedalaşmak için, dördüncüsü ise; Şekâyî gurbetten dönünce Nişabur Şahı'nın divanında kurulan meclistedir. Karşılaşamadıkları zamanlarda da genelde kızın arkadaşı Kâmile ile birbirlerine haber gönderirler.

Kahramanın Gurbete Çıkması

Şekâyî'nin gurbete çıkması pek çok hikâyede olduğu gibi sevgiliyle olan münasebetinden ve çoğunlukla kızın ailesinin de buna rıza göstermemesinden dolayı zorunlu olarak gerçekleşen bir gurbete çıkma hadisesidir. Selvi Hân ile Şekâyî evlenmek isterler. Ancak Şekâyî fakir biri olduğu için Begzâd kızını vermez. Şekâyî, Nişabur Şahı'ndan yardım ister. Nişabur Şahı'nın hatırını kıramayan Begzâd değerli eşya ve mal getirmesi şartıyla kızını vermeyi kabul eder. Şekâyî'ye bir sene mühlet verir. Bunun üzerine Şekâyî, kendisinden istenen değerli mal ve eşyaları tedarik etmek için gurbete çıkar. Gurbette çeşitli maceralar yaşar. Uzun süre yol gider. En sonunda Şah Behvâc adında cömert bir şahın ismini duyar. Onun şehrine giderek yardım ister. Şah Behvâc yardım etmeyi kabul eder.

Sevgilinin Bir Başkası ile Evlendirilmek İstenmesi ve Kahramanın Bundan Haberdar Olması

Şekâyî, Şah Behvâc'ın yardımıyla kendinden istenen mal ve eşyaları temin eder. Nişabur'a dönmek için yola koyulur. Bu sırada Selvi Hân'ı şehrin zengin kimselerinden birine vermek için Şekâyî'nin öldüğü şeklinde bir yalan haber yayılır. İki güne sözleyip düğün hazırlıklarına başlanır. Selvi Hân bu durumdan kurtulmak için dua eder. Bu haberi Nişabur'a doru gelmekte olan Şekâyî'ye hikâyenin başında bahsedilen derviş bildirir. Bunu duyan Şekâyî çaresiz kalır ve çok üzülür. Derviş, bir olağanüstülük olarak onu hemen bulunduğu yerden Nişabur'a getirir.

Kahramanın Memleketine Dönüşü

Şekâyî, Selvi Hân'ı başka biri ile evlendirdiklerini öğrenir ve ne yacağını bilemez. Dervişten yardım ister. Bunun üzerine derviş, Şekâyî'yi göz açık kapayınca kadar Nişabur şehrine ulaştırır. Şekâyî doğruca evlerine gider. Olup biteni bir de annesinden dinler. Begzâd'ın yanına giderek istediği eşya ve malları getirdiğini söyler ve Selvi Hân'ı ister. Begzâd, kızını başkasına verdiğini söyleyerek Şekâyî'yi geri gönderir. Çaresiz kalan Şekâyî, tekrar Nişabur Şahı'na giderek ondan yardım ister.

Sonuç

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi'nde Selvi Hân'a kavuşmak için her türlü yola başvuran Şekâyî, en sonunda mutlu sona erişir. Nişabur Şahı, âşıklara yardım eder. Begzâd'ı çağırıp sözünde durmasını, kızını Şekâyî'ye vermesini söyler. Bunun üzerine diğer taraf şikâyetçi olur. Bir mahkeme kurulur. Tüm taraflar mahkemede hazır bulunurlar. Son söz Selvi Hân'a verilir. Sonuç olarak âşıklar haklı bulunur. Nişabur Şahı, Selvi Hân ile Şekâyî'nin düğününü yapar. Âşıklar birbirine kavuşur.

1.3. Olay Örgüsü

Önceki zamanların birinde Nişabur şehrinde Begzâd ile Ebû Seyf adında iki kimse yaşamaktadır. Bu kimselerden Begzâd zengin ve Ebû Seyf ise fakir biridir. Yaşları bir hayli ilerleyen Begzâd ve Ebû Seyf'in çocukları olmaz ve bu duruma çok üzürlüler. Begzâd, mala mülke değer veren biridir. Ebû Seyf ise mahzun ve güçsüz biridir. Begzâd bir gün evinde davet verir. Bu davete katılan Ebû Seyf, Begzâd'ın evine gider ve bir köşeye oturur. Begzâd kendi gibi nüfuzlu zengin arkadaşlarına yakınlık gösterip muhabbetle muamele ederken Ebû Seyf ile alakadar olmaz ve ona hürmet göstermez. Ebû Seyf bu durumu fark edince üzülüp hemen oradan kalkıp kendi evine doğru yol alır. Eve geldiğinde karısına tüm olup bitenleri anlatır.

Ebû Seyf ve karısı böyle konuşmaktayken kapıdan ansızın biri gelir. Selam verip oturur. Derviş olduğu anlaşılan bu kimse Ebû Seyf'e neden ağladığını sorar. Üzüntüsünün sebebini öğrenmek ister. Ebû Seyf tüm olup bitenleri bir de dervişe anlatır. Söylenenleri işiten derviş göğsünden bir elma çıkarıp Ebû Seyf'e verir. Verdiği bu elmayı yiyip hatunuyla bir araya gelmesini tembihler. Ebû Seyf'in evinden çıkıp hemen Begzâd'ın yanına gelir. Ona da bir elma verip verdiği tembihleri tekrarlar. Allah'ın izniyle çocuklarının olacağını söyler.

Ebû Seyf'in yanına gelip ona elmayı veren derviş oradan ayrılırken Ebû Seyf'e Allah'ın izniyle bir erkek çocuğu olursa ismini Şekâyî koymasını söyler. Begzâd'a ise bir kız çocuğu olursa ismini Selvi Hân koymasını söyleyerek gözden kaybolur. Ebu Seyf de Begzâd da dervişin tembihini yerine getirirler. Bir süre sonra vakti saati tamam olunca Begzâd'ın bir kızı ve Ebû Seyf'in bir oğlu dünyaya gelir. İsimlerini dervişin söylediği gibi verirler.

Aradan yıllar geçip çocuklar büyüyüp sekiz-dokuz yaşlarına gelirler. Begzâd kızını bol armağan vererek eğitim alması için hocaya(mektebe) gönderir. Selvi Hân tez vakitte okumayı öğrenir. Selvi Hân, yine bir gün mektebe giderken yol üstünde oğlanı görünce kız, oğlandan; oğlan da kızdan hoşlanır. Selvi Hân ve Şekâyî birbirine ilk görüşte âşık olurlar. Fakat oğlan fakir bir ailenin çocuğu olduğu için çok utanarak bir şey söylemeden öylece bakakalır. Hâl böyleyken kız aşkını dindiremeyip oğlana bir şiir söyler. Şiirinde evvela oğlanın adını sorar. Ardından oğlana âşık olduğundan ve bu aşkın kendisini etkilediğinden bahseder. Oğlanın da sevdasına karşılık vermesini diler. Kız oğlana böyle söyleyince oğlan da kıza cevap olarak bir şiir söyler. Şiirinde gönlünü kıza kaptırdığını, kendi hâlinde aheste gezerken aşk derdiyle ateşlerde yandığını ifade eder. Böylece oğlan ile kız bir vakit konuşup sohbet ederler. Kız oğlanla beraber mektebe gitmek, beraber okumak ister. Oğlan ise babasının fakir bir kimse olduğunu bu nedenle de bunun pek mümkün olmayacağını belirtir. Kız bunun üzerine başındaki altınları çıkartıp oğlana verir ve babasına vermesini söyler. Oğlan da altıları alıp babasına verir ve filan hocaya okumak için gitmek istediğini söyler. Bundan sonra oğlan ile kız birlikte okumaya başlarlar.

Hikâye devam ederken kız bir gün babasından izin alıp hocaya giden arkadaşlarını hem dua hem de sohbet etmek için içi güllerle dolu bahçelerine davet eder. Selvi Hân ile bahçivanın kızı Kamile'nin gayet iyi bir arkadaşlıkları vardır. Selvi Hân Kâmile'den bu davetini Şekâyî'ye haber vermesini ister. Kâmile oğlanın yanına giderken Selvi Hân, bahçede gezinerek güllerin arasında bir şiir söyler. Şiirde bahçedeki güller, bülbüller ve ağaçlarla konuşan Selvi Hân, Şekâyî'nin geleceğini duyunca çok mutlu olur. Öte yandan Kâmile, oğlana gidip kızın selamını götürüp onu bahçeye çağırır. Oğlan baş göz üstüne diyerek Kâmile'yi geri yollar. O da bir şiir söyler. Selvi Hân'ın yanına gideceği için mutlu olur.

Oğlan arkadaşlarını toplayıp tarif edilen bahçeye gelir. Bahçenin ortasında döşenmiş bir havuz vardır. Varıp üzerine otururlar. Bir müddet istirahat ettikten sonra diğer çocuklar bahçe içine doğru dağılırlar. Şekâyî havuzun başında yalnız kalır. Selvi Hân'ı göremeyen Şekâyî mahzun olarak bir şiir söyler. Bu arada bahçenin içinde تنها bir yer vardır. Selvi Hân ve Kâmile orada misafirler için hazırlıklar yapıp ziyafet hazırlarken bunların geldiklerinden haberi olmaz. Selvi Hân bahçeye geldiğinde görür ki arkadaşları bahçe içine dağılmışlar. Nitekim Şekâyî

havuz başında oturur. Selvi Hân hemen yanına varıp selam verir. Oğlan kızı göremediğinden ve aşkının şiddetinden oracıkta ağlamaya başlar. Kız göğsünden bir elma çıkarıp oğlana verir ve oğlanın gözlerindeki yaşları silerken bir şiir söyler. Geldiğinden haberi olamadığını ve aşkına sadık olduğunu ifade eder. Kız böyle deyince oğlan mutlu olur. Gizlice oturup bir vakit sohbet ederler. Öte yandan Kamile, Selvi Hân'ın gecikmesinden endişelenip yanlarına gider. Diğerleri görüp söz olmasın diye Selvi Hân'ı yanına çağırır. Bunun üzerine oğlan Kamile'ye bir şiir söyler. Kızı götürmemesini ister. Bu esnada diğer arkadaşlarının geldiğini gören Selvi Hân ve Kâmile ziyafethâneye giderler. Selvi Hân yere bir döşek koyup otururken bir bülbül karşı ağaca konup ötmeye başlar. Bülbülü gören Selvi Hân bir şiir söyler. Bülbül ile dertleşir. Bir süre sonra bülbül uçup gider. Kız ise firakından uykuya dalar. Kâmile ziyafeti hazırlar misafirleri ağırlar. Cümlesi dağılıp giderler. Fakat bir tek Şekâyî havuzun başında kalır.

Kâmile gezerek havuzun başına gelir. Şekâyî, Selvi Hânı sorup uyuduğunu öğrenince bir şiir söyler. Melûl ve mahzun olur. Kâmile'den kızı yavaşça uyandırmasını ister. Oğlan böyle söyleyince kız uykusundan uyanır. Bakar ki kimse görünmez. Oğlanın dahi gittiğini düşünür. O da bir şiir söyler. Uyuduğu için kendisine kızar. Selvi Hân böyle söylenerek sersem gibi havuz başına doğru yürürken Kâmile ve Şekâyî'nin orada oturduğunu görür. Oğlan, Selvi Hân'ın geldiğini farkeder. Şekâyî'nin sevinçten dilinden şiirler dökülür. Selvi Hân havuzun başına varıp Şekâyî'nin dizinin dibine oturur. Oğlan Kâmile'den utanarak yüzünü çevirir. Kız onun yüz çevirmesine gücenir ve kalkıp karşısına oturur. Oğlan bir şiirle Kâmile'den utandığını ve bağışlamasını söyler. Şekâyî böyle deyip Kâmile özür dileyince kız affedip oğlanın yanına tekrar oturur. Bir şiir söyleyerek Kâmile'den bu aşkı sır olarak saklamasını ister. Kâmile de bu sırrı canı gibi saklayacağını söyler. Kalkıp dağılırlar.

Ertesi gün hocaya gittiklerinde Selvi Hân Şekâyî'ye kendisini babasından istemesini söyler. Oğlan kendi babasının fakir, onunkinin ise zengin olduğunu söyler. Kız ne kadar gizli altını varsa vereceğini söyleyerek oğlanı ikna eder. Oğlan babasına söyler. Babası ise kendisinin fakir Begzâd'ın zengin olduğunu bunun pek mümkün olmadığını ifade eder. Bu sevdayı terk etmesini öğütler. Bir zaman sonra Şekâyî'nin ısrarına dayanamayıp gidip ister. Nitekim Begzâd kızını vermez. Bununla da kalmayarak azarlar. Bu olaylardan haberi alan Şekâyî bir arzuhâl yazıp yardım

istemek için doğru Nişabur Şahı'nın huzuruna gider. Arzuhâli şahın eline verip aman diler. Bir şiir söyleyerek şânının yüceliğinden, kendi acziyetinden, sevdasının ateşinden bahsederek şahtan yardım talep eder. Oğlanın bu müşkül durumunu gören şah onun hâline acır. Begzâd'ı çağırıp Allah'ın emri ile kızı ister. Begzâd, şahın hatırını kıramayıp kızını vermeyi kabul eder. Fakat meyl etmesin diyerek tarif edilemez değerde kıymetli eşyalar ister. Oğlan çaresiz kabul eder ama istenen eşyaları bulmak için biraz mühlet ister. Bir sene kadar izin alır. İstenen malları karşılamak için başka bir şehre gitmeye karar verir. Gitmeden evvel vedalaşmak için Kâmile'ye söyleyip Selvi Hân'ı çağırır.

Sevgililerin buluşmaları ve ayrı düşmelerini konu edinen bu kısımda, Şekâyî ve Selvi Hân karşılıklı şiirler söylerler. İki âşık buluşup selamlaşır ve birbirlerine çektikleri sıkıntıları anlatırlar. Bir süre sohbet ettikten sonra Şekâyî, Selvi Hânı Allah'a emanet eder. Nasibini gurbet ellerde aramak için yollara düşer. Kız ise bu fırkatın acısıyla dert üstüne dert ekler. Aldığı bu habere hiç memnun olmaz. Bir hayli konuşup sohbet ettikten sonra kız oğlanın eline ayağına düşüp ağlayarak vedalaşıp eve geri gelir. Âşıklar ayrılık derdiyle yanmaya devam ederler.

Öte yandan oğlanın annesi tüm olup bitenleri öğrenir. Ağlayıp inleyerek gelip oğlanın boynuna sarılır. Oğlan validesini teskin etmek için orada bir şiir söyler. Annesinden hakkını helal etmesini arzular. Kötü talihine üzülen validesinin elini öpüp yola çıkar.

Hikâyeye bu kısımdan sonra yeni bir metin halkası eklenir. Şekâyî gurbete çıkarak başka bir şehre gider ve orada türlü olaylarla karşılaşır.

Kızın bahçesi yolunun üzerindedir. Son bir kez bakmak için içeri girer. Havuzun başına varır ki bahçe adeta melûl ve mahzun durmaktadır. Eski günleri hatırlar. İçinden bir şiir söyleyerek duygularını ifade eder. Başka kimsenin bu bahçeye girmemesini güllerine dokunmamasını ister. Oğlan böyle yanmakta iken Kâmile bahçede onu görür. Oğlan da Kâmile'yi görünce hislerine hâkim olamayıp ağlayarak bir şiir söyler. Böylece yola devam eder. Kâmile ise ağlayarak Selvi Hân'a yaşanan hadiseyi anlatır. Kız saçlarını yolup dövünerek o da hislerini teskin edemeyip bir şiir söyler. Hem aşkının şiddetinden hem de Şekâyî'nin gidişinden dolayı çok etkilenir aklı başından gider.

Kız bu hâl ile yanmaktayken oğlan yol alıp ilerler. Yolda giderken bu esnada gökyüzünde bir bölük turna uçmaktadır. Oğlan, görür ki Nişabur şehrine doğru uçmaktadırlar. Aklına Selvi Hân gelir ve bir şiir söyler. Sevdiğine selam götürmelerini ister. Ayrılığın ateşi şimdiden onu helak etmiştir. Bir süre daha yola devam eder. Turnalar sıra sıra dizilerek Nişabur şehrinin üzerinde dönmeye başlarlar. Aynı vakitlerde kız da gökyüzüne bakıp düşüncelere dalmaktadır. Turnaların dansını fark eder. Bunun üzerine o da Şekâyî'yi düşünüp bir şiir söyler. Turnalardan medet umar.

Kız ve oğlan böyle söylenip yanmakta iken aradan zaman geçer oğlan yollarda gezerken kış mevsimi gelir. Kar bastırır. Şekâyî düşüp kalkarak bir açık kapı bulamayıp dolanırken bir kahvehane görüp oraya gider. Bakar ki kapısı kapalıdır. Açmak için uğraşır. Ne kadar çalsa da kahveci kapıyı açmaz. Oğlan bu hâl ile yalvararak kahveciye bir şiir söyleyip hâlini anlatır. Dışarıda çok üşür. Hâline acımasını ister. Yalnız başına gurbette kaldığını söyler. Oğlanın bu hâline üzülen kahveci dayanamayıp kapıyı açar. Şekâyî içeri girip bir köşeye oturur. Kahveci ile sohbet etmeye başlar. Kahveci ona neden böyle seyyah olduğunu sorar. Şekâyî ise bir şiir ile cevap verir. Kimsenin kendisini ayıplamamasını ister. Aşk derdiyle bir zalim yüzünden yollara düştüğünü anlatır. Oğlan bunları söylerken acısından gözlerinden yaş yerine kan dökülür.

Kahvehanede kahveciden başka oturan insanlar vardır. Onlar da Şekâyî'nin bu hâline üzülp ağlarlar. Derdinin sebebini sorarlar. Bunun üzerine oğlan başından geçenleri bir şiir ile anlatır. Kimsenin kendisini kınamamasını ister. Bir dermansız dert ile gurbet illerde gezmektedir. Olan biteni öğrenen kahvehane halkı Şekâyî'ye bu dertten kurtulup muradına ermesi için kendisine yardım edecek bir âdil şah bulmasını tavsiye ederler. Her biri bildiği şahların adlarını söylerken içlerinden birisi Şah Behvâc hazretlerinin ismini söyler. Oturanların hepsi bu ismi onaylayarak Şekâyî'ye o tarafa doğru gidip Şah Behvâc'dan yardım istemesini tembih ederler. Ertesi gün Şekâyî dostlarıyla vedalaşıp bahsettikleri yöne doğru yola çıkar. İçi umutla dolar.

Yolculuğu boyunca ıssız ve tehlikeli yerlerden geçer. Giderken yol üstünde bir büyük ağaç görür. Bu ağacın gölgesinde biraz dinlenmek ister. Ağacın yanında bir pınar vardır. İhtiyaçlarını gidermek için burada duraklar. Otururken düşüncelere

dalıp bakar ki birçok sahra geçer. Artık Nişabur dağları görünmez. Aklına Selvi Hân, ailesi ve memleketi gelir. O zaman üzümlere bir şiir ile duygularını anlatır.

Biraz dinlendikten sonra tekrar yola devam eder. Nihayet bir şehre varır. Nitekim Şekâyî'yi kimse evine kabul etmez. Çünkü o şehirde misafir sevilmezmiş. O geceyi bir virane evin bahçesinde geçirir. Yaşadığı bu garipliğe ve kendi hâline üzümlere bir şiir söyler. Sonraki gün bu şehirden ayrılıp yoluna devam eder. Bir nice yol gittikten sonra en sonunda Şah Behvâc'ın şehrine ulaşır. Biraz dinlendikten sonra Şah Behvâc'a başından geçenleri anlatmak amacıyla bir arzuhâl tertip eder. Şah'ın huzuruna çıkar. Ağlayarak hâlini anlatır. Çektiği aşk derdiyle yollara düştüğünü kendisinden altından kalkamayacağı değerde eşyaların istendiğini söyler. Böyle ağlarken aşkını teskin edemeyip nihayetinde Şah Behvâc'ın ayaklarına sarılır. O zaman Şah, Şekâyî'nin bu hâlini görünce etkilenir ve ona yardım edeceğini söyler. Huzurundan yollar. Oğlan bu olay üzerine sakinleşir ve şehirde bir süre vakit geçirir. Bayram günü gelir. Böyle bir günde yalnız kaldığından son derece üzgün olur. Uzun süredir görmediğinden memleketi, sevdiği ve ailesi aklına gelir. Duygulanıp ağlayarak bir şiir söyler.

Oğlan hislenip ağlarken daha fazla dayanamayıp Şah Behvâc'ın huzuruna tekrar çıkar. Kendisine verdiği yardım sözünü tutmasını ister. Ağlayarak ayağına sarılır. Şah ise merhamet ederek oğlanın istediği eşya, mal ve altınları bir misli daha üzerine ekleyip hazırlar. Yanına da birkaç güvenilir kişi verir. Şekâyî pek memnun olup bahşedilen hediyeler ve ona eşlik edecek adamlar ile Nişabur şehrine doğru yola koyulur.

Yolda gitmekte iken bir süre ilerledikten sonra önlerini haramiler keser. Haramiler Şekâyî ve arkadaşlarının ellerinde olan eşya mal ve altınların tamamına el koyarlar. Şekâyî'nin de ellerini bağlayıp zindana atarlar. Oğlan zindanda derdinden bir şiir söyleyerek hâline ağlar. Zindandan kurtulmak için çok dua eder. Bu arada haramibaşının bir kız kardeşi vardır. Oğlan öyle dertli ağlayıp söylenirken kız bunları işitir. Oğlanın hâline üzümlere ve ona yardım etmeye karar verir. Şekâyî'ye onu zindandan kurtaracağını söyler. Şekâyî kızdan bu sözü alınca sevinerek bin minnet ile Allah'a şükreder. Kız fırsatını bulduğu bir gece gelip oğlanı zindandan çıkarır. Şekâyî zindandan çıkıp gece gündüz demeden hiç dinlenmeyerek tekrar Şah Behvâc'ın yanına gelir. Olup biten her şeyi bir bir anlatır. Olanları işiten Şah Behvâc hemen haramileri dağıtıp el konulan eşya, mal ve altınları geri almak için o bölgeye

adamlarını gönderir. Adamları gidip haramileri dağıtır. Çalınan eşya, mal ve altınları geri alıp gelirler. Şah Behvâc, Şekâyî'ye bağışladığı malların üzerine haramilerin mallarını da ekleyerek tekrar Nişabur şehrine gitmesine izin verir. Yanında da birkaç adam gönderir.

Şekâyî ve arkadaşları yolda gelmekteyken Nişabur'da kızın ailesi tarafından Şekâyî'nin öldüğü şeklinde yalan haber çıkartılır. Niyetleri Selvi Hân'ı şehrin zengin kimselerinden başka biri ile evlendirmektir. Selvi Hân'ın annesi ve babası hemen kızını şehrin varlıklı ailelerinden birinin oğluna verirler. Sözüünü kesip düğün hazırlıklarına başlarlar. Buna rızası olmayan Selvi Hân'ın ağlamaktan gözlerinden kanlı yaşlar gelir. Bir şiir söyleyerek yüzünü secdeye döner. Şekâyî ile kavuşmak için dua eder. Elinden yapacak bir şey gelmez.

Selvi Hân tarafında bunlar olurken Şekâyî de Nişabur şehrine yaklaşmaktadır. Aradaki mesafe azalmaya başladığında Şekâyî, Selvi Hân'a mektup yazıp sadık bir dostu ile kıza gönderir. Mektup kızın eline ulaşınca çok şaşırır aklı başından gider. Kendine geldiğinde sevinçle mektubu açıp okur. Şekâyî mektupta başından geçen maceraları anlatır. Çok yakında geleceğini müjdeler. Kız mektubu okuyunca sevinçten kendinden geçip bayılır. O da bir şiir ile karşılık verir. Şiirde bu müjdeli haber ile yeniden umutlandığından bahseder. Kız Şekâyî'den gelen mektubu gizleyerek göğsüne koyar. Kimselere göstermez ve saklar. Bu arada Selvi Hân başkası ile sözlenmeye rıza göstermediği için annesi ve babası her fırsatta gelip onu ikna etmeye çalışırlar. Şekâyî'nin fakir birisi olduğunu, zengin ailenin evladını daha çok seveceğini bunun ile evlenmesi gerektiğini söylerler. Selvi Hân bir şiir ile aşkının büyüklüğünden Şekâyî'ye verdiği sözün gerçek olduğundan bahseder. Kızın annesi oğlanı beğenmez ve küçümser. Selvi Hân'ın itibarlarını yere düşürdüğünü söyler. Aradan zaman geçer Selvi Hân yakın arkadaşı Kâmile'yi çağırıp Şekâyî'den gelen mektubu gösterir. Düğün hazırlıklarını sorar. Dertlerini paylaşır. Kâmile kıza ihtiyatlı olmasını tavsiye ederek onlara hayır duaları eder.

Şekâyî ile Nişabur şehri arasında on beş günlük bir mesafe kalmıştır. Onlar yoldayken hızlıca kızın düğünü kurulur. Acele ederek iki gün içinde kıza almak isterler. Hikâyenin en başında Begzâd ve Ebû Seyf'e elmaları verip Şekâyî ve Selvi Hân'ın doğmalarına vesile olan derviş ortaya çıkar. Tebdil-i kıyafet oğlanın yanına gelip kıza başkası ile sözlediklerini, düğününün kurulduğunu iki güne kadar evleneceğini haber verir. Şekâyî bu haberi duyunca kan başına sıçrar. Feleğin bir

tuzağından kurtulup başka bir tuzağına yakalandığı için üzüldür. Oğlan bir şiir ile duygularını dervişe anlatır. Sonra uyuyan yol arkadaşlarını uyandırır. Haberin şaşkınlığı ile ne yapacağını bilemez bir hâldedir. Dervişten yardım ister. Oğlanın bu çaresiz hâlini gören derviş ona yardım edeceğini söyleyerek sakin olup gözlerini kapatmasını söyler. Derviş gözünü kapa deyince oğlan kapatır. Aç dediğinde de açar. Birden Nişabur şehrine gelir.

Oğlan yüzünü Hakk'ın dergâhına dönüp şükreder. Doğruca evine gider. Annesi Şekâyî'yi görünce ağlamaya başlar. Biraz hasret giderdikten sonra oğlan annesine Selvi Hân'ın nasıl olduğunu sorar. Selvi Hân'ı başka biri ile sözünü kestiklerini, düğün hazırlıkları yaptıklarını bir de annesinden duyar. Şekâyî, Selvi Hân'ı görmek ister. Evlerinin yakınına gider fakat onu göremez. Yerine Kâmile'yi görür. Kâmile sevinçle Selvi Hân'a haber verir. Bunun üzerine bir mektup yazarak oğlana gönderir. Mektupta hoş geldin diyerek memnuniyetini gösterir. Verdiği söze sadık olduğunu aşkının bitmediğini söyler. Şekâyî mektubu okuyup Selvi Hân'ın kendisini unutmadığını hâla sevdiğini öğrenince o da sevinir. Mektubun üzerine bir şiir yazıp geri gönderir. Karşılıklı birbirlerine söz verirler. Aşklarının devamını bildirirler.

Selvi Hân'dan sözü alan Şekâyî hemen Begzâd'ın yanına gider. İsteddiği eşyaların hepsini getirdiğini söyler. Selvi Hân'ı kendisine ister. Begzâd ise oğlanı tekdi edip yollar. Kızının sözünü başka birine kestiğini kısmetini başka yerde araması gerektiğini söyler. Oğlan bakar ki yine çaresi yok. Bir arzuhâl tertip edip Nişabur Şahı'nın yanına gider. Bir şiir ile olan biteni anlatır. Begzâd'ın istediği değerli eşyalar yüzünden gurbete çıktığını, yabancı şehirlerde başına gelen hadiseleri, şimdi ise Begzâd'ın sözünden dönüp kızını başka birine verdiğini bir bir söyler. Nişabur Şahı bu sözleri işitip hemen Begzâd'ı yanına çağırır ve ondan olup bitenin hesabını sorar.

Begzâd, Şah'ın karşısında ne yapacağını ne söyleyeceğini bilemez. Evine döner. Hatunuyla konuşur. Kızın sözlendiği taraftan birini çağırıp durumu anlatır. O zaman her iki taraf da davacı olur. Nişabur divanına gelirler. Durum konuşulup görüşülür. Son olarak Nişabur Şahı sözü kıza bırakır. Kız kimi isterse onunla evlenmesine karar verilir. Her iki tarafta da perdeler asılıp mahkeme kurulur. Şah, Şekâyî ile Selvi Hân'ın bir araya gelip konuşmasını ister. Böylece aralarında bir muhabbet olup olmadığını anlayacaktır. Bu kararı diğerleri de münasip görürler.

Oğlan kıza kız oğlana karşılıklı şiirler söyleyerek konuşurlar. İlk oğlan başlar ve aşkını ikrar ve ispat eder. Bu sohbeti kurulan meclistekiler de dinlerler. Bunları ayırmanın ahlakî olmayacağını anlarlar. Selvi Hân'ı Şekâyî'ye vermeye karar verirler. Hikâyenin sonunda Nişabur Şâhı, Selvi Hân ve Şekâyî'nin düğünlerini yapar. Âşıkları evlendirip muratlarına nail eyler.

1.4. Hikâyede Tahkiye Unsurları

1.4.1. Şahıs Kadrosu (Kahramanlar):

Olay çevresinde gelişen edebî metinlerde olayların doğmasını, oluşmasını sağlayan, olaylara yön veren, olayları yüklenen unsura kişi veya kahraman denir. Her olayın bir kahramanı vardır. Bu kahraman bir insan olmasının yanı sıra canlı veya cansız varlıklar, bitki, hayvan veya eşya da olabilmektedir. Bir hikâyede aktif ya da pasif olarak rol alan kişiler, eserin şahıs kadrosunu oluşturmaktadır. Yazar tarafından tasavvur edilmiş bu kahramanlar olay örgüsü içerisinde aldıkları role göre bir tip ya da karakter olarak adlandırılmaktadır.

Karakterler, anlatılarda birçok özelliği ile karşımıza çıkan davranışlarını ve seçimlerini önceden tahmin edemediğimiz, çok yönlü kahramanlardır. Tipler ise davranışları ve seçimleri önceden tahmin edilebilen sadece bir veya birkaç yönü ile tanıtılan kahramanlardır. Hikâyede birinci, ikinci ve üçüncü derecede pek çok kahraman bulunmaktadır. Kahramanların bir kaçı sadece rolü gereği var olmaktadır ve dolayısıyla onlardan kısaca söz edilmektedir. Örneğin Şekâyî'nin kendisinden istenen malları tedarik etmek amacıyla Şah Behvâc'ı bulmak için çıktığı yolda ona yardım eden kahveci ve arkadaşları, yine bu yolda karşılarına çıkıp onları zindana atan haramiler, beraber okuduğu hoca ve arkadaşları hikâyede çok az bahsi geçen şahıslardır.

Hikâyenin ana kahramanlarının Şekâyî ve Selvi Hân olduğunu, daha sonra bunları babaları Begzâd ile Ebû Seyf'in takip ettiğini söyleyebiliriz. Kahramanların adı ile vasıfları arasında yer yer bir ilgi kurulduğu da görülmektedir.

Hikâyede kadın kahraman sayısı erkek kahramanlara göre daha azdır. Selvi Hân, Kâmile, hikâyede çok az yerde geçen Şekâyî ile Selvi Hân'ın anneleri ve haramibaşının kız kardeşi olmak üzere toplam beş kadın kahraman vardır.

Hikâyelerin hemen hepsinde görülen ortak özelliklerden birisi de iyi ve kötünün sürekli mücadele hâlinde olmasıdır. Bu mücadelede genellikle iyiler galip gelir, kötüler cezalarını bulurlar. Bu hikâyede de kahramanlar davranışlarına göre değerlendirildiğinde bir kısmı iyiler tarafında yer alırken diğer kısmı da kötüler tarafında yer almaktadır. Yazar idealize ettiği kişilere çeşitli özellikler yükleyerek bu şahısları birbiri ile karşı karşıya getirmektedir. Hikâyede kötü olarak adlandırabileceğimiz en bariz karakter Begzâd ondan sonra ise haramilerdir.

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi'nde şahıs kadrosunun zengin olmasına rağmen şahısların tasviri üzerinde hemen hemen hiç durulmadığı gözlenmektedir. Başkahramanlar hakkında dahi söylenecek cümleler çok sınırlıdır. Yazar kahramanların fiziki özelliklerine dair hiçbir bilgi aktarmamıştır. Daha çok duygusal yönü ile ilgilenmiştir.

Aşağıda kahramanların adı, akrabalık ilişkileri, sıfat ve unvanları belirtilerek bu kahramanların hikâyedeki rollerine değinilmektedir. Bu bağlamda hikâyemizin kahramanlarını şu şekilde ayırabiliriz:

1.4.1.1. Ana Kahramanlar (Şekâyî ve Selvi Hân).

1.4.1.2. Yardımcı kahramanlar (Begzâd, Ebu Seyf, Kâmile, Nişabur Şahı, Şah Behvâc, Hızır/Derviş)

1.4.1.3. Hikâyede İşlevi Az Olanlar (Şekâyî ve Selvi Hân'ın anneleri, haramiler, haramibaşının kız kardeşi, Şah Behvâc'ın adamları, kahveci ve kahvede oturan yârenler, hoca, mektep arkadaşları, Selvi Hân'ı sözledikleri diğer zengin kimse ve akrabaları, Begzâd'ın arkadaşları, Şah Behvâc'ın askerleri ve Şekâyî'nin yol arkadaşları vb.)

1.4.1.1. Ana Kahramanlar

Şekâyî:

Hikâyenin akışında adından sıkça söz edilen, olayların bizzat içinde olup hikâyeye yön veren başkahramandır. Ana kahraman (karakter) olarak Şekâyî, Ebû Seyf'in tek oğludur. Ebû Seyf, fakir biridir ve yaşı hayli ilerlemesine rağmen çocuğu olmamaktadır. Bir gün Begzâd ile yaşadığı menfi bir olaydan dolayı evinde ağlayarak hatunu ile dertleşirken ansızın gelen bir dervişin elma vermesi ile çocuğu

olur. Şekâyî'nin ismini Ebû Seyf'in hâline üzülp doğmasına vesile olan derviş koymuştur.

“Ol zamân dervîş koynundan bir elma çıkarup Ebû Seyf'e virdi. “Al bu elmayı yiyüp hâtûnıla cem' ol. İnşâallâh Mevlâ bir oğlan evlâdı virür ise ismini Şekâyî koy.” (2b)

Hikâyede, Şekâyî'nin fiziksel özellikleri hakkında bilgi verilmemiştir. Fakat kişisel özellikleri ve duygu durumu hakkında hikâyedeki olaylardan ve kendi söylediği şiirlerden bilgi sahibi olmaktayız. Şekâyî oldukça duygusal, iyi niyetli, sevgisini gösterme konusunda utangaç fakat sevdiği için türlü zorluklara katlanacak kadar da vefakâr ve cesur biridir.

Şekâyî, Nişabur şehrinde fakir bir babanın çocuğu olarak doğar ve burada büyür. Çeşitli maceralar yaşayıp başka şehirler gezer fakat hikâyenin sonunda yine Nişabur şehrine gelip Selvi Hân'a kavuşur ve mutlu mesut yaşarlar.

Şekâyî, akıllı biridir. İşlerini danışarak yapmayı sever. Gerektiğinde akıl ve yetkin insanlardan yardım istemekten çekinmemektedir. Hikâyede Nişabur Şahı'ndan, Şah Behvâc'dan, Hızır dervişten, yolda gördüğü insanlardan yardım istemektedir. Hemen bir arzuhâl yazarak derdini anlatıp amacına ulaşmak ve Selvi Hân'a kavuşmak için her türlü yolu denemektedir. Duygularını anlatmakta ve insanları ikna etmekte çok başarılıdır. Hikâye boyunca etkili ve manalı şiirler söylemektedir.

Şekâyî aşkına sadık biridir. Selvi Hân ile evlenebilmesi için Begzâd ondan kıymetli eşyalar ve altınlar ister. Bunun üzerine mal tedariki için yola koyulur. Gurbet illerde derdine bir çare arar. Çıktığı bu yolculukta amacından hiç sapmaz ve daima Selvi Hân'ı hatırlar. Adet ve geleneklerin farkındadır. Kendinden büyüklere saygılı davranır.

Şekâyî, sekiz-dokuz yaşına geldiğinde bir gün yolda giderken Selvi Hân'ı görüp ona âşık olur. Selvi Hân ile beraber okumak için onun gittiği hocaya gider. Selvi Hân ona hocaya gelmesi için altınlarını verir. Beraber okumaya başlarlar. Zaman geçer Şekâyî, Ebû Sefy'e, Selvi Hân'ı, Begzâd'dan istemesin söyler. Begzâd, kızını vermez. Şekâyî Nişabur Şahı'na hâlini anlatır. Onu aracı kılarak tekrar ister. Begzâd gönülsüz vermek zorunda kalır. Fakat değerli eşya ve altın ister. Böylece

Şekâyî'nin gurbet macerası başlar. Bu yolculukta bazen aç bazen evsiz bazen de soğukta kalır. Tüm bunlara katlanır. Her gün Selvi Hân'ın aşkı ve hasreti ile ağlayıp inler. Hayali aklına gelir. Selvi Hân'a olan aşkını anlatmak için şiirler söyler.

Şekâyî hayvanlarla konuşur. Esen yele, feleğe, bahçelere, çiçeklere, Allah'a şiirler söyler. Yazdığı arzuhâller, Selvi Hân ile karşılıklı konuşmaları, duygularını ifade ettiği, yaşadıklarını anlattığı kısımlar hep şiir şeklindedir.

Selvi Hân:

Hikâyenin kadın başkahramanıdır. Nitekim hikâye Selvi Hân ile Şekâyî arasındaki aşkı anlatmaktadır. Metinde Şekâyî'den sonra adı en çok geçen kişi Selvi Hân'dır. Nişabur şehrinde yaşayan, varlıklı ama çocuğu olmayan, yaşı ilerlemiş Begzâd'ın tek kız çocuğudur. Selvi Hân da Şekâyî gibi Hızır dervişin babasına elma verip tembih etmesi vesilesiyle dünyaya gelir. Şekâyî'nin doğması için Ebû Seyf'in evine gelen aynı Hızır derviş buradan ayrıldıktan sonra doğruca Begzâd'ın yanına gider. Ona da aynı muamelede bulunur. Şekâyî gibi Selvi Hân'ın ismini de Hızır derviş koymuştur.

*“Hemân kalķup Begzâd'ın yanına gitdi ve aña daħi bir elma virüp geregi gibi tenbîh idüp “Bir kızın olur ise adını **Selvi Hân** koy.” deyüp gâ'ib oldı.” (2b)*

Hikâyede, Selvi Hân'ın fiziksel özellikleri hakkında çok fazla bilgi verilmemiştir. Fakat kişisel özellikleri ve duygu durumu hakkında hikâyedeki olaylardan ve kendi söylediği şiirlerden bilgi sahibi olabilmekteyiz. Selvi Hân güzelliğiyle bilinmektedir. Sadık, vefalı, iyi ahlaklı ve zeki biridir. O da Şekâyî gibi güzel şiirler söyler. Derdini, yaşadıklarını, duygularını şiir ile anlatır. En yakın arkadaşı Kâmile'dir. Onun ile sık sık dertleşir, sırlarını paylaşır.

Selvi Hân, Şekâyî'ye daima destek olmaya çalışır. Varlıklı biri olduğu hâlde Şekâyî'nin yoksulluğunu önemsemez ve onu küçük görmez. Kendi ziynet eşyaları ile ona yardım eder.

“Kız eyitdi “Başımda bir kaç dâne altunım var. Sana gizlü vireyim götür babana vir. Armağân idüp seni hocaya götürsün.” didi.” (6b)

“Kız didi ki “Ne kadar gizli altunum var ise hep sana getirüp vireyüm beni babamdan istesün.” oğlan babasına varup söyledi ki “Ey baba bana Allāh’ın emri üzere Begzād’ın kızını al, vir.” didi.” (24a)

Selvi Hân sekiz dokuz yaşına geldiğinde babası onu okuması için hocaya verir. Zeki bir kız olduğundan okumayı hemen öğrenir. Bir gün mektepten eve dönerken yolda Şekâyî’ye rastlar ve ona ilk görüşte âşık olur. Sevdigini ilk söyleyen ve konuşmaya cesaretlendiren de Selvi Han’dır.

“Fe-ammā oğlan fakîr evlâdı olduğundan hicâb perdesin yırtamayup sersem gibi kaldı. Kız ‘aşkını teskîn idemeyüp görelüm kız, oğlana işte burada ne söyledi.” (3b)

Selvi Hân’ın verdiği altınlar sayesinde mektebe beraber giderler. Kız Şekâyî’yi daha çok görebilmek için onu ve diğer mektep arkadaşlarını evlerinin bahçesine davet eder. Burada bir fırsatını bularak birlikte vakit geçirip karşılıklı şiirler söylerler.

Selvi Hân, Şekâyî’ye kendisini babasından istemesini söyler. Ebu Seyf ister fakat Begzād vermez. Bu nedenle Şekâyî gurbete çıkar. Selvi Hân, bu süreçte onu Nişabur şehrinde büyük bir özlem ve sabır ile bekler. Aklına geldikçe ağlayarak şiirler söyler. Kâmile ile üzüntüsünü paylaşır. Aşkına sadık kalarak kimseyi gözü görmez. İnançlı biri olarak zor zamanlarında, ayrılık acısına dayanamadığında secdeye vararak Allah’a dua eder.

Begzād, Şekâyî’nin yokluğunda Selvi Hân’ı şehrin ileri gelenlerinden zengin bir kimseye verir. Selvi Hân bu duruma razı gelmez. Anne ve babasına karşı gelir. Şekâyî’den gelecek bir haber bekler. Nişabur Şahı meclisi toplayıp mahkeme kurduğunda Selvi Hân’ın fikrini sorar, kız o zaman bile sadakatini ve sevgisini ortaya koymaktan çekinmez. Nişabur Şahı âşıkları kavuşturur ve düğünlerini yapar. Sonuç olarak çeşitli sınavlardan geçen Selvi Hân tüm zorluklara rağmen aşkına sahip çıkacak güçte bir kahramandır.

1.4.1.2. Yardımcı kahramanlar

Begzâd:

Nişabur şehrinde yaşayan varlıklı bir beydir. Huyu ve davranışları kötü biridir. Hikâyenin kadın başkahramanı Selvi Hân'ın babasıdır. Zenginliğe, mala ve mülke önem vermektedir. Kızını yoksul olan Şekâyî'ye vermek istememektedir.

Hikâyede diğer kahramanlarda olduğu gibi Begzâd'ın da fiziksel özellikleri hakkında bilgi verilmemektedir. Ancak olay akışından Begzâd'ın karakter özellikleri hakkında fikir sahibi olabilmekteyiz.

Hikâyenin başında verilen bilgiye göre Begzâd'ın yaşı ilerlemesine rağmen çocuğu olmaz. Bir gün evinde kendi gibi varlıklı arkadaşları ile otururken Ebû Seyf gelir. Begzâd, fakir olduğu ve çocuğu olmadığı için Ebû Seyf ile ilgilenmez ve ona hürmet göstermez. Bunun üzerine Ebû Seyf üzgün bir hâlde evine döner.

“Bir gün Ebû Seyf, Begzâd'ın odasına varup bir köşeye çıkup oturdu. Begzâd kendü ve emşâli mālîdârlarıyla ülfet ve âşinâlıklar çok eyleyüp Ebû Seyf'e hiçbir iltifât itmedi. O acilden kalkup melûl ve mahzûn gitdi.” (1b)

Hızır derviş'in evine gelip kendisine elma vermesi ve hatunuyla yemesi ve beraber olmasını söylemesi üzerine bu tavsiyeyi uygulamasıyla Begzâd'ın bir kız çocuğu olur. İsmi dervişin tembihlediği gibi Selvi Hân koyar. Selvi Hân, Şekâyî ile karşılaşp ilk görüşte âşık olunca evlenmek ister. Fakat Begzâd, fakir oldukları için kızını onlara vermez.

“Hâşıl-ı kelâm babası varup Begzâd'dan istedi. Virmedi. Virmediginden başka çok tekdîr eyledi.” (24b)

Begzâd makam ve mevkiye önem veren biridir. Bunu bilen Şekâyî, Nişabur Şahı'nda yardım ister. Şah, Şekâyî'nin aşkına ikna olup yardım etmeyi kabul eder. Böylece Begzâd, Nişabur Şahı'nın sözünü kıramaz ve kızını vermek zorunda kalır. Ama yine de bir zorluk öne sürer. Şekâyî'den kıymetli eşyalar ister.

“Begzâd dañi hâtırını kıramayup virdi ammâ meyl itmesün deyü ta'bir olunmadık külliyetlü zî-kıymet eşyâlar istedi. Nişâbûr Şâhı oğlana ifâde idüp oğlan dañi “Hoş olur.” deyü mühlet istedi.” (27b)

Hikâyenin sonunda Şekâyî'nin çabasıyla Nişabur Şahı tekrar aracı olur. Âşıkları birbirine kavuşturur. Begzâd itiraz edemeyip duruma razı olur.

Ebû Seyf:

Nişabur şehrinde yaşayan yoksul biridir. Şekâyî'nin babasıdır. İyi huylu alçak gönüllü ve yumuşak başlıdır. Yaşlanmasına rağmen bir zaman çoğuğu olmamıştır. Bu sebeple büyük üzüntü içindedir. Bir gün Begzâd'ın evine davete gider. Lakin Begzâd kendisi ile hiç ilgilenmez. Mahzun bir şekilde evine geri döner. Ebû Seyf karısına olanı biteni anlatıp dertleşirken içeri aniden bir Hızır derviş gelir. Ona neden ağlayıp bu kadar üzüldüğünü sorar. Ebû Seyf bir de Hızır dervişe anlatır. Bunun üzerine derviş Ebû Seyf'e bir elma vererek karısı ile yemesini söyler. Bir oğlu olursa adını Şekâyî koymasını öğütler.

“Nâgehân kapudan bir kimesne gelüp selâm virüp oturdı. Ebû Seyf'e gelüp “Niçün ağlarsın?” deyü su âl eyledi. Ol dervîş “Elbetde bir haliñ vardır.” deyü dikkat eyledi. Ebû Seyf fakîr olup ve evlâdı olmadığını ve Begzâd'ın kendüne iltifât itmediğini bütün derdini izhâr idüp ağladı. Ol zamân dervîş koynundan bir elma çıkarup Ebû Seyf'e virdi. “Al bu elmayı yiyüp hâtûnıñla cem' ol. İnşâallâh Mevlâ bir oğlan evlâdı virür ise ismini Şekâyî koy.” (2a)

Ebû Seyf oğlunu çok sever. İmkânı dâhilinde dilediklerini yapmaya çalışır. Oğluna nasihatlerde bulunur. Her baba gibi akıl verir. Ebû Seyf, oğlunun isteği üzerine onu okuması için hocaya verir.

“Oğlan götürüp babasına virdi. “Bir kaç altun buldum. Al bunları biraz armağân eyle beni filân hocaya götür.” didi.” (6b)

Şekâyî, Ebû Seyf'e Begzâd'ı kızı Selvi Hân'ı kendisine istemesini söyler. Ebû Seyf, fakir olduklarını Begzâd'ın kızını vermeyeceğini bilse de oğlunun ısrarına dayanamayıp ister. Begzâd vermez üstüne bir de Ebû Seyf'i küçümser.

Ebû Seyf hikâyede iyi huylu babayı temsil etmektedir.

Kâmile:

Begzâd'ın evinde çalışan bahçıvanın kızıdır. Selvi Hân'ın en yakın arkadaşısıdır. Hikâye boyunca adı zikredilen tek arkadaşısıdır. Selvi Hân üzüntüsünü, sevincini her zaman Kâmile ile paylaşır. Kâmile her zaman Selvi Hân'a sabrı öğütler, önemli tavsiyeler verir.

“Kâmile adlu bağçeciniñ bir kıızı var idi. Selvi Hân ile gâyet mûnis yâr idi.”

(7a)

Kâmile iyi huylu, iyi ahlaklı, sadık ve sır saklamasını bilen biridir. Şekâyî ve Selvi Hân'a birçok yardımı dokunur. Selvi Hân, Şekayi ve diğer mektep arkadaşlarını bahçelerine çağırıp davet vermek istediğinde Şekâyî'yi haberdar etmek için Kâmile'yi gönderir.

“Ey Kâmile var Şekâyî[ye] söyle “Hoca uşâklarıyla gelsünler bağçemizde bugün şefâ idelüm.” (7b)

Kâmile, Selvi Hân'ın verdiği davette hazırlık yapması için ona yardım eder. aynı zamanda iki âşğın buluşup konuşması için aracı olur. Başkaları görüp laf söz etmesin diye koruyup kollar. Şekâyî, Selvi Hân'ı göremediği zamanlarda Kâmile onlara aracılık eder. Selvi Hân'ın haberini ona sorarak öğrenir.

“Şekâyî, Kâmile'den Selvi Hân'ı su 'âl eyledi.” (16b)

Selvi Hân ile Şekâyî'nin aşklarını ilk bilen Kâmile'dir. Sırlarını sadık bir arkadaş olarak saklar.

“Ol zamân Kâmile eyitdi ki Hağ te'âla murâdñızı virsün. Esrârñızı cânım gibi hıfz ederim. “Benden yana gam yemen Mevlâ güzel yapar.” deyüp kalğup dağıldılar.” (23b)

Selvi Hân ve Şekâyî birbirlerine Kâmile ile haber yollarlar. Yazdıkları mektupları Kâmile getirip götürür.

“Ol bağçevan kıızı Kâmile işidüp varup Selvi Hân'a müjde eyledi. Ol vakit bir nâme yazup Kâmile ile oğlana gönderdi.” (68a)

Nişabur Şahı:

Nişabur şehrinin padişahıdır. Metinde yer yer farklı isimlerle adlandırılır. Bunlar: Nişabur şehri pâdişahı, Nişabur şâhı şeklindedir.

Nişabur Şahı, adil ve iyi bir hükümdardır. Kendinden yardım isteyenleri geri çevirmez. Begzâd kızını Şekâyî'ye vermeyince o da doğruca Nişabur Şahı'nın yanına gidip bir arzuhâl yazarak derdini anlatır. Ondaki kendisine yardım etmesini ister.

“Gelüp oğluna haber verdikde oğlan yarındaki gün bir ‘arz-ı hâl tertib idüp doğru Nişâbûr şehriñin huzûrına varup ve ‘arz-ı hâli eline virüp ayağına kapandı.”
(24b)

Nişabur Şahı, Şekâyî'den aşkını vâsf etmesini ister. Şekâyî, orada bir şiir söyler.

“Böyle deyince Nişâbûr şehri pâdişâhı eyitdi “Ey oğlan sevdâ bu kadar müşkil midür vaşf eyle göreyim.” didi.” (26a)

Nişabur Şahı, Şekâyî'nin aşkının samimiyetine inanır. Begzâd'ı çağırıp Selvi Hân'ı ister.

“Oğlan böyle söyleyince Nişâbûr Şâhı ol zamân Begzâd'ı çağırup “Allâhın emri üzere kızını oğlana vir.” didi.” (27a)

Nişabur Şahı, hikâyede Şekâyî ve Selvi Hân'a yardımcı olan karakterlerdendir. Şekâyî, Begzâd ile yaşadığı her olumsuz olayda son çare olarak Nişabur Şahı'nın huzuruna gider. Bir arzuhâl yazıp derdini anlatır. Begzâd, Nişabur Şahı'nın sözünü kıramayıp dediğini yapmak hatta kızını Şekâyî'ye vermek zorunda kalır.

Begzâd, Selvi Hân'ı başka bir kimse ile sözlediğinde Şekâyî, Nişabur Şahı'ndan yardım ister.

“Oğlan gördi ki yine çâre yok. Bir ‘arz-ı hâl tertib [edip] Nişâbûr Şâhının destine şunup ‘arz-ı hâlde görelim ne söyledi.” (70b)

Nişabur Şahı akıllı ve adeletli biri olarak tarafları divanına toplayıp mahkeme kurar. Selvi Hân'ın fikrini alıp kimi eş olarak istediğini sorar.

“Ol daḥi maḥalline varup iki ṭaraf oldılar. Ādemler düşüp Nişābūr divānına gelüp murāfa‘a oldılar. Āḥir-kār söz kıza düşüp kız kimi ṭaleb eyler ise ana virecekler.” (72a)

Nişabur Şahı, Selvi Hân ve Şekâyî’nin düğünlerini kurup onları evlendirir.

“Nişābūr Şāhı bunlar içün düğün yapdırup birbirlerine evlendirüp ^[75b] muradlarına nâ’ıl eyledi.” (75a)

Şah Behvâc:

Hikâyede geçen ikinci hükümdardır. Şah Behvâc, varlıklı, adaletli, cömert ve insanlara yardım eden bir padişaktır.

Şekâyî, gurbet illeri gezerken yolda edindiği arkadaşları bu hâline üzülüp ona Şah Behvâc’ın ismini söylerler.

“Ey senin bu ḥidmetiñi bir ‘âdil şāh ola ki tamāmen idā idüp seni murādıña yetüre.” diyerek her biri bir şāh ismin dād itdiler içlerinden birisi ‘Ādil Şāh Behvâc Ḥaziretlerini ḥaber virüp cümlesi oğlanın ol ṭarāfa gitmesini münāsib gördiler.” (49a)

Şekâyî, uzun süre aradıktan sonra Şah Behvâc’ın şehrine ulaşır. Huzuruna çıkıp başından geçenleri anlatır. Ondan kıymetli eşya ve altın ister. Şah, hâline üzülüp yardım etmeyi kabul eder. Şekâyî’ye hem istediği eşyaları hem de yanına birkaç adam verir ve memleketine geri gönderir.

“Orada biraz arām itdikde Şāh Behvâc içün ‘arz-ı ḥāl tertīb idüp Şāh Behvâc’ıñ ḥuzūrına varup ağlayarak eline şunup ayağına şarıldı.” (52a)

“Böyle deyince Şāh Behvâc didi ki “Ey yigit ḡam yeme inşāallāhu te‘ālā seniñ işiñi görirem.” deyü oğlanı teskīn eyledi.” (53b)

Şekâyî, dönüş yolunda haramilerin saldırısına uğrar. Mallarını haramilere çaldırıp zindana atılır. Haramibaşının kız kardeşinin yardımıyla zindandan kurtulur. Hemen Şah Behvâc’ın yanına döner. Olanları anlatır. Şah Behvâc askerlerini yollayıp haramileri öldürür. Mallarını geri alır. Haramilerden aldığı malları da Şekâyî’ye vererek birkaç adam da yanlarına koyarak Nişabur şehrine gönderir.

“Zindān[dan] çıkup gice ve gündüz dimeyerek yine Şāh Behvāc’ın yanına vardı ve Şāh Behvāc külliyyetlü ‘asker koşup harāmīleri dağıdup ve mālların bu mālūn üzerine ‘ilāve idüp yine bir bölük ‘asker ile oğlanı yola revān eylediler.” (58b)

Hızır/Derviş:

Hikâyenin başında Begzâd ile Ebû Seyf’e elma vererek Şekâyî ve Selvi Hân’ın doğmasına sebep olur. Hikâyede bazı yerde derviş bazı yerde ise Hızır olarak geçer.

“Ebû Seyf’e gelüp “Niçün ağlarsın?” deyü su ‘âl eyledi. Ol dervîş “Elbetde bir halîñ vardır.” deyü diğkat eyledi.” (2a)

“Şekâyî ‘arz ider çün Selvi Hânı /Nice terk ideyim ol şîrîñ cānı /Yetişdîrsün hızır zamānı/ Bâkî mürüvvet gani sübhāna düşdi” (67a)

Hızır derviş olağanüstü yetenekleri olan ve yardımcı olmayı seven iyi niyetli biridir. Şekâyî’ye, Selvi Hân’ın iki gün içinde başka biri ile düğünü olacağını derviş haber vermiştir.

“Gelelim hikâyenin evvelinde elmayı viren dervîş tebdîl kıyâfet gelüp oğlana kızîñ düğünü kuruldığını haber virdi.” (66a)

Derviş, bu düğüne engel olması için Şekâyî’yi göz açıp kapayıncaya kadar Nişabur şehrine ulaştırır. Olağanüstü yetenekleri vardır.

“Oğlan böyle deyüp söyleyince ol dervîş eyitdi ki “Ey oğlan gam yeme seni canānîña ulaştırayım göziñi yum.” deyüp oğlan gözini yumdı. Aç didikde yine gözini açup bağı ki Nişābūr şehrinin kenārına gelmişler. Yüzini dergāh-ı hağğa dönüp şükür eyledi.” (67b)

1.4.1.3. Hikâyede İşlevi Az Olanlar

Hikâyede asıl kahramanlara olayları gerçekleştirmede yardım eden adı olmayan kişilerdir. Bu kişiler yüksek zümreden veya sosyal hayatın içinden herhangi biri de olabilmektedir. Ait oldukları çevre ve meslek grupları ile geniş bir yelpaze oluşturan işlevi az olan yardımcı kişiler, aynı zamanda bize dönemin sosyal hayatı ve

kültürü hakkında da fikir vermektedir. Aşağıda yer verilmiş olan bu kişiler, hikâyede kimi zaman dekoratif bir unsur olarak var olmaktadır.

Şekâyî'nin annesi:

Ebû Seyf'in karısı, Şekâyî'nin annesidir. Oğlunu çok sever ve o gurbete çıktığında arkasından ağlar. Şekâyî gurbet illerden dönüp Nişabur şehrine geldiğinde ilk olarak annesinin yanına gider. Şekâyî annesine şiirler söyler.

“Yüzini dergâh-ı haqqâ dönüp şükür eyledi ve doğru konaklarına vardıkda vâlidesi boynuna şarılup ağlamağa başladı ve bir vakıtden soñra oğlan vâlidesine su 'âl itdi.” (67b)

Selvi Hân'ın annesi:

Begzâd'ın karısı, Selvi Hân'ın annesidir. Begzâd gibi o da zenginliğe önem veren birisidir. Zengin bir kimse ile evlenmesi için Selvi Hân'ı ikna etmeye çalışır.

“Ammâ ahîr yire sözi kesildiginin rızâ virmediğinden kızın atası ve anası gelüp eyitdiler “Ey kız ol oğlan bir fakîr evlâdı iken ol kadar Gönûl virüp şimdi memleketimiziñ bir ğanî kimesnenin oğluna virecegiz. Niçün teslîm olmazsın?” didikde” (64a)

Haramiler:

Şekâyî kıymetli eşyalarla Nişabur şehrine dönerken yolda karşılarına çıkıp mallarını alırlar. Şekâyî'yi zindanda hapsederler. Daha sonra Şah Behvâc'ın askerleri tarafında öldürülürler.

“Oğlan şâd ve ħandân olup gelmekde iken meger yollarınıñ üzerinde biraz ħarâmî var idi. Çıkup ellerinde olan mâllarınıñ cümlesini alup ve oğlanıñ ellerini bağlayup zindâna koydılar.” (56b)

“Şâh Behvâc külliyyetlü ‘asker koşup ħarâmîleri dağıdup ve mâlların bu mâlîñ üzerine ‘ilâve idüp yine bir bölük ‘asker ile oğlanı yola revân eylediler.” (58b)

Haramibaşının kız kardeşi:

Şekâyî'nin ağlayarak söylediği şiirleri duyup hâline üzüldü ve onu zindandan kurtarıp, iyi yürekli biridir.

“Zindānda böyle deyüp ağlarken ḥarāmī başınıñ bir kız karındaşı var imiş. Oğlanı işidüp “Ey yigit bu gice seni inşāallāh ḥalāş iderim ğam yime.” Diyüp ḥāşıl kelām kız gice gelüp bu oğlanı ḥalāş eyledi.” (58a)

Şah Behvâc'ın adamları:

Şah Behvâc, Şekâyî'ye kıymetli eşyalar ile birlikte yanına adamlarını verir. Yol boyunca refakat ederler. Yol arkadaşı olurlar. Onu haramilerin elinden kurtarırlar.

Kahveci ve kahvede oturan yârenler:

Şekâyî, gurbet illerde dolarken birçok şehir gezer. Bir gün soğuktan donmamak için bir kahvehane görür ve içeri girmek ister. Kahveci güçlükle onu içeri alır ve ikram eder. Kahveci ve kahvede oturan yârenler ona Şah Behvâc'ın ismini söyleyip yardım istemesini tavsiye ederler.

Hoca ve mektep arkadaşları:

Selvi Hân okumak için hocaya gider, Şekâyî'yi de bu hocaya çağırır. Orada beraber okurlar. Selvi Hân bir gün evinde davet verir. Hocada beraber okuduğu arkadaşlarını ve Şekâyî'yi bahçelerine çağırır. Arkadaşları ile yemek yiyip sohbet ederler.

“Kız atası tarafından izin alup hoca arkadaşların bağçeye da‘vet idecek.”

“Gelelim oğlan, hoca uşâkların ceme idüp kızın ta‘rifi mezkûr bağçeye vardılar.” (10a)

Selvi Hân'ın sözlendiği zengin kimse:

Begzâd kızını Şekâyî'ye vermemek için onu zengin bir kimse ile sözleyip kısa bir sürede düğününü kurar. Fakat hem Selvi Hân bu duruma razı olmaz hem de Şekâyî Nişabur şehrine gelerek buna engel olur. Begzâd sözünden dönünce şikâyetçi olup mahkemeye gider.

“Beğzâd ne dürlü idecegin ⁽⁵⁾ bilemeyüp hânesine varup hâtûnıyla ⁽⁶⁾ söyleşüp kızını virdigi âdemiñ tarafından ⁽⁷⁾ bir âdem çağırup söyledi. Ol dañi mañalline ⁽⁸⁾ varup iki taraf oldılar. Âdemler düşüp ⁽⁹⁾ Nişâbûr divânına gelüp murâfa‘a oldılar.” (72a)

1.4.2. Zaman

Hikâyeler nasıl ki olayların anlatımını konu alıyorsa o olayın da bir zaman dilimini içermesi gerekmektedir. Bu zaman dilimi yazar tarafından doğruca söylenilmekte veya hikâyede kullanılan fiiller ve eklerle hissettirilmektedir. *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesinde* geçen zaman mefhumu net bir şekilde karşımıza çıkmamaktadır. Hikâyenin ilk cümlesi “*Zamân-ı evvelde...*” şeklinde başlamaktadır. Hikâyede geçen zaman bir gün Ebu Seyf'in Begzâd'ın evindeki davete gitmesi ile başlamakta ve Selvi Hân ile Şekâyî'nin kavuşup evlenmesi ile son bulmaktadır.

Hikâyede net bir zaman olmamakla birlikte tıpkı diğer klasik hikâyelerde rastlayabileceğimiz “günlerden bir gün, gün-be-gün, gece, gündüz, sabah, akşam, önce, sonra, sabaha dek, bir kaç gün, her gün, yarındası gün, ol zaman, nagehân, hemân...” gibi belirsiz ve kozmik zaman ifadeleri kullanılmaktadır. Örnek olarak şunlar verilebilir:

“Nûgehûn kapudan bir kimesne gelüp selâm virüp oturdı.” (2a)

“Oğlan, kız ile her gün bir arada okumağa başladılar.” (6b)

“Bugün bağçemize gelsünler bir du‘â idelim.” (8b)

“Gice gündüz yüregime derd olan / ‘Ahdi bütün ikrârına merd olan” (9a)

“Du‘â eyle ayrılıklar olmasun / Bugün bana yarın sizedür bûlbûl” (16a)

“Yarındaki gün yine hocaya gittiler.” (23b)

“Gönlümiñ uğru serimiñ tâcısın / **Şimden girü** gice gündüz acısın” (30b)

“Giceler aylarım zâr-ı subhâ dek / **Bir dakîka** olsun hâb-ı rahât yok” (34b)

“**Hayli demdür** firķât kûsını çaldım / Çaresiz zulmetde iğlendim kaldım”
(39b)

“Şekâyî **tıfl iken** düşdüm dillere / **Dört senedür** yalan gelür illere” (56a)

“**Gün-be-gün** artmakta feryâd-ı âhım / Ben de bilemedim nedür günâhım”
(61a)

“**Hâsıl bir sene kadar mühlet** alup oğlan diyâr-ı âherle mâl tedârîki için meşgûl oldı.” (27b)

Hikâyede esas olarak Selvi Hân ve Şekâyî'nin aşkları ve başından geçen maceralar anlatıldığı için doğumları, çocuklukları ve eğitim hayatları kısa geçilmektedir. Tüm bu süreçler tek bir paragrafta anlatılmaktadır:

“Bunlar dervîşin tenbîhi üzere hareket idüp vaḳti sâ'at tekmiḳ olunca Begzâd'dan bir kız ve Ebû Seyf'den bir oğlan dünyâyâ geldi ve isimlerini tenbîhi üzere koydılar ve bu çocuklar sekiz toḳuz yaşına kadem başup Begzâd'ın kızını vâfir armağân ile ḥocaya virüp kız az vaḳitde oḳumağı tamâm eyledi.” (3a)

Şekâyî'nin, Selvi Hân ile karşılaşp âşık olduktan sonra yaşadığı maceralar, gurbete çıkması, kavuşmaları hikâyenin daha uzun zamanını alan kısmını oluşturmaktadır.

Hikâyede geçen zaman, görülen geçmiş zamandır. Gerçek tarih ile bağ kurabileceğimiz herhangi bir ifadeye yer verildiğini söylemek güçtür. Olayların anlatımı sırasında ara sıra farklı zaman kipleri kullanılmaktadır. Bu da hikâyenin akışını tekdüzelikten kurtarmaktadır. Bu kipler arasında en fazla görülen geçmiş zaman kipidir. Bunun yanında kahramanlar arasında geçen diyaloglarda bazen geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zaman kipleri kullanılarak metne hareketlilik ve canlılık katıldığı fark edilmektedir. Örnek olarak şunlar verilebilir:

“Selvi Hân anı **gördi** ki ḥoca uşâkları **gelmişler**.” (11b)

“Bağçe dibine dağılup fâḳaḳ Şekâyî ḥavuz başında yalınız **oturuyor**.” (11b)

“Giderek ıssız muhâţara yirlere düşüp **bağdı** ki bir kaba ağaç **görünüyor.**”
(49a)

“Gelüp gördi ki Kāmīle ile oğlan havuzın başında **oturur**”.

“Oğlan **söyledi** “Kız, benim babam fakirdür senin baban bir zengindir. Şoñra virmezlerde hacil **oluruz.**” (24a)

“Bunlar gelmekde iken biri bir taraftan oğlanı öldi deyü haber virüp kız ahere virüp düğünini **kuracak oldılar.**” (58b)

Hikâyede zamanla ilgili pek çok ifade bulunmaktadır. Bu zaman ifadeleri fazla çeşitlilik göstermekle birlikte bazen belirli bazen de belirsiz olabilmektedir. Hikâyede en çok kullanılan zaman ifadelerini şöyle sıralayabiliriz:

“Şimdi, hemân, **zamân-ı** evvelde, şon kemal, bir gün, ol zaman, vaḳti sā‘at tekmi̇l olunca, haşre dek, her gün, bugün, yarın, gice, gündüz, bir müddet, âhır, evvel, -iken, ol vaḳit, yarındaki gün, önce, şoñra, bir sene kadar mühlet, şimden girü, dā‘im, giceler, aylar, zār-ı subḥa dek, bir daḳīka, diḳkat sa‘at, hayli demdür, biraz, bir hayli, dört senedür, tiz, günler, yıllar, mevsimler, gün-be-gün, şabaḥ, akşam, şimdiye dek, on beş gün, iki günde/güne, bir vaḳitden şoñra, şimdiye kadar, rûz u şeb, birkaç gün...”

Klasik hikâyelerde yaygın olarak kahramanların hareketleri, bir yere gidişleri, bir olaydan başka bir olaya geçişleri, uzun zamanı kısaca ifade etmeleri gibi olaylar kalıplaşmış sözlerle ifade edilir. “Bu gibi eserlerde olay-zaman ilişkisi olağanüstü olabilmektedir. Bir yıllık yol bir günde gidilebilir. Olayların başlangıcından eserin sonuna kadar geçen süre belli değildir. Yıllarca süren maceranın sonunda kişiler yine baştaki gibi canlı ve yıpranmamış olarak karşımıza çıkabilmektedirler.”²¹

“Hâşılı sözi uzatdı. Bağçevân kız Kāmīle’yi çağırup canânından gelen nāmeyi haber virüp düğün ḥālīn ifāde eyledi.” (65b)

“Gelelim hikâyenin evvelinde elmayı viren derviş tebdil kıyāfet gelüp oğlana kızın düğünü kurulduğunu haber virdi.” (66a)

²¹ İsmail Ünver, *Mesnevi*, Türk Dili (Divan Şiiri Özel Sayısı), Ankara 1986, s.430-563.

Begzâd ile Ebû Seyf hikâyesi içerdiği olay bakımından uzun bir zaman diliminde gerçekleşmesine rağmen okura kısa bir sürede gerçekleştiği hissini vermektedir. Metinde yazar, yerine göre uzun bir hadiseyi kısa bir zaman dilimine sığdırmakta yerine göre de kısa bir konuyu çok uzun bir zamanda olmuş gibi aktarmaktadır. Nitekim gerçekleşmesi günler, aylar, yıllar alan bir hadiseyi sanki bir iki dakikada olmuş gibi bizlere sunabilmektedir.

Yazar, metinde mesafeleri de zamanlarla ölçmektedir.

“Gelelim oğlan ⁽⁹⁾ ile Nişâbü’r şehrinin arası on beş gün yir var idi. Bu tarafta kızın düğünü kuruldu. ⁽²⁾ Hemân iki günden alacaklar.” (65b)

Bu hikâyede zaman akışı konusunda tutarlı bir yol izlendiği gözlemlenmektedir. Olaylar, sırası ile bir düzene göre verilmektedir. Anlatılar, zamansal bağlamda birbiri ile çelişmemektedir. Kahramanlar doğup, büyüyüp, karşılaşır, âşık olup, türlü maceralar yaşayıp en sonunda kavuşmaktadırlar.

1.4.2.1. Zamanın İnsanlar Üzerindeki Etkisi

Hikâyenin başından sonuna kadar belirli bir zamansal süreçte üretilen metin, geleneksel anlatı kalıpları içerisinde inşa edilmektedir. Fakat hikâyede geçen zaman, yalnızca kronolojik bir süreci ifade etmez. Kahramanların içinde bulundukları duygu ve his durumu, onların zamanı farklı şekilde algılamalarına da sebep olabilmektedir. Bu gibi durumlarda işlenen zaman, kahramanların psikolojisine göre hissettirilerek verilmektedir. Örneğin; Selvi Hân, bahçelerinde davet verdiği sırada Şekâyî’yi göremeyince saatler ona çok uzun gelir. Selvi Hân uyur, uyanır yine de zaman geçmez. Aynı şekilde Şekâyî de Selvi Hân’ı havuz başında beklerken dakikalar geçmek bilmez. Hikâyede bahçede davet verme hadisesi kısa bir zaman olmasına rağmen uzunca anlatılır. Şekâyî’nin, başka şehirlere mal tedariki için gideceği vakit uzun olmasına rağmen zaman nispeten çabuk geçer.

“Oğlan, kızı evvelce görmediginden ve şiddet-i aşkından ağlamağa başladı.” (11b)

“Vücûda geleli rahm-ı mâderden / Bu hâl üzre zârî kılar ağlarım / Kurtılmadum gâmdan kederden / Dâ’im firâkât kûsın çalar ağlarım.” (31b)

Selvi Hân'ın, Şekâyî'yi gurbetteyken bekleme süreci de çok zor ve uzun geçmektedir.

“Kö günlerim geçsün âh [u] zâr ile / Gönül bir kez ‘ahd eylemiş yâr ile / Şimdiye dek evvel ikrâra bağlıdır.” (65a)

“Dergâhında ben bir yüzi karayım / Amân Mevlâm nâzlı yâri tîz gönder/ Senden özge kimsem yokdur varayım / Bunca yakdın bâri yâri tîz gönder.” (60a)

1.4.3. Mekân

“Klasik tahkiyenin diğer bir temel unsuru mekândır. Tahkiyede eseri oluşturan vak'anın mutlak surette “gerçek ya da muhayyel” bir mekâna ihtiyacı vardır. Mekân aynı zamanda şahısları ve zamanı da belirleyen unsurdur.”²² Mekân, olay akışı içerisinde şahısların bulundukları yeri göstermektedir. Kahramanın olaya yön verip kendini hissettirmesi mekânın varlığıyla olmaktadır. Bu da hikâyedeki mekân ve şahıs arasında kuvvetli bir bağ kurmaktadır.

Hikâyede mekân, yazar tarafından açık bir şekilde ifade edilmemekte ve betimleyici mekân tasvirleri bulunmamaktadır. Mekân, sadece kişilerin kendilerine düşen rolleri oynaması için hazırlanmış sahne görünümünde kalmaktadır. Yazar genellikle mekân hakkında ayrıntıya girmeden isim vermekle yetinmektedir. Verilen bu isimlerin çoğu üzerinde yaşanan olaylarla ilgili yerlerdir. Hikâyede geçen Begzâd'ın evi, Ebû Seyf'in evi, kızın davet verdiği bahçe, havuz başı, Şah Behvâc'ın sarayı, Nişabur şehri, Nişabur Şahı'nın sarayı, Şekâyî'nin yolculuğu boyunca gezdiği şehirler, zindan, dağlar, denizler vb. yerler bu tür mekânlara örnektir.

“Zamân-ı evvelde Nişâbûr şehrinde iki kimse var idi.” (1b)

“Bir gün Ebû Seyf, Begzâd'ın odasına varup bir köşeye çıkup oturdu.” (1b)

“Hânesine gelüp bu ahvâli hâtûnına izhâr eyledi.” (2a)

“Kız atası tarafından izin alup hoca arkadaşların bağçeye da' vet idecek.” (7a)

“Bağçe derûnında bir havuz var idi döşenmiş.” (10a)

²² Mehmet Tekin, *Roman Sanatı ve Romanın Unsurları*, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 1989.

“Du‘ā eyle şaķın unutma bizi / Ğurbet illeri bize mesken yazıldı.” (28a)

“Ammā baĝçenin içinde bir **maĥfī** yir var idi.” (11a)

“Düşüp kalkarak bir açık kapu bulamayup bir kahvehāneye vardı.” (44b)

“Giderek ıssız muĥātara yirlere düşüp baķdı ki bir kaba ağaç görünüyor.”
(49a)

Hikāyenin hepsi karada geçmektedir. Hikāye, ana mekân olarak Nişabur²³ şehrinde başlayıp ve yine burada bitmektedir. Fakat şehrin sadece ismi zikredilmekte başka bir bilgi verilmemektedir. Nişabur İran’ın tarihi önemli şehirlerindendir.

“Zamān-ı evvelde Nişābūr şehrinde iki kimse var idi. Birine Begzād ve birine Ebū Seyf dirlerdi.” (1b)

“Nişābūr Şāhı bunlar için düĝün yapıdırup birbirlerine evlendirüp muradlarına nā‘il eyledi. Mevlā-yı müte‘āl ĥazretleri cümle dinleyenleri murādına kavışdıra āmin.” (75a)

Hikāyede mekân deĝiştiren en önemli kahraman Şekāyî’dir. O, çıktığı yolculuk sebebi ile şehirden şehre, ülkeden ülkeye sürekli hareket hâlinindedir. Selvi Hân, Begzād, Ebū Seyf ve diğerkleri mekân olarak tek bir yerde yaşarlar. Nişabur şehrinde hiç çıkmazlar.

Hikāyede soyut, somut, açık, kapalı gibi mekân türlerine rastlamak mümkündür. Soyut mekânlar, hayal veya rüya gibi mekânlardır. Şekāyî ve Selvi Hân, birbirlerinin aklına gelip hayaline girerler.

²³ “İlk İslâmî devirde Ebreşehr (Eberşehr) ve İranşehr adlarıyla da anılan (Yākūt, V, 331) Nişâbur (Nişâpûr, Arapça Nisâbur, Neysâbûr) Ortaçağ’da Horasan bölgesindeki dört büyük şehrin en önemlisiydi (diğerkleri Merv, Herat ve Belh). Binâlûd Dağının güneybatısında, denizden 1210 m. yükseklikte ve Tahran’ı Meşhed’e bağlayan yol üzerinde yer almaktadır. Şûahrûd ve Dizbâd gibi akarsuların hayat verdiği şehrin çevresinde bakır, gümüş, demir ve çok zengin firûze ocakları bulunmaktadır. Nişâbûr, bugün İran’ın Horasan idarî bölümünde pamuk ticaretinin ve sanayiinin merkezi olan, ayrıca halıcılık ve çömlekçilikte meşhur 231.379 nüfuslu bir şehirdir. Orta Asya ve Hindistan’ı İran üzerinden batıya ve İran körfezini Hârizm üzerinden Volga boylarına bağlayan tarihî doğu-batı ve güney-kuzey ticaret yolları üzerinde kurulan şehirle ilgili efsane ve rivayetlere göre Nişâbur adı Pehlevîce “nev-Şâpûr” (yeni ve güzel Şâpûr) kelimesine bağlanmakta ve kuruluşu I. Şâpûr’a (241-272) veya II. Şâpûr’a (309-379) dayandırılmaktadır (Taberî, II, 58; Yākūt, V, 331). Şehir, yakınlarındaki Azar Burzinmihr adlı âteşkede sebebiyle Sâsânîler devrinin en önemli dinî merkezlerinden biri hâline gelmişti.” Osman Gazi ÖZGÜDENLİ, “Nişâbur”, İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 33, s. 149-151

“Bayram günü oldu. Oğlanın sılâsı hâtırına gelüp ağladı. Bakalım ne söyledi.”
(54a)

*“Şabaḥdan zuhūr itdi ey bād-ı şabā /Sitem yüzinden luṭf-ı iḥsân iriṣdi
/Bilmem ḥıyāl midür bilmem ki rü ’yā / Ğam tahtına surūr miḥmân iriṣdi.”* (63a)

Hikâyede geçen açık-somut mekân (dış mekân) olarak adlandırabileceğimiz mekânlar şunlardır:

“Nişābūr şehri, bağçe, havuz başı, bağ, yollar, dağlar, diyār-ı āḥer, ğurbet illeri, fāni cihān, gök, yer, yād ülkeler, gökyüzi, fāni dünyā, çöller, deryā, ıssız muḥāṭara yirler, ağaç yanında bir pınarın öñi, Nişābūr dağları, diyār-ı ğurbet, vilāyet, il, Şāh Behvāc iklimi, ırak menzil, memleket, kūşe, meydān.”

Hikâyede geçen kapalı-somut mekân (iç mekân) olarak adlandırabileceğimiz mekânlar şunlardır:

“Begzād’ın odası, Ebū Seyf’in ḥānesi, ziyāfetḥāne, dostın ḥānesi, kahvehāne, Şāh Behvāc’ın ḥuzūrı, ḥāne, zindān, köşk, konak, Nişābūr Şāhının desti/ ḥuzūrı, Nişābūr divānı, mekteb.”

Hikâyede en detaylı mekân tasviri Begzād’ın evinde Selvi Hân’ın ziyafet verdiği bahçe için yapılmaktadır. Şekâyî, bahçeye, bahçenin içindeki havuza, güllere, Selvi Hân ise bahçedeki bülbüllere şiirler söylemektedir.

“Fe-ammā kızın bir bağçeleri var idi ve içi gül gülistān ile içi tolu idi.” (6b)

*“Kız bağçelerine revān olup güllerin arasında gezerken görelim ne söyledi:
Ötün hey bülbüller goncalar açılsun /Haber şaldım kār-ı zārım geliyor / Her çiçekler
baş virsün saçılsun / Seyr itmege gül’izārım geliyor”* (7a)

“Oğlan böyle deyüp vālidesiniñ elin būs idüp yola revān oldu. Ammā kızın bağçesi yolıñ üzerine idi. “Hele bir göreyim” deyü bağçeye girdi. Havuzıñ başına varup gördi ki bağçe melūl melūl ṭurur görelim bunlara ne söyledi.” (37b)

Şekâyî gurbette dolanırken birçok dağ, ova, çöl, nehir ve şehir gezer. Yazar bu mekânların ismini vermekle yetinir daha fazla ayrıntıya girmez.

“Gelüp bir ağac yanında bir pınarın önünde oturdu. Bakdı ki çok şaħra geçmiş Nişābūr dağları görünmez.” (49b)

“Nihāyet bir şehre dāhıl oldıķda bir kimse içeri almadı. Meger ol vilāyetde müsāfir almaz imiş.” (51a)

“Böyle deyüp yarındası gün daħi Yola revān olup bir hayli yol gidüp nihāyet Şāh Behvāc iklimine yitdi.” (52a)

“Oğlan yola revān olup gitmekde iken kış başdı. Düşüp kalkarak bir açık kapu bulamayup bir kahvehāneye vardı.” (44b)

Türk Edebiyatındaki hikāyelerde sıklıkla geçen mekânlardan biri de zindandır. Bizim hikāyemizde de Şekāyî eve dönüş yolunda haramilerin saldırısına uğrar. Mallarını çaldırıp zindana düşer.

“Çıkup ellerinde olan mālının cümlesini alup ve oğlanın ellerini bağlayup zindāna koydılar.” (57a)

1.4.3.1. Mekânın İnsanlar Üzerindeki Etkisi

Kahramanları mutlu kılan hadiseler gösterişli saraylarda, tabiatın güzel olduğu yerlerde geçerken; mutsuzluklar insanın içini karartan sıkıntılı yerlerde, zorlu doğa şartları altında meydana gelir.²⁴ *Begzād ile Ebū Seyf Hikāyesi*’nde de mekân çođu kez kahramanları fiziksel veya duygusal olarak etkiler. Olayların gerçekleştiğı yerler, hadisenin niteliğine göre betimlenir. Örneğin; Şekāyî, Şah Behvāc’ın sarayındayken bayram hazırlıklarını görerek duygulanır. Evi, memleketi, sevdiği aklına gelir, üzölür ve ağlar.

“Bayram günü oldı. Oğlanın sılāsi hātırına gelüp ağladı. Baķalım ne söyledi: Ey gönıl bu gelen mübārek gündür / Hānemizde ismimiz dildedür şimdi / Görünmez saylamaz ne müşkildür / Arada çok dağlar dildedür şimdi” (54a)

Şekāyî gurbette gezinirken bazen kalacak yer bulamayıp sokakta yatar. Bu durum onu çok üzer

²⁴ Ünver, a.g.e, s.430-563.

. “Bir virâne köşesinde ol gice sâkin oldı. Ğarîb olup müsâfir almadıklarından bir fırkat alup ağlayarak baķalım orada ne söyledi.” (51a)

Şekâyî, Selvi Hân’ın düğünü olacağını öğrenince bir an önce Nişabur şehrine gelmek ister. Fakat daha on beş günlük yolu vardır. Bu hâl üzerine derviş gelerek ona yardım eder. On beş günlük yolu göz açıp kapayıncaya kadar aşar. Kısa bir zamanda mekân atlaması (tayy-ı mekân) yapar.

“Oğlan böyle deyüp söyleyince ol dervîş eyitdi ki “Ey oğlan ğam yeme seni canânıña ulaşıdırayım göziñi yum.” deyüp oğlan gözini yumdı. Aç didikde yine gözini açup baķdı ki Nişâbûr şehrinin kenârına gelmişler.” (67b)

Olumlu bir örnek olarak ise Selvi Hân bahçede gül ve bülbüller arasında gezerken gördüğü manzarayla ferahlar ve mutlu olur.

1.5. Hikâyedeki Bazı Motifler

Türk edebiyatında motif kavramıyla ilgili olarak değişik görüşler ileri sürülmüş, tanımlar yapılmıştır. Genel anlamıyla “Sanat eserlerinde belli aralıklarla tekrarlanan, bazen ufak tefek farklılıklar göstermekle beraber, ana hatlarıyla sabit özelliklere sahip küçük unsurlara “motif” adı verilir. Motifler kompozisyona dâhil olduklarından, eserin şekil almasında yani içyapısında, organizasyonunda önemli bir rol oynar.”²⁵ Motifler, kompozisyonu meydana getiren hikâyenin parçalanamayan küçük ama önemli unsurlarıdır.

Bir unsurun motif olabilmesi için farklı bazı özelliklere sahip olması gerekir. S. Thompson bunu şu şekilde açıklar; “Motif terimi çok esnek bir şekilde eserdeki herhangi bir unsur için kullanıldığında kesinlikle unutulmamalıdır ki, geleneğin bir parçası olabilmek için, bir unsur insanların onu hatırlayacağı ve tekrar edeceği geleneğe has bir özelliğe sahip olmak zorundadır. Sahip olunan bu özellik sıradan ve bayağı bir özellik değil, farklılığı gösteren bir özelliktir.”²⁶ Örneğin metinde geçen bülbül hikâyenin bir unsurudur. Fakat Selvi Hân onunla konuşup dertleşince bülbül bir motife dönüşmektedir.

²⁵ Zeynep Kerman, *Sami Paşazade Sezai'nin roman ve hikâyelerinde Kuş motifi*, Mehmet Kaplan'a Armağan, Dergâh Yayınları, İstanbul 1984, s. 202.

²⁶ Metin Ekici, *Kuramlar ve Yöntemler*, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, ed: M. Öcal Oğuz, 11. baskı, Grafiker Yayınları, Ankara 2014, s. 75.

“Anlatı türleri (destan, efsane, mit, masal, halk hikâyesi) teşekkül ederken birbirlerinden farklı özellikler arz ederlerse de birbirleriyle benzer yanları mevcuttur. Bu benzerlikler daha çok motifler olarak karşımıza çıkmaktadır. Motif kavramı ülkeler arasında da ortaktır. Bunlar bir ülkeden diğerine "taşıyıcılar" vasıtasıyla götürülmektedir. Taşıyıcılar yeni öğrendikleri tipteki anlatımlardan ziyade motifleri tercih ederler.”²⁷ “Nitekim hikâye etmenin bir motif olabilmesi için en başta olayda ve tabiki kahramanlarda bir olağanüstülüğün olması gerekmektedir. Formüle olmuş ifadeler ve sayılar da motif olarak kabul edilebilir.”²⁸

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi, motif açısından zengin bir içeriğe sahiptir. Hikâye, diğer klasik doğu hikâyelerinde olan birçok ortak motifi bünyesinde barındırmaktadır.

Bir hikâyeyi incelerken metni en küçük unsurlarıyla değerlendirmenin, çalışmanın daha kapsamlı ve daha anlaşılabilir olması için gerekli olduğunu düşünmekteyiz. Motifleri tespit ederken Stith Thompson’un “Motif Index of Folk-Literature” isimli çalışmasındaki motif tasnifinden yararlandık. Hikâyede yer alan bazı motifler şunlardır:

Çocuksuzluk Motifi:

Klasik hikâyelerde çoğu kalıplaşmış geleneksel motifler bulunmaktadır. Kendi başlarına konuya farklılık kazandıran motifler, vak’a örgüsünün en küçük unsurlarıdır. *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi*’nde olay zincirinin ilk halkasını “çocuksuzluk motifi” oluşturmaktadır. Dünyaya geliş, genellikle olağanüstü şartlarda gerçekleşmektedir. “Kahramanlar han soyundan da, sıradan bir aileden de olabilir. Ama anne ve baba yaşlanıncaya kadar çocuk sahibi olamamıştır. Kahraman, bu yaşlı anne ve babadan, yıllar sonra mucizevi bir şekilde dünyaya gelir. Dualar ve ritüeller, kahramanın dünyaya gelmesinde etkili olur. Kimi kahramanlar şartlı olarak anne-babaya bağışlanır. Böylece daha doğmadan, dinleyicilerin dikkati kahramana yöneltilir.”²⁹

²⁷ Saim Sakaoğlu, *Anadolu Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 1980, s. 21-27

²⁸ Alptekin, a.g.e., s. 295

²⁹ Naciye Yıldız, *Türk Destanlarında Çocuksuzluk*, Millî Folklor, 21.Yıl, Sayı 82, 2009, s. 76-88

Çocuksuzluk motifi kahramanın mucizevi doğumu motifine zemin hazırlar. Bu motif sadece Türk edebiyatına özgü bir unsur değildir. Diğer coğrafyalarda da pek çok örneğini görebilmekteyiz.

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi’nde hikâyeye adını veren Nişabur şehrinde yaşayan Begzâd ile Ebû Seyf’ adlı kişilerin çocuğu olmaz. Begzâd zengin, Ebû Seyf ise fakir biridir. Diğer hikâyelerin genelinde olduğu gibi buradaki kahramanların da yaşları ilerlemesine rağmen çocukları yoktur. Bu yüzden çok üzürlüler ve her gün ah ile gözyaşı dökerler. Allah’a dua ederek yalvarırlar. Bir gün Ebû Seyf, Begzâd’ın evine gidip oturur. Fakat Begzâd hem fakir olduğundan hem de çocuğu olmadığından Ebû Seyf’e hürmet göstermez. Ebû Seyf bu duruma çok üzülmeye evine döner. Karısına olanı biteni anlatırken içeri aniden bir derviş girip koynundan bir elma çıkarır ve Ebû Seyf’e verir. Elmayı yiyip karısıyla bir araya gelmesini söyler. Aynı şeyi Begzâd’ın evine gidip ona da söyler. Böylece vakti saati tamam olunca Begzâd’ın bir kızı, Ebû Seyf’in ise bir oğlu dünyaya gelir. Çocuksuzluk motifi, hikâyenin temelini oluşturur. Böylece asıl kahramanlar olan Selvi Hân ile Şekâyî doğar ve olaylar gelişir.

Elma Motifi

“Elma motifi, İslam öncesi Türklerde yaratılış mitolojisinin bir aracı olarak kutsal ağacın değişim geçirilmesi neticesinde sembolik bir anlama bürünerek toplumsal bellekte yaşam alanı bulur. Aynı zamanda bir motif silsilesini bir araya getiren elma, İslam öncesi yaşamla İslam yaşamının bir kesişme noktasıdır. Bu açıdan elma, evrensel bir problem olan çocuksuzluğun kültürel ve inançsal bir formda çözümü olarak görülebilir.”³⁰ Bu motif, metinlerde olağanüstü doğum aracı işleviyle çocuksuzluğa şifa kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Elma; ölümsüzlük, erkek çocuk, murat, soyun devamlılığı, güzellik, bekâret, verimlilik, ebedîlik, gençlik, kuvvet, sağlık, sevgi, yaşam, bağlılık, barış, iyi niyet ve hatta inancı sembolize etmektedir.³¹ Hikâyelerde çocuğu olmayan çiftlere bir

³⁰ Cafer Özdemir, *Anadolu Sahası Türk Masallarında Elma Motifi*, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara 2018, s.139

³¹ Filiz Ölmez, *Meyve ve Türk Sanatları Bağlamında Elma*, ART-E Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi, Kasım-Aralık, S.10, 2012.

dervişin elma vermesi ve bu elmayı yemelerini öğütlemesi yaygın bir motiftir. Başkahramanların doğumu dervişin verdiği bu elma vasıtasıyla gerçekleşir.

Hikâyelerde elma motifi farklı şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Elmayı veren yardımcı kişinin kimliği genelde Hızır veya derviş olmakla beraber değişiklik gösterebilir. Yine bu yardımcı kişinin ileri sürdüğü bazı şart ve nasihatlerde farklılıklar olabilir. Hikâyelerde karşımıza çıkan elma motifini şu başlıklar altında değerlendirebiliriz: çocuksuzlukta elma, ad vermede elma, olağanüstü durumlarda elma, ceza veya ödül olarak elma, vb.

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi'nde elma motifi iki yerde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi; çocukları olmayan Ebû Seyf ve Begzâd, Hızır dervişin verdiği elma ile çocuk sahibi olurlar. Derviş sırası ile Ebû Seyf ve Begzâd'ın evine gelir. Koynundan çıkardığı elmayı verip tembihlerde bulunur ve kısa bir sürede gözden kaybolur. İkincisi ise; Şekâyî, Selvi Hân'ın özleminden ve aşkının şiddetinden ağlamaya başlar. Bunun üzerine Selvi Hân hemen yanına gelerek koynundan bir elma çıkararak Şekâyî'ye verir ve gözyaşlarını siler.

Ad Verme Motifi

Ad, insanlar için var olmanın ilk belgesidir. Ad almak, kişi için bireysel ve millî anlamda resmen varlık bulmanın simgesidir. Hikâyede, baş kahramanların adını onlar daha doğmadan evvel elmayı veren derviş vermiştir. Derviş elmayı verdikten sonra Ebû Seyf'e bir oğlun olursa ismini Şekâyî koy, Begzâd'a ise bir kızın olursa ismini Selvi Hân koy diye tembihlemiştir.

İlk Görüşte Âşık Olma Motifi

Âşık olma motifi, hikâyelerin çoğunda geçen en önemli motiflerden biridir. Klasik iki karakterli aşk hikâyelerinde gerçekleşen âşık olma şekilleri şöyle sayılabilir: “Rüyâda görerek âşık olma, birlikte alınan eğitim sürecinde âşık olma, görmeden âşık olma, sûrete (resim, nakş vs.) bakarak âşık olma, sesinden etkilenerek âşık olma, âşıklığına hayran kalarak âşık olma, görür görmez âşık olma, rastlaşarak

âşık olma, zamanla gönül vererek âşık olma, kaza ve kaderin uygunsuz bir hükmü ile âşık olma vb.”³²

“İlk görüşte aşk” motifi, daha önce birbirini tanımayan hiç görüşmemiş kişilerin arasında gerçekleşmektedir. *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi*’nde de Selvi Hân okumak için hocaya giderken yol üstünde Şekâyî’yi görür. İlk defa karşılaşan çift orada birbirine âşık olur. Şekâyî fakir bir babanın çocuğu olduğu için başta bir şey söyleyemez. Fakat Selvi Hân aşkını gizleyemeyip hemen Şekâyî’ye bir şiir söyleyerek duygularını anlatır. Adını sorar ve aşkını itiraf eder. Şekâyî de bundan cesaret alarak hislerine karşılık verir. Hikâyelerde genelde ilk görüşte âşık olma hadisesi sonrası erkek, evlenmek için kızını ailesinden istemektedir.

Birlikte Eğitim Görme Motifi

Geleneksel anlatıların hemen hemen pek çoğunda görülen bir motiftir. Anlatılarda kahramanlar bazen savaş eğitimi almak için, bazen ilim tahsil etmek için, bazen de her ikisini birden öğrenmek için eğitim görmektedirler. Kahramanların beraber okuması aşklarının daha ziyade artmasına ve güçlenmesine sebep olmaktadır. Âşıklar birbirini her gün görüp bağlanırlar.

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi’nde Selvi Hân’ı babası okuması için bol ikramlarla hocaya gönderir. Şekâyî ise fakir bir ailenin çocuğu olduğu için gidemez. Şekâyî ve Selvi Hân birbirini görüp âşık olduktan sonra kız beraber okula gitmek ister. Bunun için başından birkaç tane altın çıkarıp oğlana verir. Bu altınlar ile hocaya gelebileceğini ve beraber okuyabileceklerini söyler.

Hızır/Derviş Motifi

“Hızır, genellikle dilenci, derviş, aksakallı ve nur yüzlü ihtiyar kılığında görünür. Yol gösterici, yardımcı fonksiyonları ile beliren bu tip Türk geleneksel düşüncesine uygun olarak masumların ve yardıma muhtaçların zor durumlarında

³² Timuçin Aykanat, *Geleneksel Anlatı Formları Olarak Mesnevîler ve Klâsik Aşk Mesnevîlerinin Motif Yapısı*, Turkish Studies Dergisi, 7/4, 2012, s. 883-906,

ortaya çıkararak onlara yardım eder.”³³ Hikâyelerde genellikle çocuksuz ailelerin çocuk sahibi olmalarına yardımcı olur.

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi’nde Hızır iki yerde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi; Begzâd ile Ebû Seyf, dervişin verdiği elma vesilesiyle çocuk sahibi olurlar. Derviş onlara yardım eder. İkincisi ise; Begzâd’ın, Selvi Hân’ı başka birine verdiğini ve düğününün kurulduğunu Şekâyî’ye, derviş haber verir. Burada haberci konumundadır. Yine Şekâyî yolda olduğundan ve Nişabur’a varmak için daha çok yolu olduğundan düğüne engel olması için derviş ona yardım eder. Şekâyî’yi gözlerini açıp kapatıncaya kadar Nişabur’a getirir. Olağanüstü güçleri vardır.

Mücadele Motifi

Hikâyelerdeki olayların merkezinde olan bu motif en önemli motiflerdendir. Kahraman amacı doğrultusunda mücadele verir. Hadiselerde bu bağlamda gelişir ve değişir. “Geleneksel anlatılarda ortak motiflerden olan mücadele motifi, özellikle esas kahramanların yer aldığı ama bunun yanında yeri geldiğinde yardımcı karakterlerin de katıldığı olay örüntüleridir. Bu motif ekseninde işlenen mücadele biçimleri şunlardır: Savaşma, sefere çıkma, amaca ulaşma için bir takım engelleri aşma, gereken kutsal görevi yerine getirme, sevgiliyi arama”³⁴ şeklindedir.

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi’nde Şekâyî, Selvi Hân’a kavuşmak için mücadele verir. Selvi Hân ile evlenebilmek, kıymetli eşya ve para bulmak için gurbete çıkar. Yıllar boyunca şehir şehir gezer. Bu yolculukta çeşitli maceralar yaşar ve türlü zorluklara katlanarak mücadele verir. Zor hava şartlarıyla mücadele, haramilerle mücadele, Begzâd ile mücadele, gurbette kalmanın verdiği acı ile mücadele bunlara örnektir.

Hile/Aldatma Motifi

Hikâyelerin çoğunda yaygın bir motif olarak rastlanmaktadır. Hikâyede bu motife örnek olarak şunları gösterebiliriz: Kızın ailesi tarafından “Şekâyî öldü”

³³ Ahmet Yaşar Ocak, *İslam- Türk İnançlarında Hızır yahut Hızır-İlyas Kültü*, Kabalcı yay., İstanbul 2007, s. 117-120

³⁴ Aykanat, a.g.e., s. 883-906

denilerek yalan haber yayılır. Böylece Selvi Hân'ın zengin bir kimseyle sözü kesilip düğün hazırlıklarına başlanır. Hızır, bu haberi Şekâyî'ye vererek yardım eder. Onu saniyeler içinde Nişabur şehrine getirir. Bunun üzerine Şekâyî hemen Begzâd'ın yanına giderek şart koyduğu eşyayı getirdiğini söyler. Sözüne sadık kalıp Selvi Hân'ı kendisine vermesini ister. Fakat Begzâd, kızını başka birine verdiğini ve kısmetini başka yerden araması gerektiğini söyler. Begzâd hikâyesinin en başında Selvi Hân'ı, Şekâyî'ye vermemek için kıymetli eşya şartını koyarak onu zora sokar.

Hapsedilme/ Zindana Atılma Motifi

“Klasik hikâyelerde kahramanların bazen gurbete çıktıkları dönemlerde, bazen de ayrılığın doğrudan sebebi olacak şekilde rakipleri tarafından zindan, kuyu, sandık gibi yerlere hapsedildiği görülmektedir. Kahramanlar her ne şekilde olursa olsun, bu yerlerin hepsinde haklarından mahrum bırakılmakta ve daima hak etmedikleri hâlde zindan, kuyu veya sandık gibi mekânlarda tutsak edilmektedirler.”³⁵

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi'nde Şekâyî, Şah Behvâc'tan aldığı kıymetli eşyalar ve yanına yardımcı birkaç adam ile Nişabur şehrine doğru yol alır. Bu hâl üzere ilerlerken yolda önlerini haramiler keser. Haramiler eşyalarının hepsini alır ve Şekâyî'nin ellerini bağlayıp zindana atarlar. Şekâyî zindanda ağlayıp şiirler söyleyerek günlerini geçirir.

Zindandan Kurtulma Motifi

Hikâyelerde kahramanlar çeşitli şekilde esir olmaktan kurtulurlar. *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi*'nde zindana atılan Şekâyî ağlayıp inleyerek şiirler söyler. Bu şiirlerde başından geçenleri anlatır ve kurtulmak için dua eder. Şekâyî'yi zindana atan haramibaşının kız kardeşi vardır. Şekâyî'nin sesini duyup hâline üzülür ve onu zindandan kurtarmaya karar verir, ona üzülüp ağlamamasını söyler. Kız bir gece gelip Şekâyî'yi zindandan kurtarır.

³⁵ Mustafa Aça, *Türk Halk Hikâyelerinde Zindan, Zindanlar ve Mahkûmlar*, Babil yayınları, İstanbul 2006, s. 199-231

Haberleşme Motifi

“İkili aşk mesnevîlerinde haberleşme, ağırlıklı olarak birbirinden ayrı düşen, haber alamayan âşıkların iletişimlerini sağlamalarına yöneliktir. Bunun haricinde hükümdarların ya da soylu kişilerin savaş vb. sebeplerle haberleştikleri yahut uğraş veren ana kahramanın kendisine yardım edenlerce bilgilendirildiği de olur. Taranılan eserler ve genel kanaatlerden hareketle; haberleşmenin çoğunlukla mektup (nâme), tarafların birbirine yazdığı şiirler ve aracı (ulak) ile yerine getirildiği söylenilebilir.”³⁶ Hikâyede bir sonraki halkanın örülmesi için gerekli olan haberleşme hadisesi mektup ile gerçekleşmektedir.

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi’nde âşıklar arasında haberleşme genelde iki vasıta ile olur. Bunlardan birincisi karşılıklı şiir söyleyip mektup yazma, ikincisi de Kâmile vasıtasıyla olur. Kâmile Selvi Hân’ın yardımcısı ve yakın arkadaşıdır. Şekâyî, Nişabur şehrine yaklaştığı vakit Selvi Hân’a, sadık bir arkadaşıyla mektup gönderir. Böylece Selvi Hân, Şekâyî’nin yaşadığını öğrenir. Yine hikâyede Şekâyî’nin gurbetten dönüp Nişabur şehrine geldiğini Selvi Hân’a Kâmile haber verir. Bunun üzerine kız hemen bir mektup yazıp Kâmile ile Şekâyî’ye gönderir. Oğlan da ona karşılık bir mektup yazıp yine Kâmile ile geri gönderir. Böylece birbiriyle haberleşip âşklarından emin olurlar.

Selvi Hân, bahçelerinde ziyafet verecek olduğunda Şekâyî’ye haber verme görevini Kâmile yapar. Nitekim Şekâyî, ilk gurbete çıkarken vedalaşmak için Selvi Hân’ı görmek ister fakat göremez ve Kâmile ile haber yollar.

Gurbete Çıkma Motifi

Gurbet, ayrılık, hasret gibi temalar aşk hikâyelerinin vazgeçilmez konularındandır. Olay zincirine yeni halkalar bu motifle eklenir. Kahramanların geleceği, biraz da çıkılan bu yolculuğun sonucuna bağlıdır. *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi*’nde gurbete çıkma motifi oldukça önemlidir. Şekâyî, Begzâd’ın istediği kıymetli eşya ve malları bulmak için gurbete çıkar. Şehir şehir dolaşarak derdine çare arar. Bu yolda çeşitli maceralar yaşar. İyi ve kötü pek çok insanla tanışır. Bilmediği yerlerde gezer. Hikâye bu maceralar ile hareketlilik kazanır.

³⁶ Timuçin AYKANAT, a.g.e., s. 883-906

Dua Motifi

“Dualar dinî bilincin düzenli yansıması olan ibadet hayatının değişmez bir parçasıdır. Dualar, insanoğlunun ulaşamadığı isteklerin ve güç yetiremediği engellerin varlığının verdiği çaresizliği yansıtan inanç alanına ait kavramlardır. Aynı zamanda dualar sözlü kültür ürünlerinin konuşmalık türlerindendir. Bu yönleriyle hayatın her aşamasında gündelik konuşmanın bilinçli/bilinçsiz birer parçasıdır.”³⁷

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi’nde dua motifi pek çok yerde geçmektedir. Kahramanlar zor durumda kaldıkları zaman secde ederek Allah’a dua ederler. Ağlayarak dertlerini anlatıp yardım isterler. Selvi Hân, babasına Şekâyî ve diğer mektep arkadaşlarını bahçelerine dua emek için çağıracağını söyler. Yine Selvi Hân bülbül ile konuşurken ondan “ayrılık olmasın” diye dua etmesini ister. Şekâyî de aynı şekilde turnalardan dua ister.

Şekâyî zindana atıldığında bir şiir ile dua eder ve bunu duyan haramibaşının kız kardeşi onu kurtarır. Begzâd, Selvi Hân’ı başka biri ile evlendirmek istediğinde kız dua ederek sabreder. Hikâyede geçen “*Amân Mevlâm, Vir qadîr qayyûmsın ey lebi ’l-mirşâd, Mevlâ kerîmdür.*”⁽⁸⁾ *Zü ’l-celâl güzel yapar, yüzini secdeye urdu*” vb. dualar ve dini unsurlar birçok yerde geçmektedir. Yine hikâyede dua, sadece zor durumda kalındığında değil bir şükür ifadesi olarak da kullanılır. Örneğin; Selvi Hân, Şekâyî’nin ölmediğini öğrenince secde eder.

Zalim Baba Motifi

Bu motifi aynı zamanda “*baba tarafından kız vermeme*” olarak da adlandırabiliriz. Hikâyede zalim baba motifini Selvi Hân’ın babası Begzâd karşılamaktadır. Begzâd zengin ve soylu biridir ve zenginliğe önem verir. Bu nedenle de kızını fakir bir ailenin çocuğu olan Şekâyî’ye vermek istemez. Evlenmeleri için önlerine türlü zorluklar çıkartır. Şekâyî, babası Ebû Seyf’i, Selvi Hân’ı istemek için Begzâd’ın evine gönderir. Fakat Begzâd, onu azarlayarak geri yollar. Nişabur Şahı’nı aracı yaparak bir daha istediğinde ise bu sefer ondan temin edemeyeceği değerli kıymetli eşyalar ister. Âşıkların kavuşmasına izin vermez. Oğlan istenilen kıymetli

³⁷Metin Eren, “Anadolu Sahası Türk Masallarında Dua Motifi”, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*[TAED], S. 58, Erzurum 2017, s.355-375

eşyaları bulup getirse bile Selvi Hân'ı vermez. Oğlan gurbette iken Selvi Hân'ı başka biri ile sözleşip düğününü kurar.

Yardımcı İnsanlar Motifi

Hikâyede başkahramanlara zorluk çıkaran kişiler olduğu gibi yardımcı olan kişiler de vardır. Bunların en başında Nişabur Şahı ve Şah Behvâc gelmektedir. Şekâyî ne zaman Begzâd ile bir sorun yaşayıp da bunu çözemezse Nişabur Şahı'nın huzuruna gider. Arzuhâl yazarak derdini anlatır ve yardım ister. Nişabur Şahı güçlü ve saygın biridir. Begzâd, onun sözüne karşı gelemmez.

Şekâyî uzun bir zaman gurbette dolaştıktan sonra nihayet bir kahvehaneye gelir. Orada tanıştığı kahveci ve arkadaşları hâline ona yardım etmek isterler ve Şah Behvâc'ın yanına gitmesini tavsiye ederler. Şah Behvâc çok cömert biridir. Şekâyî, derdini anlatıp ondan yardım ister. Şah, Şekâyî'ye istediği değerli eşya ve malları bağışlar. Yanına birkaç adam vererek memleketine yollar. Şekâyî'nin mallarını haramilerin elinden kurtarır.

Şekâyî'nin gurbette karşılaştığı kahveci ve arkadaşları, haramibaşının kız kardeşi, Hızır derviş, annesi ona yardım eden diğer kişilerdir.

Selvi Hân'ın ise en büyük yardımcısı Kâmile'dir. Selvi Hân'ın her sırrını saklar ve ona tam destek olur.

Cansız Varlıklarla Konuşma Motifi

Hikâyede Şekâyî, bahçe, gül, havuz, turna gibi varlıklarla konuşur ve onlara şiirler söyleyerek hâlini anlatır. Buna mukabil Selvi Hân da, Şekâyî'yi göremeyince bülbül ile konuşup dertleşir.

Turna Motifi

“Edebiyatımızda turna, ağırlıklı olarak haber motifi ve gurbet teması içinde ele alınmaktadır. Turnalar, sevgide bağlılık, dostlukta sebat ve sadakat manasında tarif edebileceğimiz vefanın en güzel örneklerini teşkil ederler.”³⁸ *Begzâd ile Ebû*

³⁸ Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatı Araştırmaları -1*, Akçağ Yay., Ankara 1997, s. 63-75

Seyf Hikâyesi'nde de bu duyguları sembolleştirmek için kullanılmıştır. Şekâyî, gurbete çıkıp yolda ilerken gökyüzünde birkaç turna görür ve ayrılığın taze acısı ile şiir söyleyerek turnalara seslenir. Onlara Nişabur şehrine, Selvi Hân'ın yanına gitmelerini söyler. Hasretini ve aşkını anlatır. Bunun üzerine turnalar Nişabur şehrine doğru kanat çırpıp Selvi Hân'a doğru uçar. Selvi Hân göğe bakıp turnaları görünce Şekâyî'yi anar.

İsteğini Şiir ile İfade Etme Motifi

Klasik hikâyelerin genel özelliği olarak anlatım ve tasvir yani olayı anlatan kısımlar mensur, duygu ve heyecanı anlatan kısımlar manzum bir şekilde ifade edilir. *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi*'nde bu şekil özelliğinin aynen tezahür ettiğini görmekteyiz. Kahramanlar isteklerini de şiir şeklinde ifade ederler. Şekâyî ve Selvi Hân karşılıklı şiir söyleyerek hislerini anlatırlar. Şekâyî, Şah Behvâc ve Nişabur Şahı'na derdini, dileğini ve hislerini şiir şeklinde arzu hâller ile söyler. Hikâyede şiir önemli bir yere sahiptir. Çünkü anlatıcı bu kısımlarda ustalığını göstermek ister.

İmtihan/ Aşığın Sınanması Motifi

Aşk konulu hikâyelerde âşıklar her zaman aşklarıyla sınanırlar. Bizim hikâyemizde Şekâyî ve Selvi Hân da birçok sınavdan geçer. Fakat tüm bunları aşarak mutlu sona ulaşırlar. Şah Behvâc ve Nişabur Şahı, Şekâyî'ye yardım etmek için her seferinde aşkının büyüklüğünü ve gerçekliğini *“Ey oğlan sevdâ bu kadar müşkil midür vaşf eyle göreyim.”* *“Kız ile oğlan lağırdı itsünler bakalım. Muhabbet oldığını görelim.”* gibi ibareler kullanarak kanıtlamasını isterler. Selvi Hân ise Şekâyî'nin ölüm haberi ile imtihan edilir.

Düğün/ Evlilik Motifi

Evlilik/düğün motifi, mutlu son ile biten her hikâyede olan ortak bir motiftir. Şekâyî ve Selvi Hân birbirine kavuşmak için çeşitli maceralar yaşar ve zorlu yollardan geçerler. Hikâyenin sonunda Nişabur Şahı, Şekâyî'nin yardım isteğini kabul ederek Selvi Hân'ın başkası ile evlenmesine engel olur. Divan kurup meclisi

toplar. Tarafları dinleyip adil bir şekilde karar verir. Âşıklar, Şah'ın yardımıyla vuslata ererler. Nişabur Şahı, düğünlerini kurup onları evlendirir.

1.6. Hikâyede Dil, İmlâ ve Üslûp Özellikleri

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi'nin en belirgin özelliklerinden biri diğer klasik hikâyelerde olduğu gibi yazarın yaşadığı dönemdeki halkın konuştuğu dile yakın, açık, sade, samimi ve anlaşılır bir dil ve üslûp kullanmasıdır. Metnin giriş ve son kısımları ile manzum ve mensur kısımları arasında dil bakımından farklılık görülmemektedir. “*Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesidür*” şeklinde kırmızı paranteze alınmış bir başlıktan sonra “*Zamân-ı evvelde Nişâbûr şehrinde iki kimse var idi.*” cümlesi ile başlanır. Hikâyede ayrı başlık altında bir bölüm bulunmamaktadır. Metin tek parça ve akıcı bir şekilde devam etmektedir. Hikâyede mensur kısımlar daha sade ve sanatsız yazılırken manzum kısımlar daha betimleyici ve sanatlı bir dil ile yazılmıştır.

Hikâyenin ne zaman yazıldığı bilinmemekle beraber Eski Anadolu Türkçesi'ne ait dil özelliklerine ve kelime yapılarına sahip olduğu gözlemlenmektedir. Eklerde yuvarlaklaşma söz konusudur ve yer arkaik Türkçe unsurlara rastlanır.

Bu bölümde metinde tespit ettiğimiz başlıca dil ve imla hususiyetleri değerlendirilmiştir. Hikâyenin dil ve üslubunu daha iyi anlamak amacı ile deyimler ve atasözleri sözlüğü eklenmiştir.

1.6.1. Dil ve İmla Hususiyetleri

1. Metinde imlada tutarsızlıklar görülmektedir. Aynı kelimelerin farklı yazılış şekilleri bulunmaktadır. Örneğin; “*Begzâd*” kelimesi hem ze (ز) hem de zel(ز) ile yazılmıştır. “*Ebû*” kelimesi “eb” şeklinde de yazılmıştır. Bu ikili kullanımlar hikâyenin genelinde de devam etmektedir. Biz standart oluşması amacıyla sözlükte yazan doğru şekillerini esas alarak metni oluşturmayı uygun gördük.

2. Kelime başında “d>t” değişimi görülmektedir.

toğuz (3a/5), tūran (8a/2), tūr (9b/8)

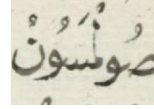
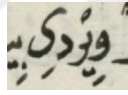
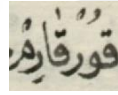
3. Eklerde ve kelimelerde belirgin bir yuvarlaklaşma söz konusudur.

Kendü, altun, berü, bellü, görelüm, belürsüz, gelsün, adlu, karşı, geledüm, vb.

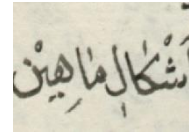
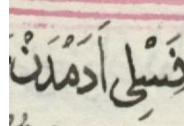
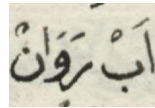
4. Yazar, metinde günümüz Türkçesinde “-Ip, -Up” şekilleriyle kullanılan zarf-fiil ekinin sadece yuvarlak ünlülü ve b harfî ile yazılan şeklini kullanmıştır: -ub, -üb. Bunlar tespit edilmiş ve “-Ip, -Up” şekli kullanılmıştır.

Esüp, yazup, okuyup, başup, varup, çağırdup, düşüp, idüp, söyleyüp, vb.

5. Metinde çok sık görülen bir imla hususiyeti olarak kelimelerin yazımında ünlü harf için hem harf hem de hareke kullanılmıştır.

6. Yazar, Arapça ve Farsça tamlamalarda izafet kesresini bazen belirtmiş bazen de belirtmemiştir. Belirttiği kelimelerde izafet kesresi olarak bazen ye (ی) bazen de esre (ِ) kullanmıştır.

7. Metinde Arapça ve farsça bir çok tamlama bulunmaktadır. Kelimelere gelen Farsça ekler tarafımızca “-“ işareti ile ayrılmıştır. Burada İsmail Ünver’in tespit ettiği esaslara uymaya çalışılmıştır.³⁹

Āhīr-kār (72b/1), hem-rāh (4b/1), bī-çāre (76b/8)

³⁹ İsmail Ünver, *Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler*, Türkoloji Dergisi, C. XI, s. 1
Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1993, 51-89

8. Metinde Arapça ve Farsça kelimeler (ث , ح , خ , ذ , ص , ض , ق) gibi harflere dikkat edilmeden Türkçe telaffuzuna göre yanlış yazılmıştır. Bunlardan tespit edilenleri düzeltilerek dipnotlarla belirtilmiştir.

ta' bir: mtn. تابر

havuz: mtn. حوط

9. Kelimelerin birkaçı yarım bırakılarak eklerle tamamlanmamıştır. Bunlardan anlam bozukluğuna neden olanlar transkribe edilirken köşeli parantez ile tamamlanarak verilmiştir.

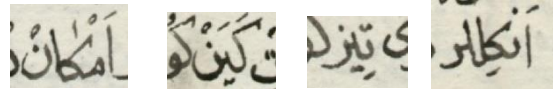
Göre[lim] (4b/9), zindân[dan] (68b/3), Şekâ[yî]niñ (70a/5)

10. Metin transkribe edilirken büyük, küçük harf kullanımına dikkat edilmiştir. Mensur kısımlarda noktalama işaretleri uygulanmış, manzum kısımlarda uygulanmamıştır.

11. Metinde kullanılan “-dikde, -dıkda” eki günümüz Türkçesinde kullanılan “-IncA, -UncA” zarf-fiil ekinin yerine kullanılmıştır.

Söyledikde (18a/2), virdikde (24b/6), itdikde (62b/9) vardıkda (67b/7)

12. Metinde “e” ve “i” harfleri birbiri yerine kullanılmıştır. Kelimelerde bu duruma çok sık rastlandığı için dipnotlarda belirtmeyip burada örnek vermek tercih edilmiştir.

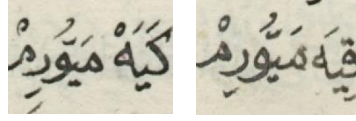
Tîz (61a/9), emkân (41a/6), geyen (19a/3), engil(54b/8), âhiste(5a/8), vb.

13. Yazar “ç” (چ) harfini bir kaç kelime dışında hiç kullanmamış yerine “c” (ج) harfini kullanmıştır. Metin transkribe edilirken tarafımızca günümüz Türkçesine göre düzeltilmiş ve bu şekilde yazılmıştır.

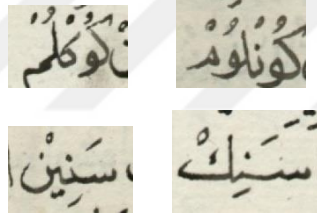
14. Metinde yönelme hâl eki olan “-a, -e” eklerini metinde “-ğa -ge” şeklindedir.

Oğumağa (6b/8), ağlamağa (12a/1)

15. Metinde olumsuzluk ekinin yalnızca “-ma, -me” şekli kullanılmış ve günümüz Türkçesinde var olan “-mı, -mi, -mu, -mü” biçimlerine rastlanmamıştır. Bu ifadeler transkribe edilirken düzeltilerek imlaya uygun biçimde yazılmıştır.

16. Metinde “nazal n” (ñ) kullanımında tutarsızlık bulunmaktadır. “Gönül” kelimesi hem ñ ile hem normal n ile yazılmıştır. Aynı şekilde “senin” kelimesi hem ñ ile hem normal n ile yazılmıştır.

17. Metinde bazı kelimelerde “b” (ب) ve “p” (پ) harfleri yanlış imla olarak birbirini yerine kullanılmıştır.

Heb (12b/6), mektub(61a/2), mihrüpān(9b/5), bunar(49b/4), pūs (37b/7)vb.

18. Metinde halk arasındaki tabir ve ifadeler, argo ve konuşma dilindeki söylemler mevcuttur. Bu nedenle de imla hataları göze çarpmaktadır.

Ḳibriḳ, misüllü, bellüsiz, yarındası gün, gerçeklendi, aḳınur, uğru, pūnhān, vb.

19. Bazı kelimelerde şimdiki zamanın “-eyor” ve “-ayor” biçimleri kullanılmıştır. Bunlar transkripsiyonda imlaya uygun şekilde çevrilmiştir. Geleyor(7b/2), oturayor (11b/7)

20. Metinde harekelerin çok fazla ve gereksiz yere kullanılması okuma hatasına yol açabilmektedir. Bununla beraber metnin orijinaline mümkün olduğunca dokunulmamaya çalışılmıştır.

1.6.2. Atasözleri

“Deyimler ve atasözleri, bir toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, gelenek, görenek ve inançlarını, kısacası maddî-manevî kültürünü yansıtan sözlerdir.”⁴⁰ *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi*’nde çok sayıda deyim, atasözü ve kalıp sözler kullanılmaktadır. Böylece anlatımda etkili ve akıcı bir dil yakalanmaktadır.

Metinde kullanılan atasözlerinden tespit edilenler özgün hâliyle aşağıda listelenip varak ve satır numaraları ile verilmiştir:

Bugün bana yarın sizedür (16a/4)

Kimse bilmez kimselerin sırrını / Ateş elbet düşse yakar yerini (30b/9)

Varup gayrılarının öğüdün tutma (31a/9)

Ġonca olmayınca bülbül zâr itmez / Daldan dala pençesini ħâr itmez / ‘Aşķa düşen nāmūs çekmez ‘âr itmez (32a/8-9)

Bir kimse de qalmaz kimsenin āhı (33b/1)

Çıķarsun qarayı giysün alları (62a/3)

ŦoĖrı temel tutan binâ yıkılmaz / Qapusı oñmasa kervân diķilmez / Ednâların kuşûruna bakılmaz (71a/8-9; 71b/1)

ŦoĖrı sözden ziyân olmaz (73a/4)

Mehânet kılcıncı ‘arşâ aşılmaz / Merde mürüvvet disem başılmaz / Ġanî zü’l-celâlden ümmîd kesilmez (33b/3-4-5)

⁴⁰ Doğan Aksan, *Türkçe’nin Gücü*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1990, s.83.

1.6.3. Deyimler

Metinden geçen bazı deyimler bu bölümde verilmiştir. Bu sayede yazarın dil ve üslubu, yaşanan dönemin kültür özellikler hakkında fikir edinmemiz amaçlanmaktadır. Metinde kullanılan deyimlerden tespit edilenler alfabetik sıraya göre aşağıda listelenip varak ve satır numaraları ile verilmiştir:

-A-

āh al- (71a/5)

‘ahdi bütün ol- (9a/4)

‘ahd eyle- (65a/7)

ahfā otur- (13a/7)

‘aqlı şaşır- (30b/3)

al kıızıl kanlar dök- (15b/3)

‘aşka düş- (15b/2)

‘aşka şal- (25b/1; 57a/8)

‘aşk odında piş- (34a/9)

ātaşa yan- (26a/1; 44a/8)

āteş āteş ur- (32b/3)

(bir yere) āteş düş- (28b/3)

āteşi cān evine koy- (18b/8)

āteşi kisvet (olarak) gey- (19a/3)

āteşler dök- (21a/2)

āteşlere dağlat- (5b/9)

āteşlere dağlan- (16a/6; 54b/3)

atıp tut- (55a/5)

ayağda kal- (45b/4)

-B-

bağ bitirüp gülin dir- (29b/7)

baş bağla- (56a/5)

başa çık- (44a/7)

baş eg- (8a/1)

baş göster- (15a/1)

baş vir- (7b/3)

bağrını ez- (41b/3)

bağrın taşla dön- (45b/6)

beterlerden beter ol- (41a/7)

bir gönüle bağlan- (16a/9)

boylan- (26b/7)

boyun uzat- (16a/8)

boyun vir- (8a/1)

-C-

canāna kurbān ol- (74b/9)

cāna düş- (66a/9)

cān başına şıçra- (66a/6)

cāndan geç- (70a/7)

cān evine âteşler dök- (26a/4)

cānından uşan- (52a/3)

cāna kıy- (55b/9)

cān koy- (21b/8)

cān telâşı (28a/8)

cān vir- (74b/8)

cevheriñ taşla çal- (44a/6)

-Ç-

cefā çek- (57b/5)

çok gör- (38b/1; 38b/5; 38b/9; 39a/4)

-D-

dāda düşür- (5b/8)

dert derdün üstüne mihmān ol- (32a/5)

derde düş- (10b/8; 34a/5)

derde uğra- (4a/6)

derde yet- (31b/2)

derdi derde üleştir- (34b/7)

derd-i ğamlar şal- (21a/7)

dermān iriş- (63b/5)

dert çek- (66a/4)

dertler katlan- (15a/9)

deryālara şal- (73b/5)

dīdeleri kan yaş ile tōldır- (12b/8)

dilleri yak- (9a/9)

dil tūtma- (37b/9)

dil vir- (46b/4)

düş kır- (40a/1)

-E-

egri söyle- (7b/6)

elem kâtibleri (22b/9)

elde yok (23a/9; 44a/2)

eline ayağına düş- (36a/9)

eline şun- (52b/2)

eli varma- (55b/9)

eline yetiş- (61b/4)

el uzat- (38b/3)

emek çek- (12a/8)

-F-

fiğān git- (23a/2)

firākın taşından tat- (18b/9)

fırkāt kūsını çal- (31b/8; 39b/3)

fikir deryāsına düş- (49b/9)

fikre tal- (40a/6)

-G-

ğāfil tut- (18b/3)

ğafletden bî-dār ol- (8b/8)

ğafletden uyan- (55a/2)

ğā'ib ol- (3a/1)

ğam baħrına düş- (39b/5)

ğam dānesin dök- (43b/8)

ğam perdesi çek- (74b/2)

ğam ye- (23b/4)

ğarīb düş- (45a/5)

ğonca güli şolma- (16a/1)

göñül düşür- (6a/3)

göñül vir- (64b/1)

gözden kan dök- (33a/2)

göz gezdir- (10a/9)

gözi yaşla dol- (30a/3)

göziñi yum- (67b/3)

gözlerine uyku girme- (16b/1)

gözlerinden çok yaş ile kan git- (22b/3)

güller dir- (38b/3)

gül yüzleri şol- (42b/4)

günden güne (20a/1)

-H-

haber şal- (7b/8)

hak virme- (41a/5)

halka bildir- (12b/7; 35b/7)

hasret harfi çek- (31b/9)

hasret koy- (39a/3; 42b/9)

hâtırını kırama- (27b/3)

hâtırın sor- (39b/2)

hebāye şarf ol- (34b/3)

hicāb perdesin yırt- (3b/4)

hocaya git- (23b/6)

hocaya vir- (3a/7; 6a/6; 24b/6)

huzûrına var- (52b/1; 55a/8)

-İ-

iflâh olma- (37a/5)

ikrârına bağlan- (6a/2; 65a/8)

ikrârına merd ol- (9a/4)

ikrâr vir- (10b/3; 12a/6)

iltifât itme- (2a/2)

ismi dilde ol- (54a/5)

-K-

kaddi bükül- (32a/2)

kadem baş- (3a/6; 66b/3; 68a/8)

kâmetleri dâl it- (26b/2; 34b/5)

kara bağla- (35b/4; 54b/3)

karalar giy- (43b/3)

ciger kebâb eyle/it- (21a/4; 56a/2)

ķeskin tĩĝa baĝır al- (30a/7)

ķılı ur- (74a/1)

ķolı baĝlu kul ol- (14b/7)

ķul ol- (42a/9; 44b/8)

kũl it-/ol- (45/5; 60b/5)

-L-

laf sũz ol- (13b/2)

laķırdı it- (72b/5)

lāl it- (27a/4)

-M-

Mecnũn it-(10b/6)

mefhũmı ma' lũm ol- (69a/3)

miķnet ek- (44a/4)

murād al- (50b/2)

murādıña yetũr- (49a/3; 51b/5; 75a/7)

mũhlet al- (27b/8)

-N-

nāre dũş- (33/9; 34a/8)

nişān git- (23a/6)

nişān yazıl- (29a/4)

-Ö-

ũlũp ķurtıl- (37b/1)

-P-

perdeler ķur- (72b/4)

poşt ser- (74b/3)

puş tütma- (52a/4)

-R-

rāhında cān vir- (25b/3; 46b/2)

raḡam döküp hisāb eyle- (56a/3)

revān ol- (7a/8; 37b/7; 40b/1; 41b/7; 43a/3; 44b/8; 50b/9; 52a/7; 58b/8)

-S-

sere ḡudret yazısı yazıl- (12b/5)

serde ‘aḡlı ḡalma- (29a/1)

sersem gibi ḡal- (3b/4)

sinesin biñ yerden del- (29a/9)

söz defterin dür- (74b/7)

söz düş- (72b/1)

sözi kesil- (64a/7)

sözlerinden alın- (22b/4)

-T-

tāb u tüvām kesil- (47a/3; 64a/3)

tāze cān iriş- (64a/4)

tāze iken şol- (29b/8)

taş gel- (60a/5)

teli bozıḡ öt- (52a/5)

tiliñden sāye düş- (42a/2)

-U-

‘ummāna şal- (40a/7)

-Y-

yanıp kül ol- (13b/9)

yāre bağlan- (15b/8)

yaşdığım taş, döşegim diken ol- (37a/4)

yimegi kırtar- (16b/2)

yolu düş- (33b/7)

yürece derd ol- (9a/3)

yüzin çevir- (20b/9)

yüzini secdeye ur- (60a/6)

yüzine perde ol- (9a/5)

yüzler sür- (25b/5)

yüz şularını yirlere dök- (37a/6)

yüzü tutma- (55b/3)

yüz ur- (25b/9)

yüzü üzre şefâ gel- (11b/8)

yoğrıl- (26b/1; 26b/3)

yolına fedâ ol- (13a/4)

yoluna ‘aqlını vir- (22b/6)

yolı uğra- (51a/6)

-Z-

zālîme uğra- (42b/8)

züliflerini yol- (40b/3)

2.7. Hikâyede Yer Alan Tasvir ve Benzetmeler

“Sözlükte “bir şeyi bir yana doğru eğmek, o şeye yönelmek, bir şeyi kesmek” anlamlarındaki savr kökünden türeyen tasvîr “bir şeye biçim vermek, resmini yapmak, bir şeyi ince ayrıntılarıyla anlatmak” demektir. Terim olarak tasvir “roman,

hikâye ve diğer edebî türlerde olayların geçtiği yerleri, kişileri ve eşyayı öteki nesnelerden ayırıp bütün özellikleriyle ifade etme diye açıklanabilir.”⁴¹

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi’nde tasvirlerin birçoğu manzum kısımlarda yapılmıştır. Anlatıcı, duygu, düşünce ve heyecanı daha iyi anlatmak için tasvir, benzetme ve söz sanatlarına ihtiyaç duymaktadır. Bununla beraber olay akışı içerisinde gelişen hadiseleri izah maksadıyla tasvir ve benzetmeler de yapılmaktadır.

Belli bir kültürel çevrede yetişen müellif, hikâyesinde yaşadığı kültürel çevrenin değerlerine uygun ögeler barındırmaktadır. Bu ögeler dil ve üslupta da kendini göstermektedir. Kullanılan kelimeler, tasvirler, yapılan benzetmeler bu temeller ile şekillenmektedir. Müellif, sadece insanların dış görünüşünü değil, iç dünyasını, tutum ve davranışlarını, hislerini de tasvir etmektedir. Nitekim sadece nesnel varlıkları değil, bu varlıkların canlılar üzerindeki etkisini de betimlemektedir.

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi’nde kahramanlar başta aşk olmak üzere sevinç, üzüntü, heyecan, inanç, hayal gibi soyut kavramları dış dünyadan somut örnekler vererek anlatmaktadır. Selvi Hân ve Şekâyî’nin aşklarını ve bu uğurda çektikleri zorlukları anlatırken kullandığı tasvir ve benzetmeler dikkat çekmektedir. Örneğin; hikâyede Nişabur Şahı ve Şah Behvâc, Şekâyî’den birçok kere sevdasını vâsf eylemesini isterler.

“Böyle deyince Nişâbûr şehri pâdişâhı eyitdi “Ey oğlan sevdâ bu kadar müşkil midür vaşf eyle göreyim.” didi.” (26a)

Olayların ve hislerin anlatımında kullanılan tasvir ve benzetmeler oldukça önemlidir. Hikâyede kimi yerlerde benzetme yapılırken: “gibi, kadar, benzer, menend, -veş, sanki vb.” edatlar kullanılmıştır.

*Bahtım **gibi** neden gözlerin kara / Sevdâ müşkil hâldür bulunmaz çâre / Bu Gönüldür bir kez bağlandı yâre / Haşre dek ikrârın güzdür bülbül (15b)*

*Selvi Hân böyle söyleyüp sersem **gibi** havuzın başına yürüdi. (19a)*

*Şekâyî hâşılı yokdur kolayı / Bir yire cem‘ olmuş derdin alayı / Yüce dağlar **gibi** renc-i belâyı / Getürür üstine hâl ider sevdâ (27a)*

⁴¹ Hüseyin Elmalı, *Tasvir*, İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 40, s. 135-136

*Açılmış mı bağçesinin gülleri / Tomırcıktan direr mi ola elleri / ‘Andelîb-veş
yağar şîrîn dilleri / Zî-kıymetdür güher-gānîñ istemiş (9a)*

*Açılsun bu gonca ey Selvi Hânım / Zîñ olsun bâğ-ı gül-i handânım / Kesilmiş
iken tâb-ı tuvânım / Şanki cisme bir tâze cân irişdi (64a)*

*Kâmet-i şimşâdîñ geldi selâmı / Dilden zuhûr itmiş tuhfe kelâmı / Bulunmaz
menendi gezsem ‘âlemi / Ol bî-bedel mihribânım istemiş (9b)*

Şekâyî aşkı şu şekilde tasvir etmektedir:

*“Bilmeyen zan ider bu bir bal şeker / Bilmez cân evine âteşler döker /
İnceden ince haddeden çeker / Mihnet fûçasından kâl ider sevdâ”(26b)*

*“Başıma gelmişdür bir bir söyleyim / Bilen bilür başka hâl ider sevdâ /
Yoğrılmış binâ ’sı yüz biñ derdile / Nice kâmetleri dâl ider sevdâ” (26a)*

Hikâyede az veya çok şahıs, mekân, hayvan, doğa, meclis tasvirleri bulunmaktadır. Tüm bunlar metne hareket ve renk katmaktadır.

*“Gökyüzinden uçup gelen turnalar / Virin şu dostımdan bir haber bana / Gül
yüzine meftûn oldum evveli / Bülbül gibi mihmân olmuş zâr bana “ (43b)*

*“Ol dañi maħalline varup iki taraf oldılar. Âdemler düşüp Nişâbûr divânına
gelüp murâfa’a oldılar. Âñir-kâr söz kıza düşüp kız kimi taleb eyler ise ana
virecekler. Gerek bir tarafda ve gerek diger tarafda divân şâhda perdeler kurulup Şâh
eyitdi.” (72a)*

Müellif (anlatıcı), hikâyede ustalığını göstermek için söz sanatlarına, tasvir ve betimlemelere özen göstermektedir. Metin içerisinde bunun örneklerine sıklıkla rastlanmaktadır. Böylece metin daha belirgin ve canlı hâle gelmektedir.

1.8. Hikâyedeki Nazım Şekilleri:

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi manzum-mensur karışık şekilde yazılmıştır. Mensur kısımlar asıl olayın anlatıldığı bölümler, manzum kısımlar ise duygu ve heyecanı anlatan kısımlardır. Metin içerisinde geçen şiirler müellif tarafından yazılmış, muhtemelen halk arasında anlatılan hikâyelerden derlenmiştir. Yine şiirler

yazma eserin orijinalinde “beyit” başlığı/adı ile verilmiş ve beyit biçiminde ikişerli şekilde yazılmıştır. Fakat şiirlerin kafiye şeması incelendiğinde nazım biriminin dörtlük olduğu anlaşılır. Biz de transkribe ederken dörtlük şeklinde yazmayı uygun gördük. Nazım şekilleri ise birer halk edebiyatı ürünü olan koşma ve semai olarak karşımıza çıkar.

Kafiye şeması genel olarak: “baba, ccca, ddda.....” şeklindedir.

Metin belirli bir redif ve kafiye düzenine sahiptir. Metinde yarım, tam, zengin, tunç ve cinaslı kafiye örneklerine rastlanmaktadır. Kafiye çeşitlerine örnek olarak şu dörtlükleri verebiliriz:

“Açılmış mı bağçesinin gülleri

Tomırcıktan direr mi ola elleri

“-leri” redif, “-l” yarım kafiyedir.

‘Andelîb-veş yaçar şîrîn dilleri

Zî-kıymetdür güher-gânîñ istemiş” (9b)

“Âteş-i hicrâne düşüp yananlar

Dökmez mi çeşminden yaş ile kıanlar

“-lar” redif, “-an” tam kafiyedir.

Şıdık ile tâlib-i ‘aşık olanlar

Derûnında nâr-ı sūzân gezdirir” (46)

“Gonca olmayınca bülbül zâr itmez

Daldan dala pençesini hâr itmez

“-itmez” redif, “-âr” tunç kafiyedir.

‘Aşka düşen nāmūs çekmez ‘âr itmez

Coşar yürek kaynar dolar ağlarım” (32b)

Şiirlerin geneli beş dörtlükten oluşur. Dört, dokuz ve on dörtlükten oluşan şiirler de mevcuttur. Bazı şiirlerde bir veya iki mısra eksiktir. Bunlar metinde dip notlar ile belirtilmiştir. Kırk sekiz şiirden iki tanesi sekizli hece ölçüsü ve “semai” nazım şekliyle kalan şiirler ise on birli hece ölçüsü ile “koşma” nazım şekli ile yazılmıştır. Metinde 2 semai 46 koşma olmak üzere toplam 48 şiir mevcuttur.

Şiirlerin tablosu şu şekildedir:

Sıra No	Varak Numarası	Dörtlük Sayısı	Nazım Birimi	Hece Ölçüsü	Nazım Biçimi
1	3b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
2	5a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
3	7b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
4	8b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
5	10a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
6	12a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
7	13b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
8	15a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
9	16b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
10	18a	5	dörtlük	8'li hece ölçüsü	Semai
11	19b	5	dörtlük	8'li hece ölçüsü	Semai
12	21a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
13	22a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
14	25a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
15	26a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
16	28a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
17	29a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
18	30b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
19	31b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
20	32b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
21	34a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
22	35a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
23	36b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
24	38a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
25	39a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
26	40b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
27	42a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
28	43a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
29	44b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma

30	46a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
31	47b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
32	49b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
33	51a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
34	52b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
35	54a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
36	55b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
37	57a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
38	59a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
39	60a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
40	61b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
41	63a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
42	64b	4	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
43	66a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
44	68a	4	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
45	69a	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
46	70b	5	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
47	73a	10	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma
48	76a	9	dörtlük	11'li hece ölçüsü	Koşma

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

2.1. Nüsha Tavsifi⁴²

İncelenen eserin bilinen tek nüshası NECTY 01181 numaralı İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde “*Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi*” adıyla kayıtlıdır.

Cilt: Sırtı kahverengi meşin, kapaklar vişneçürüğü renkli kâğıt ile kaplıdır.

Kâğıt: Aharlıdır.

Filigran: Suyolu filigranlıdır.

Mühür: Eserin muhtelif yapraklarında kütüphane mührü vardır.

Yazı: Harekeli nesihdir.

Satır Sayısı: Her sayfada 9 satır bulunmaktadır. Ancak giriş kısmının 1b varağında 7 satır; son kısmının 75b varağında 5 satır bulunmaktadır.

Yazarı: Hüdâyî'dir.

Müstensih ve istinsah tarihi: Belli değildir.

Varak: 77 yapaktır.

Yüz elli dört sayfadan oluşan eser yüz elliinci sayfada bitmektedir. 151-154 sayfaları arasında ek bir şiir bulunmaktadır. Bu şiirde şair (Hüdâyî) hem kendisine dua isteğinde bulunmuş hem de edebiyatta aşk hikâyeleri ile bilinen âşıkların adlarına yer vermiştir. Yazma eserde yer yer nemden ve güveden dolayı tahrifatlar olmuş olmakla birlikte eser okunaklıdır.

Hikâyede yazar yedi kelimeyi yazarken kırmızı mürekkep kullanmıştır. Bunlar: hikâyenin ilk kelimesi olan *zaman*, hikâyenin ana karakterleri olan *Begzâd*,

⁴² Bu bilgilerin aktarılmasında eserin kütüphane katalog bilgilerinden faydalanılmıştır.

Ebu Seyf, Şekâyî, Selvi Hân, ve başlık şeklinde yazılan Beyt ve İsm-i Begzâd'ın kızı'dır.

Baş:

[1b] Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesidür

“**Zamân-ı** evvelde Nişâbûr şehrinde iki kimse var ⁽²⁾ idi. Birine **Begzâd** ve birine **Ebû Seyf** dirlerdi.⁽³⁾ Begzâd zengin ve Ebû Seyf fakîr idi. Bunların ⁽⁴⁾ evlâdları olmayup şon kemâle gelmişler idi.⁽⁵⁾ Evlâd için bunlar âh u enîn ile geçmekte idi.⁽⁶⁾ Bir gün Ebû Seyf, Begzâd'ın odasına varup ⁽⁷⁾ bir köşeye çıkup oturdu. Begzâd kendü ^[2a] ve emşâli mâlîdârlarıyla ülfet ve âşinâlıklar çok ⁽²⁾ eyleyüp Ebû Seyf'e hiçbir iltifât itmedi.”

Son:

“⁽⁵⁾ Bunları oțuran meclis birbir dînleyüp ⁽⁶⁾ “Bunları birbirinden ayırmak mümkün degildir. Eyüsi ⁽⁷⁾ birbirlerine virüp murâdlarına yitürelüm.”⁽⁸⁾ deyüp Nişâbûr Şâhı bunlar için ⁽⁹⁾ düğün yapıdurup birbirlerine evlendirüp ^[75b] muradlarına nâ'îl eyledi. Mevlâ-yı müte'âl hazretleri ⁽²⁾ cümle dînleyenleri murâdına kavışdıra âmîn.⁽³⁾ Okuyanı yazanı rahmetinle ⁽⁴⁾ yarlıgâ gel yâ Gani. ⁽⁵⁾ Temmet.”

2.2. Metnin Hazırlanışında İzlenilen Yol

1. Metinde imla birliği bulunmamaktadır. Bu sebeple birlik sağlanması için metin tespiti klasik imlaya göre yapılmıştır.
2. Metne yapılan eklemeler ve düzeltmeler [] işareti ile gösterilmiştir. Anlaşılamayan yerler (?) soru işareti ile belirtilmiştir.
3. Farsça eklerin arasına “-” işareti konulmuştur.
4. Metinde yer alan imlası yanlış kelimeler, transkripsiyonlu metinde düzeltilip yanlış yazımlar dipnotlarda gösterilmiştir.
5. Metinde yazar aynı kelimeyi bazen nazal n (ñ) ile bazen de normal n ile yazmıştır. Bunlardan tespit edilenler düzeltilmiştir.

6. “İy-ey” gibi yazımında ikilik görülen bazı kelimeler metinde harekelendiği şekilleriyle yazılmıştır. Ancak anlam bozukluğuna sebebiyet verenler düzeltilmiştir.
7. Metnin anlaşılmasını kolaylaştırması açısından metinde büyük, küçük harf kullanımına dikkat edilmiş ve noktalama işaretlerinden yararlanılmıştır. Yan yana gelen özel isimleri ayırt etmede virgül(,) diyaloglarda ise tırnak işareti(“...”) kullanılmıştır. Ayrıca gerektiği yerlerde soru işareti (?), nokta (.) ve iki nokta (:) işaretleri kullanılmıştır.
8. Metindeki yer alan şiirlerin dörtlüklerinde eksik olan mısralar “.....” ile gösterilerek dipnotlarda belirtilmiştir.
9. Metinde vezne uymayan mısralar dipnotlarda gösterilmiştir.
10. Metinde zarf-fiil ekinin “-İb, -Ub” şekli “-İp, -Up” şeklinde düzeltilmiştir.
11. Metinde Arapça ve Farsça tamlamalarda izafet kesresi bazen belirtilmiş bazen de belirtilmemiştir. Çeviri yapılırken belirtilmeyen izafet kesreleri gerekli yerlerde yazılmıştır.
12. Müstensih metinde “ç” (چ) harfini bir kaç kelime dışında hiç kullanmamış yerine “c” (ج) harfini tercih etmiştir. Metin transkribe edilirken günümüz Türkçesine göre düzeltilmiştir.
13. Metinde birkaç kelimedede “b” (ب) ve “p” (پ) harfleri birbiri yerine kullanılmıştır. Bunlar günümüz imla kurallarına göre düzeltilmiştir.

2.3. Transkripsiyonlu Metin

[1a]

4672/97

Edebiyât Kütüphanesi

1181

409

Begzād ile Ebū Seyf Hikāyesi

[1b] **Begzād ile Ebū Seyf Hikāyesidür**

Zamān-ı evvelde Nişābūr şehrinde iki kimse var ⁽²⁾ idi. Birine **Begzād** ve birine **Ebū Seyf** dirlendi. ⁽³⁾ Begzād zengin ve Ebū Seyf fakīr idi. Bunların ⁽⁴⁾ evlādları olmayup son kemāle gelmişler idi. ⁽⁵⁾ Evlād için bunlar[ın günleri] āh u enīn ile geçmekte idi. ⁽⁶⁾ Bir gün Ebū Seyf, Begzād'ın odasına varup ⁽⁷⁾ bir köşeye çıkup oturdu. Begzād kendü ^[2a] ve emşālī mālīdārlarıyla ülfet ve āşinālıklar çok ⁽²⁾ eyleyüp Ebū Seyf'e hiçbir iltifāt itmedi. ⁽³⁾ O acilden kalkup melūl ve maḥzūn gitdi. ⁽⁴⁾ Hānesine gelüp bu aḥvālī ḥātūnına ⁽⁵⁾ iẓhār eyledi. Nāgehān ḳapudan bir kimesne ⁽⁶⁾ gelüp selām virüp oturdu. Ebū Seyf'e ⁽⁷⁾ gelüp “Niçün ağlarsın?” deyü su'āl ⁽⁸⁾ eyledi. Ol dervīş “Elbetde bir ḥālīn ⁽⁹⁾ vardır.” deyü diḳḳat eyledi. Ebū Seyf fakīr olup ^[2b] ve evlādı olmadığını ve Begzād'ın kendüne iltifāt ⁽²⁾ itmedigini bütün derdini iẓhār idüp ağladı. ⁽³⁾ Ol zamān dervīş ḳoynundan bir elma çıkarup ⁽⁴⁾ Ebū Seyf'e virdi. “Al bu elmayı yiyüp ḥātūnınlā ⁽⁵⁾ cem' ol. İnşāallāh Mevlā bir oḡlan evlādı ⁽⁶⁾ virür ise ismini **Şekāyī** koy.” diyüp ⁽⁷⁾ hemān kalkup Begzād'ın yanına gitdi ve aña daḥi ⁽⁸⁾ bir elma virüp geregi gibi tenbīh idüp ⁽⁹⁾ “Bir kızın olur ise adını **Selvī Hān** koy.” ^[3a] deyüp ḡā'ib oldı. Bunlar dervīşin tenbīhi ⁽²⁾ üzere ḥareket idüp vaḳt-i sā' at tekmīl ⁽³⁾ olunca Begzād'dan bir kız ve Ebū Seyf'den bir ⁽⁴⁾ oḡlan dünyāya geldi ve isimlerini tenbīhi üzere ⁽⁵⁾ koydılar ve bu çocuklar sekiz toḳuz yaşına ⁽⁶⁾ ḳadem başup Begzād'ın kızını vāfir armaḡān ⁽⁷⁾ ile ḥocaya virüp kız az vaḳitte oḡumaḡı ⁽⁸⁾ tamām eyledi. Yine kız birgün ḥocaya giderken ⁽⁹⁾ yol üsti oḡlana rast gelüp görince ^[3b] kız, oḡlana; oḡlan,

kıza meyl idüp ⁽²⁾ bir ‘aşk inzāl oldu ki vaşf[a] gelmez. Fe-ammā ⁽³⁾ oğlan faķīr evlādı olduğından hicāb ⁽⁴⁾ perdesin yırtamayup sersem gibi ıkaldı. ⁽⁵⁾ Kız ‘aşķını tesķin idemeyüp görelüm ⁽⁶⁾ kız, oğlana işte burada ne söyledi:

Beyt

Oğlan adın nidür kimin oğlusın

İş bu sözden sana işāretim var

Söyle ‘aşķın beni helāk eyledi

[4a] Senden sana ġāyet şikāyetim var

Sere zuhūr itdi nedür bu sevdā

Korkarım çok gider bu müşķil da’vā

Hālimi kimseye idemem ifşā

Şīrīn cāndan bellü ferāgatim var

Țururken ne derde uğradı başım

Aķar gözlerimden kanlu yaşıım

Hāşre dek sögünmez yanar ātaşıım

Ėalbde tağlar gibi harāretim var

[4b] Gel bāri berāber olalım hem-rāh

Bir görelim tesķin olur mı bu āh

Oķuyalım dersi hūb kelāmu’llāh

Dahā sana başķa emānetim var

İsm-i Begzād’ın kıvı⁴³

Derūn-ı deftere kayd it bu sözi

Amān bir kimseye bildirme bizi

Cenābına maḥşūs bu emānetim var⁴⁴

⁴³ Bu mısırada hece eksikliği vardır.

(9) Kız, oğlana böyle deyince göre[lim] oğlan ^[5a] kıza ne söyledi:

Gel sende rahm eyle ‘azîz sultânım
Beni bir belürsiz kâre düşürdin
‘Adalet bu mıdır şâh-ı gülşânım
Şeydâ-yı bülbül gibi zâre düşürdin

‘Akıll irmez benim gibi kem ikbâlîme
Ne sebep düş oldım şu sen zâlîme
Âheste gezerken kendü hâlîme
Bir tütünü çıkmaz nâra düşürdîñ

^[5b] Olsa cihân içre biñ mehpâreler
Ben derdim gerekmez şu mekkâreler
Sen açdîñ sineme hezâran yâreler
Şanma bir derdime çâre düşürdin

Zâra tebdîl oldu bütün hevâsım
Gitmez derûnımdan mâtem-i yâsım
Ber-vech ile mümkün degil hâlâşım
Çıka ğarîb serimden dâde düşürdîñ

Şekâyîyem âteşlere dağlandım
^[6a] Gördim cemâlin kaldım eglendim
Her ne dîrsen ikrârına bağlandım
Câhîl gönlüm sen hünkâra düşürdin

⁴⁴ Bu mısırda hece fazlalığı vardır.

(4) Oğlan böyle deyüp kız ile vâfir hasbiḥāl (5) idüp “Ey oğlan babana söyle beni (6) okudan hocaya seni daḥi virsün (7) berâber bir arada okuyalım.” didi. Oğlan eyitdi ki (8) “Ey kız benim babam pek faḳîrdür. Bir aḳçesi (9) yokdur ki armağân idüp ḥocaña virsün.” [6b] Kız eyitdi “Başımda bir kaç dâne altunım var. (2) Sana gizlü vireyim götür babana vir. Armağân (3) idüp seni hocaya götürsün.” didi. (4) Kız altını virince oğlan götürüp (5) babasına virdi. “Bir kaç altun buldum. (6) Al bunları biraz armağân eyle beni filân (7) hocaya götür.” didi. Oğlan, kız ile (8) her gün bir arada okumağa başladılar. (9) Fe-emmâ kızın bir bağçeleri var idi ve içi [7a] gül gülistân ile dolu idi. Kız atası (2) tarafından izin alup ḥoca arkadaşların bağçeye (3) daḥ vet idecek. Kâmile adlu bağçeciniñ (4) bir kızını var idi. Selvi Ḥân ile gâyet (5) mûnis yâr idi. Ey Kâmile var Şekâyî[ye] söyle (6) “Ḥoca uşâḳlarıyla gelsünler bağçemizde (7) bugün şefâ idelüm.” Kâmile oğlana gitmekde [iken] (8) kız bağçelerine revân olup güllerin arasında (9) gezerken görelim ne söyledi:

[7b] Ötün hey bülbüller goncalar açılısun⁴⁵
Ḥaber şaldım kâr-ı zârım geliyor
Her çiçekler baş virsün saçılısun⁴⁶
Seyr itmege gül' izârım geliyor

Fehm itmesün bizi bunda görenler
Belki egri söyler ḥaber virenler
Ma' iyetinde ḥâzır cümle yârenler⁴⁷
Şâz tahtına ol ḥünkârım gelecek

⁴⁵ Bu mısra da hece fazlalığı vardır.

⁴⁶ Bu mısra da hece eksikliği vardır.

⁴⁷ Bu mısra da hece fazlalığı vardır.

Zeyn olsun çemenler utansın taşlar
[8a] Güller boyun virüp hep egsün başlar
Derûn-ı bağçede tûran ağaçlar
Gölgelenin yâdigârım gelecek

Bugün eyleyelüm zevk-i seyrânı
Yardımcımız olsun Yaradan Ğanî
Dâğ-ı derûnımın aşl-ı Loğmânı
Müjde size şifâ-kârım gelecek

Selvi Hândur ismim yürekde acı
Bilmem nedür işbu terahhûmın ‘ ilâcı
[8b] Gönlimin uğrusu serimiñ tâcı
Şîrîn cân ile berâberim gelecek

(3) Gelelim Kâmile-nâm duğter, oğlana varup (4) kızın selâmın götürüp “Bugün bağçemize (5) gelsünler bir du‘ â idelim.” didikde oğlan (6) daği “*ale'r-ra'si ve'l-ayn* ⁴⁸” deyüp Kâmile’yi (7) girü dönderdi. Görelim oğlan ne söyledi:

Ey gönül bî-dâr ol ğafletden
Bugün seni ol hûbânın istemiş
[9a] Gel yiter fâriğ ol renc-i miñnetden
Cân içinde hûb cânânın istemiş

Gice gündüz yüregime derd olan
‘ Ahdi bütün ikrârına merd olan
Siyâh zülfi mâh yüzine perd’olan
Sünbil saçı perîşânın istemiş

⁴⁸ *ale'r-ra'si ve'l-ayn*: Baş ve göz üstüne

Açılmış mı bağçesinin gülleri
Tomırcıkdan direr mi ola elleri
‘Andelīb-veş yaķar şirīn dilleri
[9b] Zī-kıymetdür güher-gānīñ istemiş

Ḳāmet-i şimşādīñ geldi selāmı
Dilden zuhūr itmiş tuhfe kelāmı
Bulunmaz menendi gezsem ‘ālemi
Ol bī-bedel mihribānım istemiş

.....⁴⁹
Ey Şekāyī var ol dostīñ yanına
Yüz biñ hicāb ile tūr divānına
Şāz tahtında ‘ādil hānīñ istemiş

[10a] Gelelim oĝlan, ḥoca uşāķların cem‘⁽²⁾ idüp kızın ta‘rif⁵⁰ mezkūr bağçeye vardılar. ⁽³⁾ Bağçe derūnında bir ḥavuz⁵¹ var idi döşenmiş. ⁽⁴⁾ Varup üzerine oturdılar. Bir müddet arām ⁽⁵⁾ itdikden soñra ḥoca uşāķları bağçe ⁽⁶⁾ derūnına taĝılup ḥavzın başında yalnız ⁽⁷⁾ Şekāyī kaldı. Görelim ne söyledi:

Göñül ne ḥāl oldu bura geldiñiz
Göz gezdirdim melek-sīmā görünmez
[10b] Gice gündüz ḥayāline bildiğīñ
Vechi kamer қаşı tuĝrā görünmez

⁴⁹ Bu dörtlükte bir mısra eksiktir.

⁵⁰ ta‘rif: mtn. طرفی

⁵¹ ḥavuz: mtn. حوض

Ezel ikrār virdi bilmez mi kendi
Boynumdadır hālā ‘aşkın kemendi
Âhîr sevdâsıyla bu derdimendi
Mecnûn itdi saçı Leylâ görünmez

Îlâhî sen bildin ne ‘alâmetdür
Düşmişem bir derde il selâmetdür
‘Âşk-ı bezâdî bellü bir hayâletdür

[11a] Çok cenk olur lâkin gavgâ görünmez

.....⁵²
Bağce içi ne hoş gül gülistândur
Bilmem nerde kaldı nerde pinhândur
Bu ne sırdur kadd-i tûbâ görünmez

Ey Şekâyî ‘aceb nedür bu hâller
Dosta haber idin ey esen yeller
Şükûfe[ler] solmış melûldür güller
Deli bülbül rûh-ı hem-râh görünmez

(⁹) Ammâ bağçenin içinde bir mahfî yir var idi. [^{11b}] Bunlar için bağçe-vân kıızı Kâmile ile Selvi (²) Hân vâfir ziyâfet idüp ziyâfet kılanda (³) iken bunların geldiklerinden kızların haberleri (⁴) olmayup Selvi Hân anı gördi ki hoca (⁵) uşâkları gelmişler. Bağçe dibine dağılup (⁶) faķat Şekâyî havuz başında yalnız oturu(⁷)yor. Selvi Hân hemân yanına varup (⁸) “Yüzüm üzre şefâ geldin şâhım.” didi. (⁹) Oğlan, kıızı evvelce görmediginden ve şiddet-i [^{12a}] ‘aşkından ağlamağa başladı. Kız koyunundan (²) bir elma çıkarup ağlayan gözi yaşlarını (³) silerken bu beyitleri söyledi:

⁵² Bu dörtlükte bir mısra eksiktir.

Haberdār degilem teşrifâtından
Yazık sana ġarīz şāhım aġlama
Bir ikrār virmişem sana zātından
Dönmem bilür ol ilāhım aġlama

Rāzıyem yolında çekerem emek
Bildigince dönsün ol çarḡ-ı felek
[12b] Bana ġāyet zulmdır seni görmemek
Māh cemāli nazar-gāhım aġlama

Cigerdedür nār-ı ‘aşkın ezāsı
Görmemişdür kolay şanır bağzısı
Yazılmış serime kudret yazısı
Hep bu baht-ı kem siyāhı aġlama

Qorqarım ki sırrım ḡalḡa bildirdin
Dīdelerim kan yaş ile tōldırdın
Aḡır firāḡınla beni öldirdin
[13a] Çıkar āhım tā semāya aġlama

Selvi Hāndır ismim ey gevher-kānım
Gel yiter artırma āh-ı fiġānım
Yolına fedādur [bu] şīrīn cāmım
Bu ḡuşūşda yok ġünāhım aġlama

(6) Böyle diyince oġlan şād olup birbirin (7) ḡātırın alup ahfā oturup aşinālık (8) itmege başladılar. Beri taraftan Selvi Hān’ın (9) gecikdigine ḡilelenüp Kāmile ḡalġup^[13b] bunların yanına geldi. Gördi ikisi ḡalvet (2) yerinde. Sā’irler körüp bir söz olmasun deyü (3) “Ḳalk yemegiñ dadına, tuzına baḡ.” deyü Selvi Hānı (4) Ḳāmile

oradan men^ç ve def^ç idecek oldu. ⁽⁵⁾ Selvi Hân ağzını açmazdan evvel oğlan ⁽⁶⁾
bağalım Kāmīle'ye ne söyledi:

‘Azīz başın için meded Kāmīle
Bu mürüvvet değil dil-dāra degme
Nār-ı hicrānından yandım kül oldum
[14a] Pervāne-veş düşdüm bir nāra degme

İstirāhat itsun ruḥları ālīm
Şafā-yı ḥāṭırla lebleri bā-lebim⁵³
Tiğ-i ğamzesinden yamandır ḥālīm
Sīnem⁵⁴ başı hezār biñ yāre degme

Cemāl-i pākine oldum mübtelā
Emsāli cihānda var ise selā
Bir nefes ayrılık bana bir belā
Oñulmaz ḥaşre dek bu yāre degme

[14b] Bir çetin du^ç ādur cümlesi taqḍīr
Kimse bilmez bu ne renc-i firāḳdur
Müşkildür āteşim hem dād-ı ḥaḳdur
Bırak bu ḥikmet-i esrāra degme

Şeḳāyīdir altun benim pul benim
Her ne olur ise cefāsına yol benim
Kapusında kolu bağılu kul benim
Otursın tahtında ḥünkāra degme

⁵³ Bu mısrada hece fazlalığı vardır.

⁵⁴ Sīne: mtn. سنه

(⁹) Böyle demekde iken hoca uşakları [^{15a}] odadan baş gösterüp gelmekde iken
(²) Selvi Hân hemân kalkup Kâmile ile ziyâfet- (³) hâneye geldiler ise de yire bir döşek
bıra(⁴)ğup oturdu. Bir bülbül gelüp karşı ağaçda (⁵) oturdu ve ötmege başladı. Selvi
Hân (⁶) görelim ne söyledi:

Gelmiş niçün ğarīb [ġarīb] ötersin
Zâhir bu figânlar bizedür bülbül
Derdim az degildür dertler kıatarsın
[15b] Ğam gönül şehrini gözedir bülbül

Benim gibi ‘ aşka her düşen cânlar
Döker m’ola gözden al kızıl kanlar
Yüri senin olsun bunca gülşenler
Benim bir gülüm var tâzedür bülbül

Bahtım gibi neden gözlerin kara
Sevdâ müşkil hâldür bulunmaz çâre
Bu gönüldür bir kez bağlandı yâra
Haşre dek ıkrârın gözedür bülbül

[16a] Kimselerin ğonca güli şolmasun
Dîdeleri kan yaş ile tölmasun
Du‘ â eyle ayrılıklar olmasun
Bugün bana yarın sizedür bülbül

Selvi Hânım yâri ile eğlene
Ğam degildür âteşlere dağlana
Bir gönül ki bir gönüle bağlana
Her emrine boyun uzadur bülbül

(⁹) Kız böyle söyledikde bülbül uçup gitdi. [^{16b}] Firâkından kızın gözlerine uyku girüp uyudu. (²) Kâmile yimegi kırtarup bunları ziyâfetleyüp (³) cümlesi dağılup gitdiler. Hemân Şekâyî (⁴) yalınız havuz⁵⁵ın başında kaldı. Kâmile gezerek (⁵) havuzın başına geldi. Şekâyî, Kâmile’den (⁶) Selvi Hân’ı su’âl eyledi. Kâmile eyitdi (⁷) “Cânı sıkılup uykuda yatur.” didi. Şekâyî (⁸) görelim ne söyledi:

Ey esen yiller lûtf it mihrbânımı
[17a] Başın içün hâb tâzedden uyandır
Şakın çok incitme gevher-kânımı
Yavaşca uykusun gözden uyandır

Sâye serin aķ sînesi açılmış
Çiy degil üstüne gül-âb saçılmış
Kâkülleri bu hâna perde seçilmiş⁵⁶
Degme bir teline uzdan uyandır

Sür evvel yüzine hâk-i pâyini
Soñra seyr it kaşlarının yâyını
[17b] Penbe döşek beyâz cismiñ hâyını
Kalmasun ğafletde tizden uyandır

Ber-vech ile bildirmeden kendine
Yabca doķan aķ gögsinin bendine
Sen vuķûfsın söyleyesin fendine
Kaldır at niķâbı gözden uyandır

⁵⁵ havuz: mtn. حوض

⁵⁶ Bu mısırda hece fazlalığı vardır.

Şekāyīye bugün cihān atı dar
Bu ne ayret bu ne nāmus bu ne ār
ā'ıl olmam yine de ki bir ubār

[18a] Eser ki cemālin tozdan uyandır

(²) Olan bōyle sōyledikde ız yatdığı yerden (³) uyandı. Gōrdi ki kimse
gōrūnmez. Zānn itdi ki (⁴) olan daı getmiř. Fikir idūp bu beyitleri (⁵) ız sōyledi:

Bu aflete ne ok daldın
Ne oldın bāri uyan gōnlūm
Gelenler gitdi sen aldın
Bu firate zıyān gōnlūm

[18b] Hezār biñ aūlar yutdın
Birdenbire tiz unutdın
Niūn yāri āfil tıtdın
Yūzin gōrsem deyen gōnlūm

Dūn andı asret yařını
Gōr minetiñ telāřını
Cūmle aşın ātařını
Cān evine oyan gōnlūm

Firāın asından tıtdın
[19a] Şefāyı ol zamān itdin
Penbe dōřekde mi yatdıñ
Āteři kisvet geyen gōnlūm

Uşlan Selvi Hânım uşlan
Varalım bahrinde yaşlan
Yangın örtün taşlar yaşlan
Olmaz sana ziyân gönlüm

⁽⁸⁾ Selvi Hân böyle söyleyüp sersem gibi havuzın başına yürüdi. Gelüp gördi ki ^[19b] Kâmile ile oğlan havuzın başında oturur. ⁽²⁾ Kız yanlarına varırken oğlan bu beyitleri ⁽³⁾ söyledi:

Hâb-ı nâzdan yeñi kalkmış
Gelür dostum gezerekden
Burcağ burcağ terler dökmüş
Siler çeşmin gelerekden

Gâh bürinür gah kaçar
Kibrigi aq kanlar saçar

[20a] Aq gögsini yile açar
Dügmelerin çözerekden

Her gün cânlar aqınur
Cemâlinden gün şaqqınur
Dört bir etrâfa baqqınur
Ceylân gibi sekerekden

Almış eline gülünü
Bilür güzelliğin yolunu
Kaş altından ben kulumu

[20b] Tanur bağrım ezerekden

Şekāyī bu naşıl cāndur
Cānlar içre hūb cānāndur
İzhār itmez pek ʿ irfāndur
Güler derdüm sezerekden

⁽⁶⁾ Gelelüm Şekāyī böyle söyleyince Selvi ⁽⁷⁾ Hān havuzın başına varup dizi ⁽⁸⁾ üzerine oturdu. Oğlan Kāmīle'den ⁽⁹⁾ hicāb idüp yüzün çevirdi. Kız anın ^[21a] yüz çevirdiğinden gücenüp kılķup ⁽²⁾ karşıasına oturdu. Oğlan anda ⁽³⁾ görelüm kıza ne söyledi:

ʿ Azīz başın içün gül yüzli nigār
İtme zulmi böyle amān bana
Bu misillü cefāyı oldıkça dayar
İtdin bu kez itme her zamān bana

Cān hiç erinir mi hūbın kahrından
Naşīb teklīf ola sitem zehrinden

^[21b] Muḥabbet gösterüp elem baḥrından
Āteşler dökdin tercümān bana⁵⁷

.....⁵⁸

Sīnem kebāb itdin yürek yağındañ
Cefā bağçesinden muḥabbet bağından
Derd [ü] ğamlar şaldın armağān bana

Meftūn olduğımdan kaş-ı bābıñā
Daķılmışdur göñlim zūlf-i rāyına
Bir cānım var koydum hāk-i pāyine
İtme böyle cevri ʿ ādil hān bana

⁵⁷ Bu mısra da hece eksikliği vardır.

⁵⁸ Bu dörtlükte bir mısra eksiktir.

[22a] Şekāyīyem sensin devletlū şāhım
Sen bildin efendüm yokdur günāhım
Korķarım sezer gül yüzli māhım
Gücenür duŗter-i baŗçevān bana

(⁵) Şekāyi böyle söyleyüp Kāmile ‘özür idince (⁶) kız bu ‘özri sevāb bilüp
kalkup (⁷) oŗanın yanına oturdı. Kāmile’ye ol vaķit (⁸) görelim ne söyledi:

Hıfz it esrānımız aman Kāmile
[22b] ‘ Aşķdur bu yollarda nice cān gitdi
Geçiyor günlerim āh [u] zār ile
Gözlerimden çok yaş ile kan gitdi

‘ Ārifdür sözlerimden alına⁵⁹
Kā’il oldum zū’l-celālden gelene
Yek nazar da ‘ aķlım virdim yolına
Hāb ile rāhatım ol zaman gitdi

İder isen dertleri derūnde hezār
Elem kātibleri durmayup yazar
[23a] Muķaddem hūsnine ey dilden nazar
Vücūdım şehrine bir fiŗān gitdi

Cāndan mübtelāyım ‘asā-yı nūne
‘ Asāmdur dönse dīdem pūr-ķūne
Tīŗ-i ģamzesinden dāŗ-ı derūne
Bildirmedim ammā çok nişān gitdi

⁵⁹ Bu mısırda hece eksikliŗi vardır

Selvi eyder irsen murāda⁶⁰

Güzel olur ḥadden ziyāde⁶¹

Sevdāsıyla elde yokdur irāde

[23b] ‘İzzet gitdi şöhet gitdi şān gitdi

(2) Ol zamān Kāmīle eyitdi ki Ḥaḡ te‘āla murādıñızı (3) virsün. Esrārıñızı cānım gibi ḥıfz (4) ederim. “Benden yana ḡam yemen Mevlā güzel (5) yapar.” deyüp ḡalḡup daḡıldılar. Yarındaki (6) gün yine ḡocaya gitdiler. Oḡurken (7) Selvi Ḥān bir tenhā bulup oḡlana (8) söyledi “Ey oḡlan var babana söyle. (9) Allāh’ın emri üzere babamdan beni sana [24a] istesün.” oḡlan söyledi “Ḳız, benim babam (2) fakīrdür senin baban bir zengīndür. Şoñra (3) virmezlerde ḡacīl oluruz.” Ḳız didi ki (4) “Ne ḡadar gizlü altunum var ise hep sana (5) getürüp vireyüm beni babamdan istesün.” (6) oḡlan babasına varup söyledi ki (7) “Ey baba bana Allāh’ın emri üzere Begzād’ın (8) ḡızını al, vir.” didi. Babası eyitdi ki “Ey (9) oḡlum Begzād bir zengīn kimsedür [24b] biz fakīriz. Virmek mümkün degıldür. Bu sevdāyı (2) terk it.” didikde oḡlan diñlemeyüp (3) ḡok ibrām eyledi. Ḥāşıl-ı kelām babası (4) varup Begzād’dan istedi. Virmedi. (5) Virmediginden başḡa ḡok teḡdīr eyledi. (6) Gelüp oḡluna ḡaber virdikde oḡlan (7) yarındaki gün bir ‘arz-ı ḡāl tertīb idüp (8) doḡrı Nişābūr şehriñin ḡuzūrına (9) varup ve ‘arz-ı ḡālī eline virüp ayaḡına [25a] ḡapandı. ‘Arz-ı ḡālde görelim ne söyledi:

Seni deyü geldim koş it el-amān

Maḡşüş efendime ‘arz-ı ḡāldür bu

Lāl iden dilleri bülbul idüp söndür

Sevdāñıñ ātaşı başḡa ḡāldür bu

⁶⁰ Bu mısra da hece eksikliği vardır.

⁶¹ Bu mısra da hece eksikliği vardır.

Evvel Allāh sensin peşt-i penāhım
Begzād'ın kıızıdur hoş nazar-gāhım
Vir benim murādım güzel şāhım
Her bir vaşfı dinmez lā-misāldür bu

[25b] Beni ‘aşka şaldı ol gül-i ra‘ nā
Her bār itmekdeyim āh u vāveylā
Rāhında cān virmek ni‘ met-i uz mā
Eger olmaz ise iḥtimāldür bu

Ḥāk-i pāye yüzler sürmege geldüm
‘Arz ide gelmişem bir derdimendim
Luṭf u himmet buyurup amān efendim
Ben de bilmem naşıl ‘aksi fāldür bu

Şekāyīyem sana yüz urmak ḥaṣā

[26a] Ḥaddim degil ama yandım ātaşa
‘Aşk u sevdā müşkil ise bir başa
Kül ider ḥikmet-i zū’l-celāldür bu

(⁴) Böyle deyince Nişābūr şehri pādişāhı (⁵) eyitdi “Ey oğlan sevdā bu kadar müşkil midür? (⁶) Vaşf eyle göreyim.” didi. Şekāyī görelim (⁷) ne söyledi:

Başıma gelmişdür bir bir söyleyim
Bilen bilür başka ḥāl ider sevdā
[26b] Yoğrılmış binā’sı yüz biñ derdile
Nice kāmetsleri dāl ider sevdā

Bilmeyen yoğrılmış bu bir bal şeker

Bilmez cân evine âteşler döker

İnceden ince haddeden çeker ⁶²

Mihnet fūtasından kâl ider sevdâ

..... ⁶³

Bir der̄in deryâ nice boylana ⁶⁴

Her bir eṭrâfıyla ta‘rif eylene

Dürlü dürlü âl ider sevdâ ⁶⁵

[27a] Eger zuhûr itse öz yanar tüter
Görünmezden gelû dinür mi biter
Bellisizdür nedür beterden beter
Çok bülbül dilleri lâl ider sevdâ

Şekâyî hâşılı yokdur kolayı

Bir yire cem‘ olmuş derdin alayı

Yüce dağlar gibi renc-i belâyı

Getürür üstine hâl ider sevdâ

(⁹) Oğlan böyle söyleyince Nişâbǖr Şâhı [^{27b}] ol zamân Begzâd’ı çağırup
“Allâhın emri (²) üzere kızını oğlana vir.” didi. Begzâd (³) daḥi ḥâtırını kıramayup
virdi ammâ (⁴) meyl itmesün deyü ta‘bır olunmadık külliyyetlü (⁵) zî-kıymet eşyâlar
istedi. Nişâbǖr Şâhı (⁶) oğlana ifâde idüp oğlan daḥi “Hoş (⁷) olur.” deyü mühlet istedi.
Hâşıl bir sene (⁸) kadar mühlet alup oğlan diyâr-ı âḥerle mâl (⁹) tedârîki içün meşgûl
oldı. Andan [^{28a}] soñra Kâmile’ye kızını çağırup vedâ‘ itmekde (²) iken beyitleri söyledi:

⁶² Bu mısra da hece eksikliği vardır.

⁶³ Bu dördlükte bir mısra eksiktir.

⁶⁴ Bu mısra da hece eksikliği vardır.

⁶⁵ Bu mısra da hece eksikliği vardır.

Hakka ısmarladım ey gülüm seni
Naşibime cedid efgân yazıldı
Du‘â eyle şakın unutma bizi
Gurbet illeri bize mesken yazıldı

Al kanlar kavışır çeşmim yaşına
Seyr it benim gayrı cân telâşına
Fâni cihân içre garîb başıma

[28b] Böyle bir hikmet-i sübhân yazıldı

Ataından mühleti aldım bir sene
Bir âteşdür düşdi cismiyle tene
Ölürsem yolında ni‘metdür yine
Şîrîn cân rāhına kurbân yazıldı

Yâdigârdur şakla sana sözlerim
Ayağına turâb olsun yüzlerim
Şimden girü seni görmez gözlerim
Hayâlin gönlüme mihmân yazıldı

[29a] Şekâyi-yem ‘aqlım kalmadı serde
Âteş-i hicrân olmuyor perde
Tîğ-i gamzelerden hûn-ı cigerde
Şad-hezârân gizlü nişân yazıldı

(5) Şekâyi böyle deyince bakalım kız ne söyledi:

Felek çerhın böyle ‘ aksi döndürme
Ben gibi cihānda olmış bulunmaz
Sitem oklarını cāna gönderme
Sinesin biñ yerden delmiş bulunmaz

[29b] Zaḥm-ı hicrān eritmekde dem-be-dem
Ber-vech ile abul itmiyor merhem
Elbetde atar bir kenāra keṣtī-yi am⁶⁶
Bizler gibi aşıp almış bulunmaz

Bu erkānı böyle urmuş uranlar
‘ Aṣḳ ḥālinden ḥaber virir görenler
Çokdur bağı bitirüp gülün direnler
Böyle tāze iken olmuş bulunmaz

Sensiz şu cihānda naşıl dār olur

[30a] Günden güne her mihnetler yād olur
Ağlayanlar ba‘ zı gözler řād olur
Dā’im gözi yaşla dolmuş bulunmaz

Selvi Ḥānem söyle derdini söyle
Çāre yokdur firatin deryāsını boyla
Çerḥ-i gerdūn ire zılm ile böyle
Keskin tīga bağrın almış bulunmaz

(⁸) Selvi Ḥān böyle söyleyince řekāyī (⁹) ana arşulış baalım ne söyledi:

⁶⁶ Bu mısırda hece fazlalığı vardır.

[30b] Yār yolumı ğurbet ile düşürdüm
Olur mı olabilmem imkân derdime
Fırķātīñle olunca ʿaqlım şaşırđum
Ġayrı muʿīn olsun sübhān derdime

Derūnda sen derdimin ʿilācısın
Göñlümiñ uğru serimiñ tācısın
Şimden girü gice gündüz acısın
Gökde melek yerde insān derdime

Kimse bilmez kimselerin sırrını
[31a] Āteş elbet düşse yaķar yerini
Eger yād eylese biñde birini
Hep taʿaccüb ider cihān derdime

Niçün fehmiñ itmezler ğarīb hālinden
Ayırırlar beni ğonca gülinden
Nedür çekdigim atan zālinden
Raħm ider dost degil düşmān derdime

Şekāyī şād ol zehirler yutma⁶⁷
Varup ğayrıların öğüdin tutma
[31b] El-amān sevdigim beni unutma
Yoķdur senden özge yeten derdime

(³) Oĝlan bunu söyleyince baķalım ağlayarak (⁴) karşulık ne söyledi:

⁶⁷ Bu mısradaki hece eksikliği vardır.

Vücūda geleli rahm-ı māderden
Bu hāl üzre zārī kılar ağlarım
Kurtılmadum ğamdan kederden
Dā'im firķat kūsın çalar ağlarım

Serimize ħasret ħarfı çekildi
[32a] Ğam dānesi dil şehrine ekildi
Tāze fidān iken kıddim büküldi
Bir belürsiz sevdā bilür ağlarım

Bir gün şād olmadım nedür bu efgān
Dert derdün üstüne oluyor mihmān
Ĥāllerim sen bilün ey sırr-ı Sübhān
Dergāhında ħācet diler ağlarım

Ğonca olmayınca bülbul zār itmez
Daldan dala pençesini ħār itmez
[32b] 'Aşķa düşen nāmūs çekmez 'ār itmez
Coşar yürek kaynar dolar ağlarım

Selvi Ĥānem 'aceb bir gün derdimi
Baña bilmem āteş āteş urdı mı
Ĥāşıl ben bilürem olan derdimi
Vardur içirimde neler ağlarım

(7) Kız bunu söyleyince oğlan bakalım ne söyledi:

Gerçeklendi ayrılığın günleri

[33a] Yâr firâkın beni alur ağlama
Yeryüzine dökme gözden kanları
Yazık sana cefâ olur ağlama

Yâd ülkede kimse rahm itmez bana
Dağılır feryâdım gider her yana
Tabîriyle⁶⁸ kader benden sana
Bu sözler yâdigâr kalur ağlama

Nice terkideyim sen hüsn-i mâhı
Bunlar benim gökden baht-ı siyâhı
[33b] Bir kimse de kalmaz kimsenin âhı
Bize idenler haqdan bulur ağlama

Mehânet kılınıcî ‘arşa aşılmaz
Merde mürüvvet disem başılmaz
Ġanî zü’l-celâlden ümmîd kesilmez
Giden elbet girü gelür ağlama

Şimdi yolum düşdi ‘âhîr diyâra
İstedim Mevlâdan derdime çâre
Sende benim gibi düşersin nâre
[34a] Şekâyî her hâlin bilür ağlama

(2) Oğlan bunu söyleyince kız aña karşulık (3) baçalım ne söyledi:

⁶⁸ Ta‘ bir: mtñ تابر

İlahi sen bilürsin hâlimden⁶⁹
Düşmüşem bir derde bende tākāt yok
Kāmetim dāl oldu dürlü zālinden
Çāh kaldım hiç selāmet yok⁷⁰

.....⁷¹

Kimseler ben gibi nāre düşmesin
Cigercigi ‘ aşk odında pişmesin
[34b] Başıma gelmedik bir felāket yok

Niçün ‘ aksī döndi bu çerh-i felek
Hebāye şarf oldu çekdigim emek
Giceler aylarım zārī subḥa dek
Bir daḳīka olsun ḥāb-ı raḥāt yok

Gör bu duran başa neler götürsün
Derdi derde üleşdirsün bitürsün
Haberlerim rüzgārlarla getürsün
Zirā bu gezeñ yile diḳḳat sa‘ at yok⁷²

[35a] Selvi Hānem der ki tükenmez āhım
Hāllerim sen bilürsin kudret-i ilāhım⁷³
Bunlar benim bütün baḥt-ı siyāhım
Kimselerde hergiz bir kabāḥat yok

(⁵) Kız böyle deyinde oğlan bakalım ne söyledi:

⁶⁹ Bu mısra da hece eksikliği vardır.

⁷⁰ Bu mısra da hece eksikliği vardır.

⁷¹ Bu dördlükte bir mısra eksiktir.

⁷² Bu mısra da hece fazlalığı vardır.

⁷³ Bu mısra da hece fazlalığı vardır.

Kısmet kalkdı iş bu yirlerde durılmaz⁷⁴

Gideyim gel beni eyilik⁷⁵ dostım

Böyle feryād ile bir iş görölmez

Yazık olur sana ağlama dostım

[35b] Bilmem neden bu bahtıma kem geldi

Āh itdi kim gözlerimden nem geldi

Ele düğün bayrām bize ğam geldi

Yas içün kıara bağlan dostım⁷⁶

Firākınla āhır beni öldirdin

Dost ağlatdın düşmānları güldirdin

Korķarım ki sırrım halka bildirdin

Şular gibi coşķun çağlama dostım

Söylese derdi evveli başdan

[36a] Yanar yürek olsa temürden taşdan

Ben yanmışam pervām yokdur āteşden

Sīnem başın tekrār dağlama dostım

Şekāyī gezelüm ğurbet illeri

Tercümān tatalım esen yelleri

Belki pek perīşān olur tilleri

Qaldır zūliflerin bağlama dostım

(⁸) Oğlan böyle söyleyince kıız ağlayarak (⁹) eline ayağına düşüp vedā^c laşup [^{36b}] girü evlerine geldi. Oğlanın vālidesi (²) işüdüp gelüp boynına şarılup ağlamaya (³)

⁷⁴ Bu mısradā hece fazlalığı vardır.

⁷⁵ eylik: mtn. ايلق

⁷⁶ Bu mısradā hece eksikliğı vardır.

başladı. Oğlan vâlideseine baçalım ne ⁽⁴⁾ söyledi:

Ağlama vâlidem haqqı helâl it
Ġurbet iller ġayrı seyâhatimdür
Emdigim südleri âb-ı zülâl it
Himmetin üstimde nezâretimdür

Bakılmaz kuşûrın cümlesi bende
[37a] Luţf ile   afv idin bu derdimende
Unutmam sizleri severim c nde
İsmi niz lis nda riv yetimd r

Yaşdıġım  aş oldu d şegim diken
Hi  ifl   olur mı bu derdi  eken
Y z m şularını yirlere d ken
B t n der nımda har retimd r

.....⁷⁷
Bilinmes n bir ki iye sırrı nız
Gideyimde gini  olsun yiri niz
[37b]   l p kurtılamaz sel metimd r

 ek y dir s yledin e  ile dosta
  d olsun yeri  almasun yasda
Kimsenin kuş rı yok bu hu   da
Kem   li  im kendi  ab hatimd r

⁷⁷ Bu d rtl kte bir msra eksiktir.

(⁶) Oğlan böyle deyüp vālidesiniñ elin (⁷) būs idüp yola revān oldu. Ammā (⁸)
kızın bağçesi yolıñ üzerine idi. (⁹) “Hele bir göreyim” deyü bağçeye girdi. [38a]
Havuzıñ başına varup gördi ki bağçe (²) melūl melūl tūrur. Göre bunlara ne söyledi:

Var hey havuż başı göremem seni
Ben ġarībe bir nigārı çok gördin
Cüz ’ī bir kez itdin zevķ-i seyrānı
Harām oldu gül’ īzārı çok gördin

Şolsun şukūfeler kırsun güller
Dalında ötmesün şeydā bülbüller
Her vaşfın dimege tutmuyor diller
[38b] Hıfız itmedin bunları çok gördin

Bağçe ġayrı sana kimse girmesün
El uzadup güllerinden dirmesün
Gideyim de bāri gözüm görmesün
Şaçı sünbül zülfi māvī çok gördin

Havız başı ne oldu seniñ zīnetiñ
Şimden girü kimler bilür kıymetin
Bize bu mıydı āhır himmetin⁷⁸
Var harāb ol yādigārı çok gördin

[39a] Şekāyīdir benim kimim var yana
Sende raḥm itmedin ziyāfet-ḡāna
Beni ḡasret koydın kaş-ı kemāna
Bize bunca ’ ītibārı çok gördin

⁷⁸ Bu mısrada hece eksikliği vardır.

(⁵) Oğlan böyle derken bağçevān kıızı Kāmīle (⁶) çıkageldi. Oğlan Kāmīle’yi
görince ağlaya (⁷) raķ baķalım ne söyledi:

Ey Kāmīle yāre benden selām it
Mübārek cemālin görmem ğayrı
[39b] Ağlatma luṭf ile şāfī kelām it
Periṣān ḥātırın sormam ğayrı

Ḥayli demdür fırķāt kūsını çaldım
Çaresiz zulmetde eğlendim kaldım
Ḥāşıl ğam baḥrına düşdüm bunaldım
Bezdim kendimi aramam ğayrı⁷⁹

Kimse ‘aceb benim gibi yandı mı
Göz yaşında kendin sile viridi mi
Bırakdım ğaflete kendi kendimi
[40a] Kırdığım düşleri göremem ğayrı

Gitdi server ğam şehrinden ayrıldı
Ġam leşkeri hep bir yere dizildi
Bize yād ũlkede kısmet virildi
Uzaķdur yollarım duramam ğayrı

Şekāyī lā-cerem bu fikre ṭalsun
Göñŭl sefīnesin ‘ummāna şalsın
Ben gideyim dostım sāĝ asān ḵalsun
Gözden ḥayālīni iremem ğayrı

⁷⁹ Bu mısırda hece eksikliği vardır.

[40b] Oğlan böyle deyüp yola revân oldu. ⁽²⁾ Kâmile ağlayarak dönüp Selvi Hân'a ⁽³⁾ haber virdi züliflerini yolarak görelim ne ⁽⁴⁾ söyledi:

Ağlaya hey gözlerim vahtidür gayrı⁸⁰

Bundan beter şedîd efgân bulunmaz

Hidâyet senden cenâbü'l-bârî⁸¹

Ayrılık derdine dermân bulunmaz

Hezâr derûnımda belli ğam yeri

Artmağda olur gayrı şimden girü

[41a] Su 'âl itsem nesl-i âdemden berü

Hiç böyle 'aksi devrân bulunmaz⁸²

Cihânda yanmasun 'aşk âteşine

Gelsün seyr eylesün çeşmim yaşına

Hâk virmesün özge kullar başına

Bir belürsiz hâldür imkân bulunmaz

Beterlerden beter oldu bu demde

Fırkatîñ içimde kan yaş didemde

Bu çerh-i geçeru âdemde⁸³

[41b] Bir ben gibi çeşm-i giryân⁸⁴ bulunmaz

⁸⁰ Bu mısra da hece fazlalığı vardır.

⁸¹ Bu mısra da hece eksikliği vardır.

⁸² Bu mısra da hece eksikliği vardır.

⁸³ Bu mısra da hece eksikliği vardır.

⁸⁴ giryân: mtn. جريان

Selvi Hānem eyder derdim sad-hezār

Sevdānıñ şiddeti bağrımı ezer

İş bu ʿālem içre bir bana beñzer

Başı açık sîne ʿüryān bulunmaz

(⁶) Kız böyle söyleyüp fikir itmekde iken oğlan (⁷) yola revān olup giderken
gördi ki bir (⁸) kıtar tırnalar Nişābūr şehrinden yana gidiyorlar (⁹) görelim ne söyledi:

[42a] Gökyüzinde kanad şalup uçmayın

Nişābūr şehrine inin tırnalar

Kerem idüp andan toğrı geçmeyin

Dostın hānesine konın tırnalar

Söylemek ne hācet görün hālimi

Remziyle bildirin her kemālimi

Mübārek destine bu ʿarz-ı hālimi⁸⁵

Ber-vech-i esrār şunun tırnalar⁸⁶

Qul oldum gözlerinin mestine⁸⁷

[42b] Unutmasun duʿā itsün dostına

Tiliñizden sāye düşsün üstine

Hele biraz semāh dönün tırnalar

Dostım soldırmasun o gül yüzleri

Derūnımda bir güzār tırur sözleri

Benim içün ağlar mı ola gözleri

Bildirmesün hoşça tñanın tırnalar

⁸⁵ Bu mısra da hece fazlalığı vardır.

⁸⁶ Bu mısra da hece eksikliği vardır.

⁸⁷ Bu mısra da hece eksikliği vardır.

Dir Şekâyî ben uğradım zâlîme
Hasret koydı lebleri bâ-lebime
[43a] Vuķûf olur iseñiz hâlîme⁸⁸
Siz de benim içün yanın tûrnalar

⁽³⁾ Oğlan böyle deyüp yola revân olmaķda ⁽⁴⁾ iken tûrnalar kıatarlanup gelüp
Nişâbûr ⁽⁵⁾ şehri[nde] semâh dönmege başladılar. Ol vakitlerde ⁽⁶⁾ kız semâya nazar
idüp fikr iderken ⁽⁷⁾ baķalım kız tûrnalara burada ne söyledi:

Gökyüzinden uçup gelen tûrnalar
Virin şu dostımdan bir haber bana
[43b] Gül yüzine meftûn oldum evveli
Bûlbûl gibi mihmân olmış zâr bana
Gonca[yı] dirmeden kııldı dallar
Karalar giyeyim gerekmez şallar
Kimseler fehîm itmez nedür bu hâller
Fânî cihân giniş dar bana⁸⁹

Ne idi bu hâller geldi başıma
Gam dânesin dökdüm gönîl kuşuma
Çok cehd eyledim girmez düşime
[44a] ‘ Aceb incinmiş mi nâzlı yâr bana

⁸⁸ Bu mısırda hece eksikliği vardır.

⁸⁹ Bu mısırda hece eksikliği vardır.

Bitdi ‘ aqıl yoq elde irāde⁹⁰
Olmaqdadur gün gün derdim ziyāde
Çāre mümkün degil fāni dünyāda
Ġam-ı miḥnet çekmek oldu kār bana

Selvi Hānem cevheriñ gel çalma taşā⁹¹
‘ Aşq u sevdā ile kim çıkar başa
Gice gündüz böyle yanmaq ātaşa
Kaldı sedigimden yādigār bana

[44b] Kız böyle söyleyüp yanmaqda olsun. ⁽²⁾ Oğlan yola revān olup gitmekde iken ⁽³⁾ kış başdı. Düşüp kalkarak bir açık ⁽⁴⁾ kapu bulamayup bir qahve-hāneye vardı. ⁽⁵⁾ Bakdı ki anın daḥi kapısı kapalı kapuyı ⁽⁶⁾ açmaq içün ne qadar çalışdıysa qahveci ⁽⁷⁾ kapuyı açmadı. Baqalım oğlan ne söyledi:

Qul olayım sana amān qahveci
Bir bu gice misāfir it gel beni
[45a] Qar üşitdi bütün elim ayağım
Başın içün içeriye al beni

Ağlayı ağlayı düşdim yollara
Mevlā göstermesün biz kullara
Ġarīb düşdim bilmedigim çöllere
Peğ yorgunem mecrūḥ itdi yol beni

⁹⁰ Bu mısra da hece eksikliği vardır.

⁹¹ Bu mısra da hece fazlalığı vardır.

‘ Aşk âteşdür çok s̄inelер pişirir
Ġam deryāsı gelür boydan aşırır
Sevdā müşkil hem olsa şaşırır

[45b] Lāyık degil ta‘ n itmesün el beni

Qalmışam böyle bir renc-i firākda
Bağlıdır ümmīdim kudret-i Hākda
Mümkinsiz garībem qaldım ayakda
Kül ider qorqarım işbu hāl beni

Şeqāyī bağrın dönmesün taşā⁹²
N’olñ hāllerime eyle temāşa
Nazar kıl dökilen qan ile yaşa
Gözyaşımdan götürür sel seni⁹³

[46a] Oğlan böyle deyince qahveci qapuyı açup ⁽²⁾ içeri aldı. Geçüp bir köşeye oturdu. ⁽³⁾ Qahveci eyitdi “Ey yigit bu hāl nedür?” ⁽⁴⁾ Ne sebeptir ki böyle seyyāh olmışsın?” ⁽⁵⁾ didikde baqalım qahveciye orada ne ⁽⁶⁾ söyledi:

Kimse ta‘ n itmesün seyyāh oldığım
Beni böyle bir şāh-ı hūbān gezdirir
Yiter müjgānlara qarşu duranlar
[46b] S̄inede şad hezārān nişān gezdirir⁹⁴

⁹² Bu mısra da hece eksikliğı vardır.

⁹³ Bu mısra da hece eksikliğı vardır.

⁹⁴ Bu mısra da hece fazlalığı vardır.

Yār sevenler cān virmez mi rāhına
Pesend ider feryādına āhına
Dil virenler zāt-ı hūblar şāhına
Kendü kendüye pek perişān gezdirir⁹⁵

Āteş-i hicrāne düşüp yananlar
Dökmez mi çeşminden yaş ile kanlar
Şıdķ ile tālīb-i ‘āşık olanlar
Derūnında nār-ı sūzān gezdirir

[47a] ‘Aşķın mihnetinde şöhret-i şānı
Su‘āl çeşminden akan āb-ı revānı
Vücūddan kesilür tāb-ı tūvānı
Kafes içre bir kuru kan gezdirir
Şekāyīdir seven kaşı kalemī
Sevābdır elbetde her bir kelāmı
Abdal olur dolandırır ‘ālemi
Kāpu kāpu bir ‘ādil hān gezdirir

(⁹) Oğlan böyle deyüp gözlerinden yaş [^{47b}] yerine kan dökdi. Bir kaç oturan yārenlar (²) var idi. Anlar daħi ağlayup eyitdiler. “Ey(³) yigit bu başında olan hāl sevda mıdır?” (⁴) deyünce oğlan aldı. Baķalım orada (⁵) ne çağırdı:

Ṭa‘n itmesün āh [u] zārım duyanlar
Kimse bilmez gizlü fiğān bendedür
Tīğ-ı gānzelerden sīnem yareli
Tā derūnda zaķm-ı hicrān bendedür

⁹⁵ Bu mısrada hece fazlalığı vardır.

[48a] ‘ Aşk u sevdâsıyla billâhi cünûnım
Hâlimden haberdâr kaşları nûnım
Oñulmaz haşre dek dâğ-ı derûnım
Bir tütünsiz nâr-ı hicrân bendedür

Sevdâsı serimde çeşm-i siyâhıñ
Vaşfı degil itdigim âhın⁹⁶
Derûn-ı defterde eşkâl-i mâhın
Münakkaş hayâli mihmân bendedür

Haţtımın levhine bu haţ-ı yazı
[48b] Böyle yazmış ol cenâbü’l-bârî⁹⁷
Her ne kadar kılsâm vasf-ı dildârı
Biri izhâr biri pünhân bendedür

Der Şekâyî yanmağtayım nâryla
‘ Âlem yine varır bu efkârıyla
Yâ nice geçmesün günüm zârıyla
Bir hûbın sevdâsı bendedür⁹⁸

(⁸) Oğlan böyle deyüp ve başına gelen (⁹) serencâmları haber virüp oturanlar
[49a] cümlesi ağlaştılar. “Ey senin bu hîdmetiñi (²) bir ‘ âdil şâh ola ki tamâmen edâ
idüp (³) seni murâdıña yetüre.” diyerek her biri bir (⁴) şâh ismin yâd itdiler içlerinden
birisi (⁵) ‘ Âdil Şâh Behvâc Hazretlerini haber virüp (⁶) cümlesi oğlanın ol tarâfa
gıtmesini (⁷) münâsib gördiler. Yarındası gün yârenler ile (⁸) vedâ‘laşup oğlan yola
revân (⁹) oldu. Giderek ıssız muhâţara yirlere [49b] düşüp bağıdı ki bir kaba ağaç
görünüyor. (²) Didi “Yâ Rab şu ağacın gölgesinde (³) birazistirâhat ideyim.” Gelüp bir

⁹⁶ Bu mısırda hece eksikliği vardır.

⁹⁷ Bu mısırda hece eksikliği vardır.

⁹⁸ Bu mısırda hece eksikliği vardır.

ağaç ⁽⁴⁾ yanında bir pınarın⁹⁹ önünde oturdu. ⁽⁵⁾ Bakdı ki çok şaħra geĉmiş Nişābūr ⁽⁶⁾
dağları görünmez ol vaķit baķalım ne söyledi:

Bilmediğim ıssız çöllerde kaldım
Arasam da bizim dağlar bulunmaz
Fikir deryāsına düşdüm bunaldım
[50a] Yā nice bir göñül añlar bulunmaz

Hasret tönü egnimize biçildi
Dīdem yaşı yiryüzine saçıldı
Derūnımda göz göz oldu açıldı
Ne müşkil yāredür yağlar bulunmaz

Zāhir Mecnūn böyle sevmiş Leylā'yı
Kendüsine ģarām idüp Leylā'yı
Eger teftīř eylesem yidi deryāyı
Dīdem başı gibi çağlar bulunmaz

[50b] Gitdigim yollardan girü gelürsem
Pek büyük ni‘ metdür murād alursam
Eger va‘ dem yetüp bunda kalursam
Ģarīb ölüsüdür ağlar bulunmaz

Şekāyī tālipsis çün ģüsn-i māha
Ĥaķķa niyāz idüp yüz sür dergāha
‘ Arz-ı ģāl eylesem gördüğim şāha
Ĥorķarım rāģm ider begler bulunmaz

⁹⁹ pınar: mtn. بونار

(⁹) Böyle deyüp alkup yola revān oldu. [^{51a}] Nihāyet bir ehre dāhıl olduda bir kimse içeri (²) almadı. Meger ol vilāyetde mūsāfir almaz imi. (³) Bir virāne kōesinde ol gice sākin (⁴) oldu. Ġarīb olup mūsāfir almadılarından (⁵) bir fırat alup alayarak baalım orada ne (⁶) sōyledi:

Diyār-ı ğurbete yolu urarsa
Neden periān olur hāli ğarīb[iñ]
Tīĝ-ı minetle baĝrın doĝrarsa
Bükölür ol zamān beli ğarīb[iñ]

[51b] Nāz eylese nāzın kimler götürür
‘ Aksi döner buldığım yıtırır
İl içinde melīl mazūn oturur
oynunda olur iki aā ğarīb[iñ]

adīr Mevlām murādına yetüre
aberlerin rüzigār getüre
Her açan sılāsı düşse hāıra
Aar gözlerinden seli ğarīb[iñ]

.....
.....¹⁰⁰

ad hezār yalvarsa tıtulmaz dilek

[52a] Dā ’im eksik sōyler dili ğarīb[iñ]

¹⁰⁰ Bu dōrtlükte iki mısra eksiktir.

Şekāyī ġarībdür dünyāyı gezer
Onlar uşanur cānından bezer
Yüz biñ cehd eylese pūş tutmaz düzen
Hāşıl bozık öter teli ġarībiñ

(⁶) Böyle deyüp yarındası gün dağı (⁷) yola revān olup bir hayli yol gidüp (⁸) nihāyet Şāh Behvāc iklīmine yitdi. Orada (⁹) biraz arām itdikde Şāh Behvāc için ‘arz-ı hāl [^{52b}] tertīb idüp Şāh Behvāc’iñ huzūrına (²) varup ağlayarak eline şunup ayağına (³) şarıldı. ‘Arz-ı hālde görelüm ne dimiş:

‘Azīz başıñ için devletlü şāhım
Seni bir ‘ādil hān deyü gelmişem
Kuşūrım ‘afv eyle kesilsin āhım
Zirā Allāh amān deyü gelmişem

Yakdı beni halkın çetin dilleri
Geçdim nice bilmedigim illeri

[53a] İhtiyāt¹⁰¹ eyleyüp uzadır yolları¹⁰²
Luţf u kerem ihsān deyü gelmişem

Bir cāne meftūnem fāni dünyāda
‘Aşķ ne güçdür kimse gelmez imdāda
Benden māl isterler hādden ziyāde
Bu müşkile emkān deyü gelmişem

¹⁰¹ İhtiyāt: mtn: اختیاد

¹⁰² Bu mısırada hece fazlalığı vardır.

Dîdem yaşı ummân deyü çağlayup âhar¹⁰³

Âh itsem ‘âlemi âteşim yaçar

Ṭut elimi bâri girdâbdan çıkar

[53b] Perîşân hâlîm yaman deyü gelmişem¹⁰⁴

Şekâyî dir âteşden geymişem tâcî¹⁰⁵

Yürekden çıkar mı böyle acı¹⁰⁶

Hâk-i pâye düşdüm nedür ‘ilâcî

Dertlerime dermân deyü gelmişem

(⁶) Böyle deyince Şâh Behvâc didi ki “Ey (⁷) yigit ğam yeme inşâ’allâhü te‘âlâ seniñ (⁸) işiñi görirem.” deyü oğlanı teskîn (⁹) eyledi. Oğlan anda biraz eglenüp [54a] vakit geçürdi. Bayram günü oldu. Oğlanın (²) sılâsı hâtırına gelüp ağladı. Baçalım (³) ne söyledi:

Ey gönîl bu gelen mübârek gündür

Hânemizde ismimiz dildedür şimdi¹⁰⁷

Görünmez saylamaz ne müşkildür

Arada çok dağlar dildedür şimdi

Derdim bana gerçek yârlara yalan

Yâri diyemeden hâllerim yaman

[54b] İraķ menzildür¹⁰⁸ yokdur bir gelen¹⁰⁹

Ümmîd ğayrı esen yildedür şimdi

¹⁰³ Bu mısradaki hece fazlalığı vardır.

¹⁰⁴ Bu mısradaki hece fazlalığı vardır.

¹⁰⁵ Bu mısradaki hece fazlalığı vardır.

¹⁰⁶ Bu mısradaki hece eksikliği vardır.

¹⁰⁷ Bu mısradaki hece fazlalığı vardır.

¹⁰⁸ menzil: mtn. منزل

¹⁰⁹ Bu mısradaki hece eksikliği vardır.

‘ Ādet oldu bize kara bağlamak
S̄inemizi āteşlere dağlamak
İle düğün bayram bize ağlamak
Bilmem dostım nasıl hāldedür şimdi

Neden ‘ aksi döndün ey çerh-i felek
Engeller dostımda koymuyor yürek
Mu‘ cize sana yārin geldi diyerek¹¹⁰

[55a] Yalan sözler ile aldadur şimdi

Şeḳāyī aç gözlerin ḡafletden uyan¹¹¹
Cesāret var ise bu fikre ṭayan
Bizim için bu günlerde Selvi Hān
Atar tutar ḳalpleri fāldadur şimdi¹¹²

(⁶) Nihāyet böyle deyüp ağlar iken ‘ aşḳını (⁷) teskīn idemeyüp ağlayarak Şāh (⁸)
Behvāc’ın hūzūrına varup ayaḡına (⁹) sarıldı. Ol vāḳit şāh eyitdi ki “Ey yigit [55b] ne
ağlarsın?” baḳalım ol vāḳit ne söyledi:

Şāhım senden izin almak murādım
Yüzüm tutup birden diyemiyorum
Ġarīb ilin ḳahrı yārin ḥasreti
Bir zehirlü loḳma yiyemiyorum

¹¹⁰ Bu mısra da hece fazlalığı vardır.

¹¹¹ Bu mısra da hece fazlalığı vardır.

¹¹² Bu mısra da hece fazlalığı vardır.

Hâlim ‘ arz-ı hâl idem sen efendime¹¹³

Pek toķandı ‘ aşķ dalgası bendime

Günde bin kez hamle ider kendime

Elim varmaz câne kıyamıyorum

[56a] ‘ Āşķ ķomaz ki bende hicāb eyleyem

Sīnem āteşini kebāb eyleyem

Meger raķam dōküp hisāb eyleyem

Bir beş degil derdim şayamıyorum

Bir seneye baş bağladık müddeti

Günden güne yakın geldi ‘ iddeti

‘ Aşķ ile sevdānıñ şiddeti¹¹⁴

Āteşden kesibdür giyemiyorum

Şekāyī tıfl iken düşdüm dillere

[56b] Dört senedür yalan gelür illere

Benim için muntazırdur yollara

Dostdan hiç bir haber duyamıyorum

(⁴) Oğlan böyle deyüp ağlayınca Şāh (²) Behvāc rahm idüp oğlanın maṭlūb (³) eylediği eşyâyı bir ol ķadar daḥi himmet (⁴) buyurup biraz ādemlerle bunları yola (⁵) revān eyledi. Oğlan şād ve ḥandān olup (⁶) gelmekde iken meger yollarınıñ üzerinde [57a] biraz ḥarāmī var idi. Çıķup ellerinde olan (²) mālharınıñ cümlesini alup ve oğlanıñ ellerini bağlayup (³) zindāna ķoydılar. Oğlan derdinden baķalım zindānda (⁴) ne söyledi:

¹¹³ Bu mısırada hece fazlalığı vardır.

¹¹⁴ Bu mısırada hece eksikliği vardır.

Ḳadīr Mevlām sen bilürsün ḥālinden

Bir ğam geldi yine efgānın üstüne¹¹⁵

Ḳurtar beni sen bu ḳanlu zālinden

Āteş şalma şīrīn cānın üstüne

Ḳoḳlamadan ‘anberimi miskimi

[57b] Yıḳup virān itme göñül köşkimi

Ben ölürsem yārdan ḳandır ‘aşḳımı

Ḳan olmasun bāri ḳanın üstüne

Neden ‘aksi döndi itdigim fallar

Gülüm ğazāl oldı kırıldı ṭallar

Biñ derdim varken nedür bu ḥāller

Mihmān mı olur mihmānın üstüne

Ṭabībimsin zaḥm-ı hicrānda ḳaldım

Belürsüz bir zār-ı giryānda ḳaldım

[58a] Senden meded Yā Rab zindānda ḳaldım

Şal bu muşibeti düşmānın üstüne¹¹⁶

Şeḳāyī lā-cerem oldı şaḳālar

Kimseden kimseye yoḳdur vefālar

Gice gündüz bu çektiğim cefālar

Şimdiye dek bir ḥubānıñ üstüne

(7) Zindānda böyle deyüp aḡlarken (8) ḥarāmībaşınıñ bir kız ḳarındaşı var imiş.

(9) Oḡlanı işidüp “Ey yigit bu gice seni [58b] inşāallāh ḥalāş iderim ğam yime.” diyüp (2)

ḥāşıl-ı kelām kız gice gelüp bu oḡlanı (3) ḥalāş eyledi. Zindān[dan] çıkup gice ve

¹¹⁵ Bu mısradaki hece fazlalığı vardır.

¹¹⁶ Bu mısradaki hece fazlalığı vardır.

gündüz ⁽⁴⁾ dimeyerek yine Şāh Behvāc'ın yanına vardı ⁽⁵⁾ ve Şāh Behvāc külliyyetlü
‘ asker koşup ⁽⁶⁾ harāmīleri dağıdup ve mālların bu mālñ ⁽⁷⁾ üzerine ‘ ilāve idüp yine
bir bölük ‘ asker ⁽⁸⁾ ile oğlanı yola revān eylediler. Bunlar ⁽⁹⁾ gelmekde iken biri bir
tarafdan oğlanı öldi ^[59a] deyü haber virüp kızı aḥere virüp ⁽²⁾ düğünini kuracaḳ oldılar.
Ol vaḳit kız bunu ⁽³⁾ söyledi:

Var hey felek bir dem göreyim dirken

Yine gözlerimden ḳanlu yaṣ geldi

Zār-ı ḡamdan ḥalāṣ olayım derken

Bu ḥāl ḡayrı cümlesine baṣ geldi

Cihān içre kimse degildür bākī

Çekdicegim ḳalır renc [ü] firākı

[59b] Sīnede bellese dem yürü hey sākī

Baḳ yabālım tükendi boş geldi

Beni aḥere virmek dilerler ¹¹⁷

İsmimi ‘ aşḳ defterinden silerler

Ne ḥikmetdür ben aḡlarım gülerler

Kem haberler ‘ adūlara ḥoṣ geldi

Minnetim ḳalmadı ṣīveye nāza

Ḳaḡı birin diyeyim dertler tāze

Ümmīd ider iken bahāra yaza

[60a] Āsumāndan boran geldi ḳış geldi

¹¹⁷ Bu mısradaki hece eksikliği vardır.

Selvi Hânın ‘aşkı güçdür bilinmez
Tiken başdı goncaları yolunmaz
Böyle degil ğayrı mümkün bulunmaz
S̄inem tarafından bize taş geldi

(⁶) Böyle dedikde yine yüzini secdeye (⁷) urup iş bu beyitleri söyledi:

Dergâhında ben bir yüzi kırayım
Amân Mevlâm nâzlı yâri tîz gönder
[60b] Senden özge kimsem yokdur varayım
Bunca yağıdın bâri yâri tîz gönder

Kendü kıymetlü altun adım pul oldu¹¹⁸
Yüzüm üsti ayaklara yol oldu
‘Aşk u sevdâsıyla cismim kül oldu
Mürüvvet kııl cefâ-kân tîz gönder

Dört derdiyle pençe urdu yetişdi
Dîdem yaşı birbirine kıarışdı
Va‘ d itdigim günler geldi yetişdi
[61a] Unutmasun ol ikrârı tîz gönder

Gün-be-gün artmağda feryâd-ı âhım
Ben de bilemedim nedür günâhım
Kudret-i ilâhim hâllerim sen bilürsin
Bildir ana her esrârları tîz gönder

¹¹⁸ Bu mısırda hece fazlalığı vardır.

Selvi cihānda ister bir murād¹¹⁹
Vir kādīr kayyūmsın ey *lebi ʿl-mirşād*
Yed-i kudretiñde cümle mevcūdāt
Şāz tahtına ol hünkārı tiz gönder

[61b] Kız böyle söyleyüp ağlarken oğlan ⁽²⁾ memleketine yakın geldiğinden bir mektüb yazup ⁽³⁾ bir şādık ādem ile kıza göndermiş idi. Böyle ⁽⁴⁾ ağlarken hemān mektüb kızın eline yetişdi kız ⁽⁵⁾ şāz ve hurrem açup içine bakdı. Görelim ⁽⁶⁾ oğlan ne yazmış:

Mevlāyı seversen ey güzel nāme
Müjde¹²⁰ hālīm varıyor cāna söyle
Bildirme kimseye cümleden evvel
[62a] Kār-ı zārım vākıf-ı esrāra söyle¹²¹

Rāhında çekdiğim dürlü hālleri
Çıķarsun karayı giysün alları
Meyāna bağlasun nāzik şalları
Ketmi eyle birbir dil-dāra söyle

Sürurun destinden nūş itsün cāmı
Zevk ile geçsün şubh ile şāmı
Ġarīb serden geçen her serencāmı
Kaşı bāl ğamzesi ğaddara söyle

¹¹⁹ Bu mısra da hece eksikliği vardır.

¹²⁰ müjde: mtn. موجدہ

¹²¹ Bu mısra da hece fazlalığı vardır.

[62b] Gör ne elemdedür şāh-ı hūbānım
Gün-be-gün şād olsun verd-i handānım
Ḥable 'l-metīn üzre 'ahd-i peymānım
Turur mı ol eski ikrāra söyle

Şeḳāyī ḥamd olsun ḳalmadı zārım
'Aşḳa ḳarār olmaz bākīdir nārım
Ne söyler ḥāşılı yekūn esrārım
Rāhıyla ol şīrīn güftāra söyle

(9) Kız nāme[yi] ḳırā'at itdikde öyle bir sürūr ḥāşıl [63a] oldu ki 'aḳlı perīşān
olayazdı. Baḳalım ⁽²⁾ ne söyledi:

Şabaḥdan zuhūr itdi ey bād-ı şabā¹²²
Sitem yüzinden luḫf-ı iḥsān irişdi¹²³
Bilmem ḥayāl midür bilmem ki rü'yā
Ġam taḥtına sürūr mihmān irişdi

'Aşḳ u sevdā canā itmiş iken kār
Ḳıldı ğam durağı feraḥdan şikār
Ḳalbde zaḥmı degil iken āşikār
[63b] Bu hicrāna ḥāzıḳ Loḳmān irişdi

Rāhında muntazır 'arz ider bu cān
Bilmem nerde ḳaldı ol gül-i ḥandān
Hidāyet sendendür ey sırrı sübhān
Derd-i esrārıma dermān irişdi

¹²² Bu mısrada hece fazlalığı vardır.

¹²³ Bu mısrada hece fazlalığı vardır.

Derûnımdan hezâr derdim var iken
Bûlbûl gibi her işlerim zâr iken
Dergâhında ‘âciz günâh-kâr iken
Emr-i keremiñden fermân irişdi

[64a] Açılsun bu ğonca ey Selvi Hânım
Zeyn olsun bâğ-ı gül-i ħandânım¹²⁴
Kesilmiş iken tâb-ı tûvânım¹²⁵
Şanki cisme bir tâze cân irişdi

(⁵) Böyle diyüp her ne ise nâmeyi kıynuna kıydı (⁶) ve memesi gibi şaklayup derûnu surûr (⁷) ile tıldı. Ammâ ahır yire sözi kesildiginin (⁸) rızâ virmediğinden kızın atası ve anası (⁹) gelüp eyitdiler “Ey kıız ol oğlan bir fakır [^{64b}] evlâdı iken ol kıadar göñül virüp şimdi (²) memleketimiziñ bir ğanî kimesnenin oğluna virecegiz. (³) Niçün teslîm olmazsın?” didikde ol vaķıt (⁴) baķalım ne söyledi:

.....
.....¹²⁶
Kimse daħl itmesün câhil göñlime
Fehm olunmaz bir esrâra bağlıdur

Benim içün seyyâh oldu dil-dârım
Gözin görmeyince sevinür mi n’eylerim¹²⁷
Gice gündüz her kesb-i kârım¹²⁸

[65a] Bûlbûl gibi zâra bağlıdur¹²⁹

¹²⁴ Bu mısırada hece eksikliğı vardır.

¹²⁵ Bu mısırada hece eksikliğı vardır.

¹²⁶ Bu dörtlükte iki mısra eksiktir.

¹²⁷ Bu mısırada hece fazlalığı vardır.

¹²⁸ Bu mısırada hece eksikliğı vardır.

¹²⁹ Bu mısırada hece eksikliğı vardır.

Silinmez derûndan bu naşıl yasdur

Bilmedim ƙanğı derde kıyasdur

İle düğün bana ğam ile yasdur

Aƙ üstine hālâ ƙara bağıldur

.....130

Ƙo günlerim geçsün âh [u] zâr ile

Göñül bir kez ‘ahd eylemiş yâr ile

Şimdiye dek evvel iƙrâra bağıldur¹³¹

(⁹) Ƙız böyle söyleyince anası vâlidesi ƙıza dediler ki [^{65b}] “Ƙız bu hām sevdāya uyup bir faƙîre göñül (²) virüp ve böyle handānı ƙabûl itmeyüp bizle (³) halk içinde ser-nigün itmek ne cesâret.” (⁴) didiler. Hâşılı sözi uzatdı. Bağçevân (⁵) ƙızı Ƙāmîle’yi çağırıp canânından gelen nāmeyi (⁶) haber virüp düğün hâlin ifâde eyledi. (⁷) Ƙāmîle eyitdi “Ey Selvi Hân’ım Mevlâ kerîmdür. (⁸) Zü’l-celâl güzel yapar.” diyüp gelelim oğlan (⁹) ile Nişâbûr şehriniñ arası on beş gün [^{66a}] yir var idi. Bu tarafda ƙızın düğünü ƙuruldı. (²) Hemân iki günden alacaƙlar. Gelelim hikâyenin (³) evvelinde elmayı viren dervîş tebdîl-i ƙıyâfet (⁴) gelüp oğlana ƙızın düğünü ƙuruldığını (⁵) haber virdi. İki güne ƙadar alacaƙlar ve bunca (⁶) cân başına şıçrayup hemân eṭrâfına baƙup (⁷) bunu söyledi:

Meded ey ƙüşede yağan erenler

Yine ‘aşƙ bu cāna düşdi¹³²

[^{66b}] Çerh-i dūnda ricâl ğâ’ib duranlar

Rahm idin dil nâr-ı sūzāna düşdi

¹³⁰ Bu dörtlükte bir mısra eksiktir.

¹³¹ Bu mısrada hece fazlalığı vardır.

¹³² Bu mısrada hece eksikliği vardır.

Qadem başalı bu fānī dünyāya
Nice dertler çekdim degildür riyā
Esrār-ı kerāmet kûtb-ı evliyā
Bu ğayretler sahib erkāna düşdi

Mülk-i hafīde hıfz olan erenler
Anlar birbirinden seçilmez derler
Pāy-ı enbiyāya tokanan yir[ler]

[67a] Müşkil ne ‘ aceb seyrāna düşdi¹³³

Kalmadı vücūdda zerre tākātım
Gıtdi didelerden hāb-ı rāhatım
Kavī minnet idiñ işbu hācetim
Erenler şimdi minnet meydāna düşdi¹³⁴

Şekāyī ‘ arz ider çün Selvi Hānı
Nice terk ideyim ol şirīn cānı
Yetişdirsün Hızır¹³⁵ zamānı¹³⁶
Bākī mürüvvet ğanī sübhāna düşdi

[67b] Oğlan böyle deyüp söyleyince ol derviş ⁽²⁾ eyitdi ki “Ey oğlan ğam yeme seni canānıña ⁽³⁾ ulaşıdırayım göziñi yum.” deyüp oğlan ⁽⁴⁾ gözini yumdı. Aç didikde yine gözini açup ⁽⁵⁾ baqdı ki Nişābūr şehrinin kenārına gelmişler. ⁽⁶⁾ Yüzini dergāh-ı Hākka dönüp şükür eyledi ⁽⁷⁾ ve doğru konaqlarına vardıkda vālidesi ⁽⁸⁾ boynuna şarılup ağlamağa başladı ⁽⁹⁾ ve bir vaqitden soñra oğlan vālidesine [68a] su’āl itdi. Vālidesi eyitdi ki “Vāy ⁽²⁾ oğlum Selvi Hān[ın] āhır bir kimüseye söziñ (3) kesüp düğün quruldı. İki güne kadar ⁽⁴⁾ alacaqlar.” didi. Ol bağçevan kıızı Qāmile ⁽⁵⁾ işidüp

¹³³ Bu mısradā hece eksikliğı vardır.

¹³⁴ Bu mısradā hece fazlalığı vardır.

¹³⁵ Hızır: mtn. حَظَر

¹³⁶ Bu mısradā hece eksikliğı vardır.

varup Selvi Hân'a müjde eyledi. ⁽⁶⁾ Ol vakit bir nâme yazup Kâmile ile oğlana ⁽⁷⁾ gönderdi. Görelim ne söyledi:

Yüzlerim üstine sen qadem başup

Ey nâzik mihmânım sen şafâ geldiñ

[68b] Bâd-ı şabâ gibi sen serin esüp

Ey nâzik mihmânım sen şafâ geldin

.....¹³⁷

N'ola hüsniñ bir kez görsem toyunca

Cebhesi münevver rûhları gonca

Bağ-ı gülîstânım sen şafâ geldin

Sebeb-i efgânım sırrım belâsı

Muntazır hüsniñ dili müptelâsı

Mirât-ı derûnım qalbim cilâsı

Rûy-ı dırağşânım sen şafâ geldin

.....

.....¹³⁸

[69a] Mürüvvet-gâhının devletlü şâhı

Efendim sultânım sen şafâ geldin

⁽³⁾ Oğlan nâmeyi okuyup mefhûmı ma' lûm ⁽⁴⁾ olunca nâmenin üzerine bu beyitleri ⁽⁵⁾ yazup gönderdi. Baqalım Selvi Hân'a ⁽⁶⁾ ne yazmış:

¹³⁷ Bu dördlükte bir mısra eksiktir.

¹³⁸ Bu dördlükte iki mısra eksiktir.

Vişāl-i nāmeñiz oldu kırā 'at
Yazılmış her ḥaṭṭı elvāha sevdiğim¹³⁹
Cenābından bu bir ' ināyet¹⁴⁰

[69b] Oldı kerem lutf u iḥsān sevdiğim

Çok ḥamd olsun kim gördim şılāyı
İkrārım ikrārdır bilmem ḥīleyi
Benüm içün çekdiñ renc-i belāyı
Şīrīn rāhına ḳurbān sevdiğim¹⁴¹

Mecnūn u Leylā'da olan mācerā
Mevcūddır bizlerde ez-ḳadīm ḥālā
*Beynenā*¹⁴² da olan bu ' aşḳ u sevdā
Sırr-ı ḥaḳḳdan bir emr-i fermān sevdiğim¹⁴³

[70a] Derūnım bağılıdur Ḥüdā kerīme
Nā-ḥālefler naşīb olmaz yirime
Tā şimdiye ḳadar ḡarīb serime
Yiter ' aksi döndi devrān sevdiğim

Şeḳā[yī]niñ derdine sensin şifā
Olmamak lāyık hiç mürüvvet midir ba[na]
Geçmişem bu cāndan gerekmez dünyā
İşte ḳılınç işte meydān sevdiğim

¹³⁹ Bu mısra da hece fazlalığı vardır.

¹⁴⁰ Bu dördlükte iki mısra eksiktir.

¹⁴¹ Bu dördlükte bir mısra eksiktir.

¹⁴² *Beynenā*: *لینا* : arasında

¹⁴³ Bu mısra da hece fazlalığı vardır.

(9) Böyle deyüp oğlan hemân Beğzâd'ın ^[70b] yanına varup “Maṭlûb itdigin eşyâyı ⁽²⁾ tamâmen getürdim al vir benim ḥaḳḳımı.” didikde ⁽³⁾ oğlanı ta‘zîr¹⁴⁴ ve tekdîr idüp ⁽⁴⁾ “Ben kızımı âḥere başkasına virdim. Sen ⁽⁵⁾ kısmetini başka yerden ara.” didi. Oğlan ⁽⁶⁾ gördi ki yine çâre yok. Bir ‘arz-ı ḥâl ⁽⁷⁾ tertîb [edip] Nişâbûr Şâhının destine şunup ⁽⁸⁾ ‘arz-ı ḥâlde görelim ne söyledi:

Ey efendim böyle seyyâḥ olduğım
[71a] Emriñizle emr-i fermân degil mi
Efkârıyla şîrîn cândan bezdigim
Bana taḥḳîḳ eyle yalan degil mi

Kimselere yokdur benim günâhım
Nâ-ḥaḳ yire niçün alıyor âhım
Gel bu zulmı bana itdirme şâhım
Aşlı inşâf nışfı imân degil mi

Ṭoğrı temel tutan binâ yıkılmaz
Ḳapusu oñmasa kervân dıḳılmaz
[71b] Ednâların ḳuşûruna baḳılmaz
Bu zâtından râḥ-ı erkân degil mi

Cân [u] dilden sevdigim ḳaşı kemânı
Artıḳ eksik itmesünler kelâmı
Yirde gökde on sekiz biñ ‘âlemi
Yaradan ğanî Sübhân degil mi

¹⁴⁴ ta‘zîr: mtn. تعذیر

Şekāyīdir da‘ vām bunda sorulsun

Göñül nice beklensün durulsun

Ya olmaz ise bunda görülsün

[72a] Rûz-ı maḥşer olur divān degil mi

(2) Nişābūr Şāhı bu kelāmları işidüp (3) hemān Beğzād’ı çağırdup bunları birbir yine (4) beyān idüp Beğzād ne dürlü idecegin (5) bilemeyüp ḥānesine varup ḥātūnıyla (6) söyleşüp kıızı virdigi ādemoñ tarafından (7) bir ādem çağırup söyledi. Ol daḥi maḥalline (8) varup iki taraf oldılar. Ādemler düşüp (9) Nişābūr divānına gelüp murāfa‘a oldılar. [72b] Āḥir-kār söz kıza düşüp kız kimi (2) taleb eyler ise ana virecekler. Gerek (3) bir tarafda ve gerek diger tarafda divān (4) şāhda perdeler kurulup şāh eyitdi (5) “Kız ile oğlan lakırdı itsünler bakalım. (6) Muḥabbet oldığını görelim.” deyü cümlesi (7) bu sözi münāsib gördiler. Bakalım kız (8) oğlana ve oğlan da kıza ne söylediler.

(9) Aldı oğlan:

[73a] Gizli derdim size bir bir söyleyem

‘ Aceb biñde biri beyān olur mı

Başıma geleni ifāde eylesem¹⁴⁵

Ṭoğrı sözden bilmem ziyān olur mı

Meded kıl Rabbenā sensin penāhım

Dertlerime ḥadd-i pāyān olur mı

Evvel āḥir sensin kudret-i ilāhim

Müşkil işlerime imkān olur mı

¹⁴⁵ Bu mısrada hece fazlalığı vardır.

Bir yire cem[ ] oldu begler ged lar
[73b]  Kalmadı ba tımda deli  eyd lar
Z tından  an ile dolmı  d deler
M cedded  b-ı rev n olur mı¹⁴⁶

Fir at meyd nından p yım almı am
 am ke tiyi dery lara  almı am
Bir bel rsiz   ac yib dertde  almı am¹⁴⁷
Daha bundan beter zind n olur mı

Ba ına gelenler bil r  alimi
Nice terk ideyim selvi dalımı
[74a]   ime  ılı  uran  a  ı n   alimi
Mevl sına     i ins n olur mı

Dilde zikr ideli  an  Mevl y 
Hep ora[ya] ba lu i in alay 
Kend   arafımdan buldum bel y 
Atam gibi   alim d  m n olur mı

R z u  eb  ekdigim  h ile e   n
G n-be-g n artma dadur el- n¹⁴⁸
Bildir Y  Rab bu i de  aldım  ayr n
[74b] Emr-i keremi nden ferm n olur mı

¹⁴⁶ Bu mısrada hece eksikli i vardır.

¹⁴⁷ Bu mısrada hece fazlalı ı vardır.

¹⁴⁸ Bu mısrada hece eksikli i vardır.

Ġam perdesi çekdim örttim üstimi
Elem tekyesinde serdim postımı
Ĥaḡ naṣīb iderse bana dostımı
Bundan güzel luṭf u iḥsān olur mı

Şeḡāyīdir size bir şey sorayım
Andan sonra söz defterin düreyim
Ger ḡaṭā degilse cānım vireyim
Söyleyin cān canāna kurbān olur mı¹⁴⁹

[75a] Selvi Ḥānım her şeylerde nāzıkdür
Lakin ‘aşḡ yolında baḡrım ezikdür
Ben vireyim cānı sañā yazıḡdur
Sen sağ ol hiç ḡan üzre ḡan olur mı

(⁵) Bunları oturan meclis birbir dinleyüp (⁶) “Bunları birbirinden ayırmak mümkün degildir. Eyüsi (⁷) birbirlerine virüp murādlarına yitürelüm.”(⁸) deyüp Nişābūr Şāhı bunlar için (⁹) düḡün yapıdırup birbirlerine evlendirüp [^{75b}] muradlarına nā’il eyledi. Mevlā-yı müte‘āl ḡazretleri (²) cümle dinleyenleri murādına ḡavıṣdıra āmīn. (³) Oḡuyanı yazanı raḡmetinle (⁴) yarlıḡāḡıl yā Ġanī. (⁵) Temmet.

[76a] Pesendīde olsun iş bu hikāyet
Çün murāddur can canāna ḡavıṣdı
Kelām-ı bezm ise Ḥaḡdan ‘ināyet
Şūḡ-ı Mümtāzdır Ḥasāna ḡavıṣdı

¹⁴⁹ Bu mısrada hece fazlalığı vardır.

Fikriyle eyledim şan' atı icrā
Gūş itsün ma' nāsın her dil-i şeydā
Derler ki bir geldi Mecnūn u Leylā
Hezār ile bu cihāna kavışdı

[76b] Hırşid ile Māhı ' Arzūda Kānber
Geçürdi bu fenādan çerh-i çenber
Kerem ile Aşlı kelām-ı ' anber
Yandı zāhir nār-ı sūzāna kavışdı

Beg Bögrek Ak Kavaḳ Kızı¹⁵⁰
Āb-ı güneş Mā' il yaḳdılar özi
Ṭahir ile Zühre ma' lūmdır sözi
Hadden efzūn ismi şana kavışdı

Bī-çāre Gül' izār ' Āşık İsmā' il
Rāh-ı ' aşḳda vāfir oldılar sā' il
[77a] Yā Ferhād [a] Şīrīn oldu mı nā' il
Derler Zeycān Asumāna kavışdı

Sa' id Şīrīn içün kıydı özine
' Āşık Hüsün meftūn kral kızına
Uydı Ġarīb Şāh Senemiñ sözine
Şükür iderek Hāḳ Sübhāna kavışdı

¹⁵⁰ Bu mısrada hece eksikliği vardır.

Bir Türkmen kızına meftûn ‘ İrfânî
Fîrâkın nârına yandırdı cânı
Mâcerâ çok cümle Hakkın fermânı
[77b] Kimi zâhir kimi pinhân kavışdı

Geldi cihâna yâ nice meftûnlar
Dökdiler dîdeden âb ile hûnlar
Söyledim ‘ârife ta‘rifdir bunlar
Hatm-i kelâm hoş beyâne kavışdı

Ey Hüdâyî hâşıl oldu her kelâm
Ahfâdan beyâne çıkardık bir nâm
Hoş getürdiñ vezin eyledim temâm
Şekâyî de Selvi Hana kavışdı

SONUÇ

Türk edebiyatındaki mensur hikâyeler üzerine şimdiye kadar çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Türk edebiyatının mensur hikâyeleri arasında yer alan NECTY 01181 numaralı İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi* adıyla kayıtlı eser, yaptığımız araştırmalara göre, şu ana kadar herhangi bir bilimsel çalışmanın konusu olmamıştır. Biz bu boşluğu bir nebze de olsa doldurmak amacıyla eseri inceleyerek transkripsiyonlu metni edebiyat dünyasına kazandırdık.

Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi manzum-mensur şekilde yazılmış aşk konulu te'lif bir hikâyedir. Metinde 48 adet şiir bulunmaktadır. Bu şiirler müellifin kendisi tarafından yazılmıştır. Mensur kısımlarda daha çok olay akışı, şiir kısımlarında ise duygu ve heyecan anlatılmaktadır. 77 varaktan oluşan hikâyenin nerede ve nasıl yazıldığı bilinmemektedir. Ancak 19. yüzyılda yazıya geçirildiği düşünülmektedir

Metinde adı geçen Hüdâyî, ilk bakışta *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi*'ni kendi kaleme almış biri gibi görünmektedir. Ancak bizim kanaatimiz var olan bir hikâyeyi kendi yorum ve üslubuyla yazıya geçirdiği şeklindedir. Metinde Hüdâyî ile ilgili isminden başka bir bilgi bulunmamaktadır. Yazarın hayatı hakkında gerek biyografik eserlerde gerekse tezkirelerde ve daha pek çok kaynak eserde doğrudan bilgi bulunmamaktadır. Bahsedilen kaynak eserlerde Hüdâyî adlı birkaç şair ve yazar vardır. Ancak bunların bizim yazarımız olduğuna dair kesin bir kanıt yoktur. Bunun sebebi ise Klasik Edebiyatta mensur hikâye türünün şairler tarafından şiir kadar itibar görmemesidir.

Konusuna göre aşk hikâyeleri, kaynağına göre ise te'lif hikâye kategorisine giren hikâyenin ismi, diğer bilinen hikâyelerden farklı olarak başkahramanların adlarını taşımamaktadır. Bu bakımdan hikâyenin başlığı, hikâye boyunca aşk ve maceraları anlatılan Şekâyî ve Selvi Hân değil bu kahramanların babalarının isimleri olan “*Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi*” olarak adlandırılmıştır.

Eserde diğer klasik hikâyelerde olduğu gibi yazarın yaşadığı dönemdeki halkın konuştuğu dile yakın, açık, sade, samimi, anlaşılır bir dil ve üslûp kullanılmıştır. Hikâye, zengin unsurları ve başarılı anlatımı sayesinde dikkat çekmekte, okuyucuda belli bir oranda ilgi uyandırmaktadır. Hüdâyî hakkında her ne

kadar bilgi sahibi olmasak da onun, belli bir eğitim gördüğü metinde Arapça ve Farsça tamlamalara yer vermesinden, kullandığı dil ve üslup özelliklerinden anlaşılmaktadır. Yazar özellikle manzum kısımlarda ustalığını göstermek için söz sanatlarına, tasvir ve betimlemelere özen göstermiştir. Böylece metin daha belirgin ve canlı hâle gelmiştir.

Hikâye kendinden önceki diğer şark hikâyeleriyle ortak unsurlar barındırmaktadır. Yazma eserin orijinalinde şiirler için “beyit” ifadesi geçmektedir. Ancak yapılan inceleme ile şiirlerin nazım biriminin dörtlük ve şiirlerin genel olarak hece vezniyle yazıldığı gözlenmektedir.

Çalışma giriş bölümü ile başlamaktadır. Bu bölümde hikâye kavramı ve mensur hikâye hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde *Begzâd ile Ebû Seyf Hikâyesi* hakkında genel bilgiler verilip eser incelenmiştir. Bu bölüm sekiz ana başlıktan oluşmaktadır. İlk olarak hikâye tanıtılmış daha sonra epizot yapısı üzerinde durulmuştur. Metin tahkiye metoduna göre vak’a örgüsü, şahıs kadrosu, zaman, mekân, tasvir ve benzetmeler yönüyle ele alınmıştır. Hikâyenin yapısını oluşturan çeşitli unsurlar; motifler, deyimler, atasözleri, dil, imla ve üslup da bu bölümde incelenmiştir. İkinci bölümde nüsha tavsifi, çeviride izlenen yol ve transkripsiyonlu metin bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aça, Mustafa, “Türk Halk Hikâyelerinde Zindan”, Zindanlar ve Mahkûmlar, Babil yayınları, İstanbul 2006.
- Aksan, Doğan, Türkçe’nin Gücü, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1990.
- Alptekin, Ali Berat, “Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı”, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.
- Artun, Erman, “Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri”, Karahan Yay., Adana 2000.
- Asım, Mütercim, “Terceme-i Kâmusu’l-Muhit”, C.III, İstanbul 1272.
- Aykanat, Timuçin, “Geleneksel Anlatı Formları Olarak Mesnevîler ve Klasik Aşk Mesnevîlerinin Motif Yapısı”, Turkish Studies, 7/4, 2012.
- Boratav, Pertev Naili, “Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği”, Tarih Vakfı Yay., İstanbul 2014.
- Devellioğlu, Ferid, “Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat”, Ankara 1970
- Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü, TDK, Yay. İstanbul 1948.
- Ekici, Metin, “Kuramlar ve Yöntemler”, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, ed: M. Öcal Oğuz, 11. baskı, Grafiker Yayınları, Ankara 2014.
- Elçin, Şükrü, “Halk Edebiyatı Araştırmaları-1”, Akçağ Yay., Ankara 1997.
- Eren, Metin, “Anadolu Sahası Türk Masallarında Dua Motifi”, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi[TAED], 58, Erzurum 2017.
- İz, Fahir, “Eski Türk Edebiyatında Nesir-I”, Akçağ Yay., Ankara 1964.
- Karaalioğlu, Seyit Kemal, “Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi I-II”, İstanbul 1980, s. 738.
- Kavruk, Hasan, “Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler”. M.E.B. Yayınları, İstanbul 1998.
- Kerman, Zeynep, “Sami Paşazade Sezai’nin Roman ve Hikâyelerinde Kuş motifi” Mehmet Kaplan’a Armağan, Dergâh Yayınları, İstanbul 1984.
- Levend, Agah Sırrı, "Divan Edebiyatında Hikâye". TDAY Belleten, İstanbul 1967.

- _____ “Türk Edebiyatı Tarihi”, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1998.
- Mazioğlu, Hasibe, "Divân Edebiyatında Hikâye-Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin", Atatürk Kültür Merkezi Yayınları:, Ankara 1985.
- Ocak, Ahmet Yaşar, “İslam- Türk İnançlarında Hızır yahut Hızır-İlyas Kültü”, Kabalcı Yay., İstanbul 2007.
- Oğuz, Öcal, “Halk Hikâyeleri”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Eserleri 431, Ankara 2008.
- Okumuş, Sait, “Klasik Türk Edebiyatında XV. ve XVI. Yüzyıl Nesir ve Nâsirlerine Nakış”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yaz 2011, c. 4, S. 18, s.738.
- Özay, Yeliz, “Metinlerarasılık ve Türk Halk Hikâyelerinde Ana-Metinsel Dönüşümler”. Milli Folklor, Güz 2009, Sayı 83.
- Özdemir, Cafer, “Anadolu Sahası Türk Masallarında Elma Motifi”, Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları, 2018.
- Özön, Mustafa Nihat, “Türkçede Roman”, İletişim Yay., İstanbul 2017.
- Pala, İskender; “Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü”, Kapı yay., İstanbul 2008.
- Sakaoğlu, Saim, “Anadolu Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tıp Kataloğu”, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 1980.
- Sami, Şemsettin, “Kâmûs-ı Türkî”, Nadir Eserler Kitaplığı yay. İstanbul 2016.
- “Tâhirü'l-Mevlevî”, Edebiyat Lügatı, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984, s. 116.
- Tanyeri, M. Ali, “Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler”, Akçağ yay., Ankara 2000.
- Tekin, Mehmet, “Roman Sanatı ve Romanın Unsurları”, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 1989.
- Thompson, Stith, “Motif-Index of Folk-Literature”, C.6, İndiana University, USA.
- Ünver, İsmail, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” Ankara Üniversitesi DTCF Türkoloji Dergisi. c. XI. Sayı 1, 1993.
- _____ “Mesnevi”, Türk Dili (Divan Şiiri Özel Sayısı). 415-416-417, 1986.
- Yeni Türk Ansiklopedisi, Hikâye mad. C.4, İst. 1985.

Yıldız, Naciye, “ Türk Destanlarında Çocukluzluk” Millî Folklor Dergisi, Bahar
2009, Sayı 82.

<https://islamansiklopedisi.org.tr/> (30.05.2019)

<https://www.kamusiturki.net/> (15.06.2019)

<http://www.lugatim.com/> 20.06.2019)

<http://www.tdk.gov.tr/> (21.06.2019)

EKLER

1.Ek: 1a sayfası.

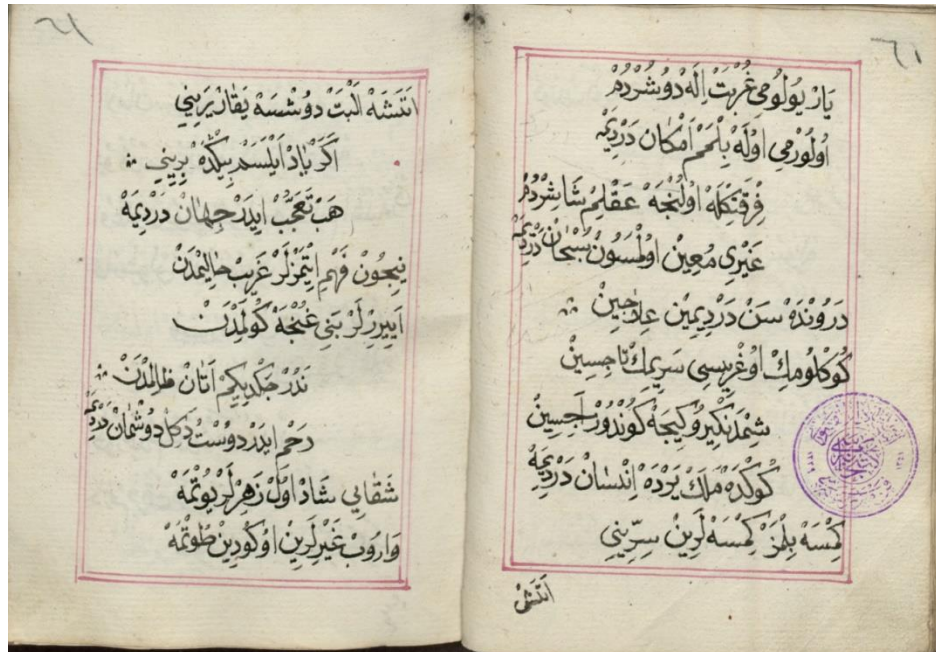
2.Ek: 1b ve 2a sayfaları

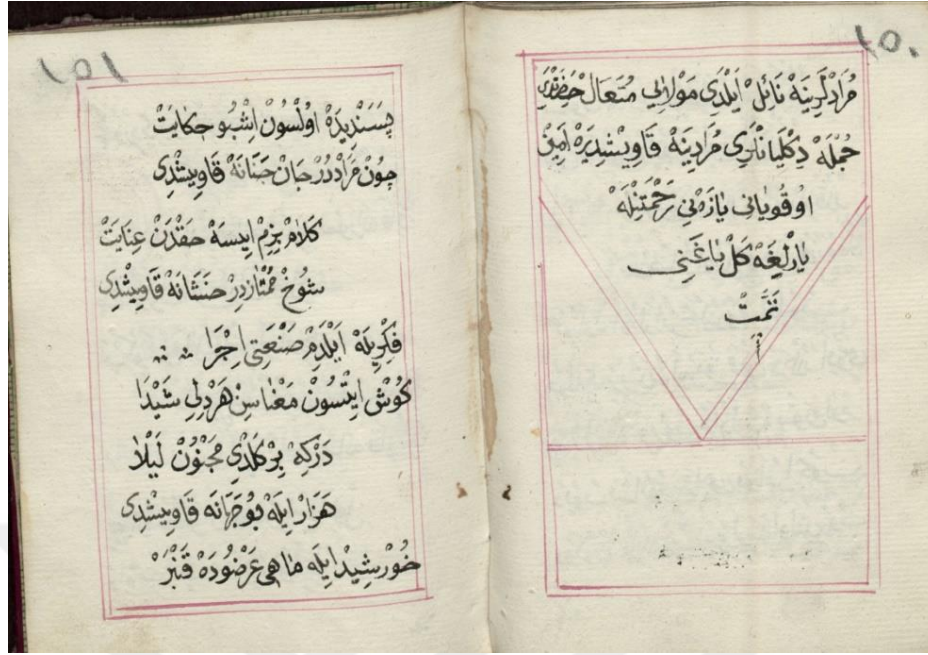
3.Ek: 2b ve 3a sayfaları

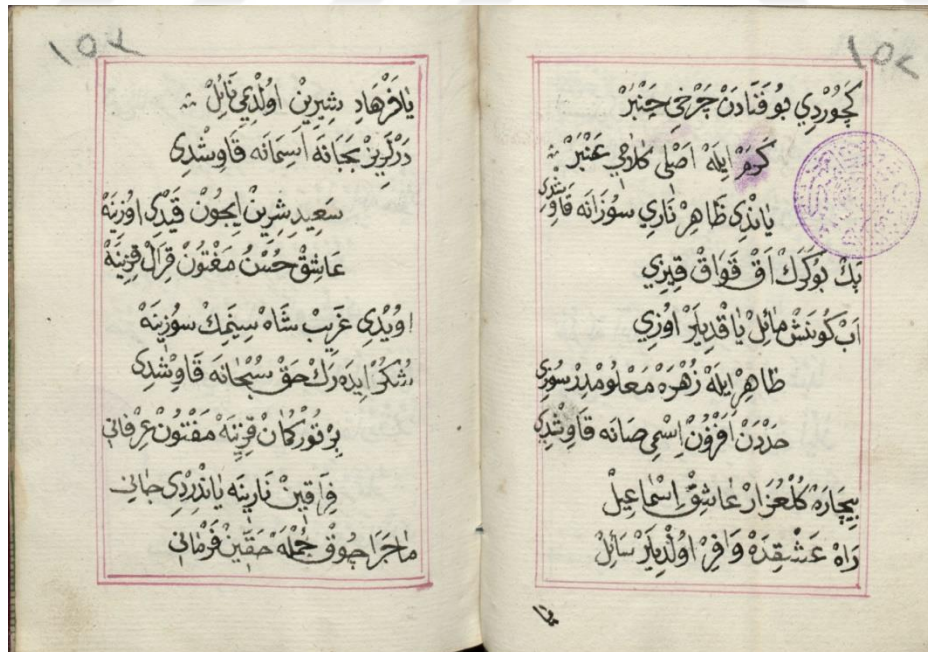
4.Ek: 30b ve 31a sayfaları

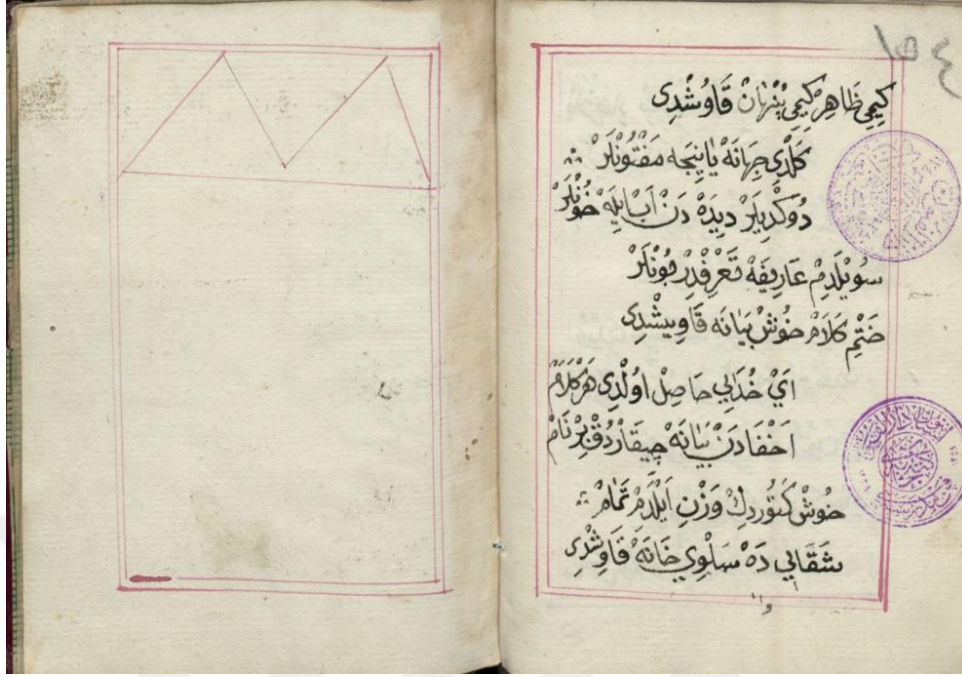
5.Ek: 75b ve 76a sayfaları

6.Ek: 76b ve 77a sayfaları

7.Ek: 77b sayfası

Ek 8: kapak

ÖZ GEÇMİŞ

27.03.1993 tarihinde Samsunda doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini Samsun'da tamamladı. 2011 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans eğitimine başladı; 2015 yılında mezun oldu. 2015 yılında OMÜ'de Pedagogik Formasyon Sertifikası ve 2017 yılında ise OMÜ-Türkçe'den Yabancılar Türkçe Öğreticiliği Sertifikası aldı. 2017 yılında yine aynı üniversitede Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı yüksek lisans eğitimine başladı. 2017'den beri Yabancılar Türkçe Öğretimi alanında ders vermektedir. Orta düzey İngilizce bilmektedir.

İletişim Bilgileri:

Telefon: 05412199163

E-Mail: busraagun@hotmail.com

